

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Mgr. Kristýna Janková

**Zánik manželství ve srovnání s právní úpravou
Anglie a Walesu**

Rigorózní práce

Olomouc 2013

„Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma: Zánik manželství ve srovnání s právní úpravou Anglie a Walesu vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Praze dne 7.12.2013

.....“

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Lence Westphalové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, jakož i za její ochotu a trpělivost v průběhu mé práce.

OBSAH

OBSAH	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	7
ÚVOD	8
1 Historie zániku manželství.....	10
1.1 Zánik manželství podle obecného zákoníku občanského	10
1.1.1 Rozvod od stolu a lože.....	10
1.1.2 Rozluka	12
1.1.3 Smrt manžela a prohlášení za mrtvého	14
1.2 Zánik manželství podle zákona o právu rodinném	15
1.2.1 Pozadí doby.....	15
1.2.2 Zákon o právu rodinném.....	15
1.2.3 Rozvod	16
1.3 Zánik manželství podle zákona o rodině.....	18
1.3.1 Pozadí doby.....	18
1.3.2 Zákon o rodině	18
1.3.3 Rozvod	19
1.4 Historie zániku manželství v Anglii a Walesu	21
1.4.1 Středověká nerozlučitelnost manželství.....	21
1.4.2 Zákon o manželských sporech z roku 1857.....	22
1.4.3 Reформа rozvodového práva mezi lety 1906 až 1923	24
1.4.4 Herbertův zákon z roku 1937.....	25
1.4.5 Zákon z roku 1969	26
1.5 Srovnání české a anglické historie zániku manželství	27
2 Současný zánik manželství.....	29
2.1 Neplatné manželství a zdánlivé manželství.....	29
2.1.1 Zdánlivé manželství	31
2.1.2 Neplatné manželství.....	32
2.2 Neplatnost manželství v Anglii a Walesu	34
2.2.1 Absolutní neplatnost	35
2.2.2 Relativní neplatnost	35
2.3 Obecný výklad zániku manželství	37

2.4	Způsoby zániku manželství	38
2.4.1	Zánik manželství smrtí manžela	38
2.4.2	Zánik manželství prohlášením manžela za mrtvého	39
2.4.3	Smrt manžela a prohlášení za mrtvého v Anglii a Walesu	41
2.4.4	Rozvod	42
2.4.4.1	Sporný rozvod	43
2.4.4.2	Ztížený rozvod	43
2.4.4.3	Nesporný rozvod	46
2.4.5	Rozvod v Anglii a Walesu	50
2.4.5.1	Cizoložství	51
2.4.5.2	Závadné chování	52
2.4.5.3	Opuštění	53
2.4.5.4	Odloučení	54
2.4.6	Soudní odluka v Anglii a Walesu	57
2.5	Řízení o rozvod	58
2.6	Řízení o rozvod v Anglii a Walesu	62
2.6.1	Rozvodový návrh	63
2.6.2	Zahájení a průběh řízení	63
2.6.3	Prozatímní rozsudek o rozvodu	65
2.6.4	Konečný rozsudek o rozvodu	66
2.7	Právní následky zániku manželství	67
2.7.1	Vypořádání společného jmění manželů	68
2.7.2	Vypořádání bytových práv	72
2.7.3	Dědění	73
2.7.4	Přijetí dřívějšího příjmení	75
2.7.5	Výživné rozvedeného manžela	76
2.7.5.1	Obyčejné výživné	77
2.7.5.2	Sankční výživné	79
2.7.6	Poměry nezletilých dětí po rozvodu	80
2.7.6.1	Opatrovnické řízení	81
2.7.6.2	Výchova dětí po rozvodu	82
2.7.6.3	Výživa dětí po rozvodu	84
2.7.6.4	Styk s dítětem po rozvodu	85

2.8	Právní následky zániku manželství v Anglii a Walesu	87
2.8.1	Majetkové vyrovnání a výživné rozvedeného manžela	87
2.8.2	Vypořádání bydlení	89
2.8.3	Dědění	90
2.8.4	Přijetí dřívějšího příjmení	92
2.8.5	Poměry nezletilých dětí po rozvodu	93
3	Poměr s mezinárodním prvkem	96
1.1	Určení rozhodného práva	96
1.2	Uznání cizích rozhodnutí	97
4	Exkurz do rozvodového práva Skotska a Severního Irska.....	100
4.1	Skotsko	100
4.2	Severní Irsko.....	101
	ZÁVĚR	102
	RESUMÉ	106
	SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	109
	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	110
Příloha 1	formulář D8 – návrh na rozvod.....	116
Příloha 2	formulář D8B – námitky k rozvodovému návrhu	124
Příloha 3	formulář D84 – žádost o vydání prozatímního rozhodnutí.....	128
Příloha 4	formulář D36 – žádost o vydání konečného rozhodnutí	129

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- LZPS - ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- o. z. o. - zákon č. 946/1811 Sb., z. s., obecný zákoník občanský
- ZOR - zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- o. s. ř. - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- OZ - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- NOZ - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- ZZŘS - zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- TZ - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- MCA - Matrimonial Causes Act 1973
- SJM - společné jmění manželů
- ZMPS - zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dosavadní ZMPS)
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (nový ZMPS)
- EU - Evropská unie
- Nařízení - Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

ÚVOD

Téma této práce jsem zvolila z důvodu důležitosti institutu manželství a rodiny. Každý z nás je členem nějaké rodiny. Jsme dcerami, syny, matkami, otci, manželkami a manžely. Téma zánik manželství tedy je a vždy bude aktuální.

Cílem mé práce je objasnit čtenářům zásadní rozdíly mezi úpravou českou a úpravou v zemích, které jsem si pro své srovnávání zvolila. Stranou neponechám ani blížíící se změny českého zániku manželství, jež bude v některých ohledech ponechán v dosavadní podobě, v jiných bude naopak odlišný.

Pro svou práci využiji zejména metodu srovnávací.

Srovnání české právní úpravy s úpravou v Anglii a Walesu pokládám za přínosné, neboť anglosaské právo je založeno na odlišných principech. Tato tematika navíc není pro diplomové a rigorózní práce příliš obvyklá. Dle mého soudu je pravděpodobným důvodem nedostatek relevantní literatury v naší zemi. Čerpat proto budu z literatury anglické.

Některé termíny a slovní spojení nelze přeložit doslovně. V takových případech využiji odborného slovníku, případně vlastního úsudku. Pro přesné vyjádření však uvedu původní znění do závorky.

V době sepsání této práce stále platí zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

Od 1. ledna 2014 nabude účinnosti několik let očekávaný kodex soukromého práva v podobě zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), a proto velkou část mé práce věnuji rovněž srovnání dosavadních ustanovení zakotvených zejména v zákoně o rodině s právní úpravou dle NOZ.

NOZ by měl představovat ucelenou a podrobnou úpravu soukromého práva, která má české právo přiblížit zejména laikům, tedy lidem, jejichž profesí není výklad a aplikace práva. Dále by měl přispět k přehlednosti a zamezit roztříštění právní úpravy, která spolu vzájemně souvisí.

Dílní část NOZ zahrnuje rodinné právo a rovněž některé další okruhy související s manželskými vztahy, které byly původně vyčleněny v zákonech jiných. Příkladem jsou ustanovení o vypořádání společného jmění manželů.

Pro účely aktuálnosti této práce, která je jistě žádoucí, nepokládám za vhodné směřovat výklad pouze co do obsahu brzy již neplatného zákona o rodině nebo naopak zatím neúčinného NOZ.

Nová úprava nevykazuje v rámci zvoleného tématu většinou radikální změny, proto považuji za vhodné poukazovat průběžně na oba dva zákony, neboť z důvodu zpětného posouzení právních záležitostí a platnosti právních úkonů je nutné znát též úpravu předchozí. Tuto cestu jsem po pečlivém uvážení zvolila a považuji ji za nejpřínosnější.

Vhodným postupem k dosažení kýženého cíle se mi jeví forma odkazování na relevantní ustanovení obou zákonů v textu této práce a následné srovnání.

Je zajímavé sledovat, jak se vztahy mezi lidmi vyvíjí. Stejně tak právo se mění a společnosti přizpůsobuje. Domnívám se, že dnešní institut zániku manželství lze nejlépe pochopit, když se ohlédneme zpět. Považuji proto za žádoucí, věnovat se nejdříve jeho historii.

V další kapitole se zaměřím na výklad současného zániku manželství. Postupně se budu zabývat všemi důležitými prvky souvisejícími s rozvodem či jinými způsoby zániku manželství. Předpokládám, že se průběžně setkám s nedostatky i převratnými novelami v zákonech. Zároveň se proto budu snažit provést rozbor pozitiv, úskalí či nejasností, jež právní řád provází. Zejména bych chtěla poukázat na změny, které nastanou s příchodem NOZ a vyjádřit své názory s tím související.

Otázka mezinárodních manželství je z důvodu zvyšujícího se počtu stěhování se za prací či studií čím dál diskutovanější. Třetí kapitola se proto týká zániku manželství s mezinárodním prvkem.

Poslední kapitola čtvrtá představuje krátký exkurz do rozvodového práva Skotska a Severního Irsku. Právo těchto zemí se liší od práva Anglie a Walesu, a proto mám za to, že je zajímavé poukázat na odlišnosti právní úpravy i zde.

Své hlavní poznatky nakonec shrnu do závěru, jehož obsahem budou stručné dílčí závěry jednotlivých problematik, jimiž se prolínají zajímavé prvky práva porovnávaných zemí.

Práci doplňuji o účelné přílohy, které představují formuláře, jež se používají mj. pro rozvodové řízení v Anglii a Walesu, jak se v tomto díle dozvíme.

1 Historie zániku manželství

1.1 Zánik manželství podle obecného zákoníku občanského

V manželských záležitostech rozhodovaly kdysi výhradně katolické církevní soudy. Nekatolické církve získávaly pravomoc až postupně. Stát se manželských věcí ujal na počátku doby tereziánské nařízením ze dne 12. dubna 1753 o zasnoubení a manželství osob nezletilých a nařízením ze dne 8. května 1756 o zasnoubení a manželství vojenských důstojníků. V době josefínské byly manželským patentem č. 117 sb. z. s. ze dne 16. ledna 1783 tyto otázky církevním soudům zcela odňaty.

Obecný zákoník občanský č. 946 z roku 1811 (dále jen „o. z. o.“) nabyt účinnosti dne 1. ledna 1812. Jeho druhá kapitola upravovala manželské právo. Některé části, týkající se např. rozluky, měly rozdílná pravidla pro osoby různého vyznání. I přes určité změny¹ byl o. z. o. základem manželského práva až do 31. prosince 1949.²

1.1.1 Rozvod od stolu a lože

Rozvod od stolu a lože převzal o. z. o. z kanonického práva. Jeho podstata tkvěla ve zrušení manželského společenství při zachování manželského svazku. Jednalo se o dočasný stav a představoval čas na rozmyšlenou, zda může být vztah opět obnoven.

Ačkoliv manželé nebyli vázáni právy a povinnostmi vyplývajícími z manželského společenství,³ byli stále povinni být si věrni a manželské společenství mohli opět obnovit. Obnovu byli povinni oznámit soudu.⁴

Rozvod mohl nastat dobrovolně i nedobrovolně.

---

¹ Významné změny provedla především manželská novela č. 320/1919 Sb. z. a n., která umožnila rozloučit manželství i mezi katolíky.

² KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. IV. Právo rodinné*. III. doplněné vydání. Praha: Všehrd, 1936, s. 4 – 6.

³ Jednalo se o manželskou povinnost, manželovu moc nad manželkou, povinnost manželky následovat manžela do jeho bydliště, manželova povinnost manželku zastupovat a poskytovat jí ochranu, apod.

⁴ § 110 o. z. o. „,Rozvedení manželé mohou se opět spojit; spojení musí však býti rádnému soudu oznámeno. Chtějí-li manželé po takovém spojení opět býti rozvedeni, musí dbáti téhož, co je předepsáno pro první rozvod.“

O dobrovolný rozvod se jednalo tehdy, když o rozvod žádali oba manželé a nedobrovolný rozvod se mohl uskutečnit na žádost jednoho manžela, bez souhlasu druhého.

Rozvodu vždy předcházelo smířčí řízení.⁵

O smír se v případě *dobrovolného rozvodu* musel nejprve pokusit příslušný farář. Manželé byli povinni oznámit mu úmysl rozvést se a také jejich pohnutky vedoucí k tomuto rozhodnutí. Farářovou úlohou bylo třikrát si s manžely promluvit v blíže nespecifikovaných intervalech, připomenout jim jejich slavnostní slib a přiblížit jim škodlivé následky rozvodu. V případě neúspěchu jim o tom vydal vysvědčení, jež se přikládalo k žádosti o rozvod soudu. Od roku 1868 se mohli manželé obrátit na svého duchovního či na soud dle svého uvážení. U osob bez vyznání se však smiřovací pokusy prováděly vždy u soudu. Později činil pokus o smír výhradně soud.⁶

Okresní soud se po podání žádosti o rozvod rovněž třikrát pokusil o usmíření manželů. Interval pokusů byl před soudem v rozmezí osmi dnů. Za předpokladu, že pokusy o usmíření selhaly a manželé se již dohodli na majetkových záležitostech, bylo manželství bez dalšího rozvedeno.⁷ Dohoda obsahovala úmluvu o rozdělení jmění manželů, o zaopatření manželky po rozvodu, o zaopatření dětí, jejich výchově a styku s druhým rodičem. Dohoda ohledně dětí však vyžadovala schválení soudu.⁸

Nedobrovolný rozvod se vedl na základě žaloby u krajského soudu. Soud se v rámci pokusu o smír snažil docílit zpětvzetí žaloby, popřípadě souhlasu druhého manžela s rozvodem. Žaloba se musela opírat o zákonné důvody, jež musel žalobce prokázat.

Důvody rozvodu vyčetl o. z. o. demonstrativně v § 109: „*Byl-li žalovaný uznán vinným cizoložství nebo zločinu; jestliže zlomyslně opustil žalujícího manžela nebo vedl nepořádný život, čímž značná část jmění žalujícího manžela nebo dobré mravy rodiny byly vystaveny nebezpečství; rovněž životu nebo zdraví nebezpečné úklady; kruté nakládání nebo podle postavení osob velmi citelné, opěťované ubližování; trvalá, s nebezpečstvím nákazy spojená tělesná vada.*“

⁵ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 17.

⁶ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. IV. Právo rodinné*. III. doplněné vydání. Praha: Všehrd, 1936, s. 34 – 35.

⁷ § 103 o. z. o. .: „*Rozvod od stolu a lože musí býti manželům, jestliže se oba dohodnou a o podmínkách jsou za jedno, soudem povolen za následující opatřnosti.*“

⁸ SVOBODA, Emil. *Rodinné právo československé*. 2. vyd. Praha: Československý kompas, 1946, s. 43 – 44.

Důvody to však mohly být i jiné, přičemž jejich závažnost posoudil soud.⁹ Přípuštěny mohly být důvody, které se svou povahou či významem blížily těm, které byly v o. z. o. příkladmo vyjmenovány. Důvod k rozluce byl zároveň též důvodem pro rozvod.

S vydaným rozsudkem o rozvodu soud vyslovil vinu na rozvodu. Žalobce vinný z rozvodu o něj nemohl žalovat. Byli-li vinni oba manželé či žádný z nich, mohl žalovat kterýkoliv z nich.¹⁰

Úmrtím žalobce nemuselo rozvodové řízení pro účely vyslovení viny skončit. Za předpokladu vyslovení viny ztratil vinný manžel zákonné dědické právo.¹¹

Slovenské právo znalo pouze nedobrovolný rozvod. Důvody byly totožné s důvody stanovenými pro rozluku. Ten z manželů, který byl oprávněn žalovat, si mohl vybrat, zda bude žalovat na rozvod či rozluku, a to bez ohledu na vyznání. V tom bylo slovenské právo napřed oproti o. z. o., který katolická manželství do manželské novely nerozváděl.¹²

1.1.2 Rozluka

Rozluka představovala zrušení jak manželského společenství, tak i právního svazku. Rozluka definitivně ukončila veškerá manželská práva a povinnosti. Obnova nebyla možná pouhým oznámením soudu, muselo se jediné uzavřít manželství nové. Jednalo se o podobu dnešního rozvodu. I zde bylo povinné smírčí řízení.¹³

Zpočátku nemohla být katolická manželství rozloučena jinak než smrtí. To změnil významný zákon č. 320/1919 Sb. z. a n. ze dne 22. května 1919, tzv. manželská novela.

Soud rozloučil manželství po prokázání taxativně stanovených důvodů, zakotvených v § 13 manželské novely: „*O rozluku každého manželství žalovati lze:*

- a) dopustil-li se druhý manžel cizoložství;*
- b) byl-li pravoplatně odsouzen do žaláře nejméně na tři léta, nebo na dobu kratší, avšak pro trestný čin vyšlý z pohnutek, nebo spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze;*

⁹ Přestože se soud snažil zjistit pravdivý důvod rozpadu manželství, připouštěl se rozsudek pro zmeškání i rozsudek pro uznání.

¹⁰ SVOBODA, Emil. *Rodinné právo československé*. 2. vyd. Praha: Československý kompas, 1946, s. 43 – 45.

¹¹ SVOBODA, Emil. *Rodinné právo československé*. 2. vyd. Praha: Československý kompas, 1946, s. 45.

¹² PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 24.

¹³ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 17.

- c) opustil-li svého manžela zlomyslně a nevrátí-li se na soudní vyzvání do šesti měsíců. Není-li pobyt jeho znám, budiž soudní vyzvání učiněno veřejně;
- d) ukládal-li druhý manžel o manželův život nebo zdraví;
- e) nakládal-li jím vícekrát zle, ubližoval-li mu těžce, neb opětovně ho na cti urážel;
- f) vede-li zhýralý život;
- g) pro trvale nebo periodicky probíhající chorobu duševní, která trvá tři léta; pro těžkou duševní degeneraci vrozenou nebo získanou, čítaje v ni těžkou hysterii, pijáctví nebo navyklé nadužívání nervových jedů, jež trvá dvě léta; pro padoucí nemoc, trvající aspoň rok s nejméně šesti záchvaty v roce nebo s přidruženou duševní poruchou;
- h) nastal-li tak hluboký rozvrat manželský, že na manželích nelze spravedlivě požadovati, aby setrvali v manželském společenství. Rozluku nelze vysloviti k žalobě manžela, který rozvratem je převážně vinen;
- i) pro nepřekonatelný odpor. Žalobě lze vyhověti jen tehdy, připojí-li se k žádosti za rozluku třebas i dodatečně také druhý manžel. V tomto případě netřeba však rozluky ihned povolovati, nýbrž lze napřed uznati na rozvod od stolu a lože a to třebas i vícekráté.“

Objektivní důvody, jako např. cizoložství či odsouzení do žaláře, bylo možné přímo prokázat. Po prokázání měli manželé na rozluku nárok. Subjektivní důvody, jako např. hluboký rozvrat a nepřekonatelný odpor, však záležely na úvaze soudu.¹⁴

O rozluku mohl požádat jeden z manželů či oba společně.¹⁵ K žádosti bylo také možné dodatečně se připojit. Společná žádost se mohla opírat pouze o *nepřekonatelný odpor*. Soud rozluku povolil, jestliže se nezdařilo usmíření a byl-li o nepřekonatelném odporu dostatečně přesvědčen. Bylo na úvaze soudu, zda nejdříve rozhodne o rozvodu od stolu a lože. Ovšem za situace, kdy již byli manželé rozvedeni a od rozvodu uplynul alespoň jeden rok bez současného obnovení manželského společenství anebo pokud od rozvodu uplynuly tři roky, se nepřekonatelný odpor pokládal za prokázáný. Zde se vina na rozluce nezkoumala.

V případě, že manželé nežádali o rozvod společně, uvedl se v žádosti některý z ostatních zákonných důvodů.¹⁶

¹⁴ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 29.

¹⁵ V obou případech nebylo možné, aby soud vynesl rozsudek pro uznání žalobního nároku nebo rozsudek pro zmeškání.

¹⁶ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. IV. Právo rodinné*. III. doplněné vydání. Praha: Všeherd, 1936, s. 40.

Významným a poměrně obecný důvodem se stal *hluboký rozvrat manželství*. Rozvrat musel být tak hluboký, aby se nedalo po manželech spravedlivě vyžadovat jejich další soužití. Příčinou rozvratu mohla být např. nepřiměřená žárlivost. Žalovat mohl také manžel, který byl rozvratem částečně, nikoliv však převážně vinen.¹⁷

Nevinný manžel měl právo žádat po vinném manželovi zadostiučinění. Manželka mohla požadovat slušnou alimentaci, lhostejno zda byla majetná.

Po právní moci rozhodnutí o rozluce mohli manželé uzavřít nové manželství. Manželce zůstalo manželovo jméno, státní občanství, domovské právo, obecný soud a bydliště. Manželovo jméno bylo manželce ponecháno, dokud znovu nevstoupila do manželství. Manžel se však ještě předtím mohl dovolat změny jejího jména.¹⁸

1.1.3 Smrt manžela a prohlášení za mrtvého

Smrt manžela a prohlášení za mrtvého byly vedle rozluky dalšími způsoby zániku manželství.

V případě smrti manžela bylo k uzavření nového manželství nutné opatřit si úmrtní list.

Nebylo-li to možné z důvodu nezvěstnosti manžela, proběhlo u krajského soudu na návrh řízení o prohlášení za mrtvého. Nezvěstnému se ustanovil opatrovník a veřejnou vyhláškou byl vyzván k návratu do tří měsíců. Mezitím se provádělo dokazování. Po marném uplynutí lhůty vydal soud usnesení, kterým se stanovila smrt a den úmrtí nezvěstného.

K zániku manželství bylo zapotřebí podat další žádost. Nezvěstnému byl opět ustanoven opatrovník a dále byl vyhláškou vyzván k návratu do jednoho roku. Po marném uplynutí lhůty se manželství prohlásilo za skončené. Obě žádosti bylo možné spojit.¹⁹

Po smrti manžela měla pozůstalá manželka nárok na opatření z pozůstalosti šest týdnů od manželovy smrti. Pokud byla těhotná, náleželo jí právo ještě šest týdnů po porodu. Nárok neměla rozvedená, byť nevinná manželka. Neuzavřel-li nevinný manžel další manželství, měl alespoň nárok na slušnou výživu, jestliže se mu jí nedostávalo.²⁰

---

¹⁷ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 30 – 33.

¹⁸ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. IV. Právo rodinné*. III. doplněné vydání. Praha: Všehrd, 1936, s. 42 – 49.

¹⁹ SVOBODA, Emil. *Rodinné právo československé*. 2. vyd. Praha: Československý kompas, 1946, s. 59 – 60.

²⁰ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. IV. Právo rodinné*. III. doplněné vydání. Praha: Všehrd, 1936, s. 48.

1.2 Zánik manželství podle zákona o právu rodinném

1.2.1 Pozadí doby

Na základě tisícileté tradice byl původně na vedoucí pozici muž. Žena se jakožto relativně chráněná osoba nacházela v podřízeném postavení. Sňatky byly dřív chápány jako manželská smlouva a lidé bývali do manželství tlačeni z ekonomických důvodů.

Období mezi lety 1950 a 1964 však znamenalo pro oblast rodinného práva velké změny. Sovětská literatura uváděla manželský svazek jen jako dobrovolný, svobodný a uzavřený mezi rovnoprávními partnery, kteří k sobě cítí osobní náklonnost. Jedině tak mohlo manželství vydržet. Od 1. ledna 1950 se tedy manželství uzavíralo mezi rovnocennými partnery, byť realita se zpočátku neshodovala se zákonem.

Tím, že se manželé stali rovnoprávními v majetkové i osobní oblasti a manželství bylo osvobozeno od smluvní vázanosti, potlačil se společenský vliv okolí. Obyvatelstvo se přestávalo dívat skrz prsty na manželství založená mezi osobami z různých společenských vrstev.

Právní úprava té doby předpokládala náhlý příliv zániků manželství především u takových manželství, která byla uzavřena pouze z majetkových důvodů. Nicméně v roce 1954 nastal příval nový. Jednou z příčin bylo nové postavení žen. Někteří muži také nedokázali překonat, že jejich manželka přestala být pouhou kuchařkou, uklízečkou a vychovatelkou dětí. Naopak i některé ženy začaly klást na své muže vysoké nároky.²¹

1.2.2 Zákon o právu rodinném

Toto období charakterizoval zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, účinný od 1. ledna 1950. Zákon byl provedením Ústavy z 9. května 1948 a vyznačoval se v té době velkým

---

²¹ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 49 – 50, 60 – 61.

pokrokem. Upravoval rodinné vztahy tak, aby odpovídaly podmínkám nové společnosti. Přestal být součástí občanského práva a byl vyčleněn do samostatného zákona.

Rodinné právo se poprvé od vzniku Československé republiky vztahovalo pro celé území našeho státu. Také byla zavedena jediná forma uzavření manželství, a to civilní před národním výborem.²²

V ustanoveních zákona se odrazily zásady Ústavy z 9. května.

V prvé řadě stanovil nejen již zmíněnou rovnoprávnost, ale navíc začlenil věrnost jako imperfektní normu.²³ Tudíž jako morální povinnost, dobrovolnou a správnou, nikoliv však trestně či jinak postižitelnou.

Manželka nadále nepotřebovala souhlas manžela ke své ekonomické činnosti, nepřebírala jméno manžela automaticky a na příjmech se dle svých schopností a možností podíleli oba manželé. Dokonce mohl muž přijmout příjmení své ženy.

Zákon také zavedl zákonné společenství majetkové jakožto majetek, který oba manželé nabyli za trvání manželství.²⁴

V neposlední řadě zrovnoprávnil postavení nemanželských dětí s těmi, které se narodily v manželství.²⁵ Dnes je to zakotveno i v Evropské úmluvě o právním postavení dětí narozených mimo manželství, která byla přijata dne 15. října 1975 ve Štrasburku a pro ČR vstoupila v platnost dne 8. června 2001.²⁶

1.2.3 Rozvod

Zákon zavedl rozvod²⁷ jako jedinou formu zániku manželství za života obou manželů. Rozvod od stolu a lože zanikl, čímž se zákon připodobnil sovětské úpravě.

---

²² RADIMSKÝ, Jaroslav, RADVANOVA, Senta. a kol. *Zákon o rodině: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 9.

²³ § 15 zákona o právu rodinném: „*V manželství mají muž i žena stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni a vzájemně si pomáhat.*“

²⁴ Vyjma majetku, který byl získán darem či jako dědictví a vyjma věcí, které sloužily osobní potřebě či výkonu povolání výlučně jednomu z manželů, jak to známe i v dnešní době.

²⁵ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 51 – 52.

²⁶ Srovnej sdělení č. 47/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o právním postavení dětí narozených mimo manželství. Např. Čl. 6 „1) *Otec a matka dítěte narozeného mimo manželství budou mít stejné vyživovací povinnosti k dítěti, jako kdyby se narodilo v manželství.*

2) *Pokud určití členové rodiny otce nebo matky mají vyživovací povinnost k dítěti narozenému v manželství, mají tuto povinnost i k dítěti narozenému mimo manželství.*“ nebo

Čl. 9 „*Dítě narozené mimo manželství má stejná práva na dědictví po otci a matce nebo členech otcovy nebo matčiny rodiny, jako kdyby se narodilo v manželství.*“

²⁷ Původně nazývaný jako rozluka.

Další institut, který zákon nepřevzal, bylo řízení o smíření manželů před rozvodem. Určitou náhradou byla pravomoc soudu nařídít klid řízení, který trval minimálně tři měsíce. Pokud po roce nebyl vznesen návrh na pokračování v řízení o rozvod, řízení bylo zastaveno. Dále mohl návrhovatel vzít i v odvolacím řízení svůj návrh zpět, a to bez schválení soudu. Též druhý manžel mohl svůj souhlas s rozvodem v odvolacím řízení odvolat.²⁸

Rozvodu musel předcházet hluboký a trvalý rozvrat, který nastal z důležitých důvodů.²⁹

Za hluboký rozvrat se považovala např. absence plnění intimních manželských potřeb, které se již nenazývaly manželskou povinností. Tato biologická funkce mezi manžely měla být nyní plněna pro potřeby obou, nikoliv jen pro potěšení manžela. Také pracovní činnost manžela začala být stavěna naroveň práci v domácnosti manželky.

Problematičtějším bylo určení trvalosti rozvratu. Ta se odvíjela především od důvodů, které k rozvratu vedly. Zvažovala se konkrétní příčina, následek a doba trvání individuálního problému mezi manžely.

Ohledně důležitých důvodů se bral ohled na subjektivní pocity manželů. Důvody nebyly záměrně stanoveny taxativně ani demonstrativně, jako tomu bylo dříve. Tím by totiž docházelo k mechanickému rozhodování podle pomyslné tabulky.

Rozvod nemohl být povolen na žádost manžela, který byl rozvratem výlučně vinen, ledaže druhý manžel projevil s rozvodem souhlas.³⁰ Dříve stačila pouze převážná vina.

Soud vzal poprvé při rozhodování o rozvodu zřetel na zájem nezletilých dětí. Soud mohl manžele rozvést až po úpravě práv a povinností k dětem. Jednalo se o pokrokový nástroj socialistického soudu k naplnění ústavní zásady ochrany rodiny.³¹

Spolu s výrokem o rozvodu soud určil vinu. Vinnému manželovi mohl být snížen či odňat podíl na majetku a mělo to vliv také na právo nevinného manžela na výživné. Manželé se mohli společně vyslovení viny vzdát,³² což manželé nezřídka činili.

---

²⁸ Srovnej ŠTĚPINA, Jaroslav. *Rodinné právo*. Praha: Orbis, 1958, s. 53 a násl.

²⁹ § 30 zákona o právu rodinném: „1. Nastal-li z důležitých důvodů mezi manžely hluboký a trvalý rozvrat, může manžel žádat, aby soud manželství zrušil rozvodem.

2. O rozvod nemůže žádat manžel, který rozvrat výlučně zavinil, ledaže druhý manžel projeví s rozvodem souhlas.

3. Mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí.“

³⁰ Jenže jak mnozí mohou ze své vlastní zkušenosti potvrdit, výlučná vina nebývá příliš častá. Pokud spolu dva lidé dlouho žijí, mají na rozpadu vztahu nakonec částečnou vinu oba, ať převážnou či menší. Od principu viny upustil až zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

³¹ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 56 – 59, s. 69 – 70.

³² Srovnej ŠTĚPINA, Jaroslav. *Rodinné právo*. Praha: Orbis, 1958, s. 57 a násl.

Přísné ustanovení o nepovolení rozvodu bez souhlasu nevinného bylo odstraněno zákonným opatřením č. 61/1955 Sb, které ve výjimečných případech připustilo i tak manžele rozvést, pokud spolu dlouho nežili.³³

Rozvodem vzniklo manželovi právo přijmout své předchozí příjmení formou oznámení matričnímu orgánu ve lhůtě patnácti dnů od právní moci rozsudku.³⁴

1.3 Zánik manželství podle zákona o rodině

1.3.1 Pozadí doby

Vůdčí silou našeho státu a zároveň organizátorkou společnosti byla Komunistická strana Československa. Rodinu považovala za základ státu, a tak ve značné míře vyzdvihovala důležitost péče o rodinu, manželství a děti.³⁵

1.3.2 Zákon o rodině

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „ZOR“), byl provedením Ústavy Československé socialistické republiky z roku 1960. Účinnosti nabyl dne 1. dubna 1964 a nebyl tak převratný jako předchozí zákon. Fakticky se jednalo spíše o novelu zákona o právu rodinném v podobě zákona nového. Právní úprava však byla více přehledná.

ZOR nezavedl výrazné změny, vyjma absolutního upuštění od dlouhodobě používaného principu viny.³⁶

Také ustanovení o majetkových poměrech manželů byla rodinné právní úpravě odňata a přesunuta do zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen OZ). Vzhledem k odlišnému charakteru této problematiky se mělo za to, že úprava majetku se do ZOR nehodí.

---

³³ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 59 – 60.

³⁴ ŠTĚPINA, Jaroslav. *Rodinné právo*. Praha: Orbis, 1958, s. 63.

³⁵ Důvodová zpráva k zákonu o rodině č. 94/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963, s. 11 – 12.

³⁶ V důsledku této změny mohl návrh na rozvod podat kterýkoliv z manželů, bez ohledu na to, kdo rozvat zavinit.

Majetek získaný za trvání manželství se namísto „zákonné společenství majetkové“ označoval „bezpodílové spoluvlastnictví manželů“. Význam však zůstal zachován.³⁷

1.3.3 Rozvod

Před rozhodnutím o rozvodu měly státní orgány povinnost činit za součinnosti společenských organizací a občanů³⁸ preventivní opatření. Tím mělo být předcházeno příčinám rozporů a napomáháno k upevnění manželství a rodiny.³⁹

Stát usiloval o vytváření příznivých podmínek k manželskému a rodinnému životu např. pomocí s bydlením. Zákon vedle toho apeloval na společnost, nicméně se jednalo o normu imperfektní bez jakékoliv sankce.⁴⁰

Občanským soudním řádem byl opět uzákoněn předrozvodový smír, který měl dvojitou podobu. Jednalo se o smír dobrovolný, fakultativní a druhý byl povinný, obligatorní.

Fakultativní smírčí řízení se zahajovalo na návrh a mělo preventivní charakter. Jednalo se o neformální pohovor, ve kterém se soud snažil rozpory mezi manžely odstranit.⁴¹ Na neshody mezi manžely měla možnost upozornit i třetí osoba či společenská organizace.

Obligatorní smírčí řízení bylo před řízením o rozvod povinné a z psychologických důvodů bylo od něj odděleno.⁴²

Smírčí řízení odstranila novela k zákonu č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“) z roku 1973, účinná od 1. července 1973.⁴³ Povinné smírčí řízení se totiž provádělo spíše formálně a nemělo pozitivních účinků. Pokus o smír se přesunul do řízení o rozvod, kde měl soudce lepší přehled o manželství.

Manželé se neměli v manželství chovat lehkomyšlně. Rozvod mohl být povolen pouze ze společensky odůvodněného případu. Odůvodněným byl pouze tehdy, pokud byly

---

³⁷ PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 75, 77.

³⁸ Zákon jimi mínil především osoby bezprostředně se stýkající s manžely, např. jejich přátele, kolegy, sousedy apod.

³⁹ Na druhou stranu nemělo angažování se v cizích rodinných záležitostech vždy pozitivní efekt, zejména při zveřejnění jména ženy, která měla poměr s ženatým mužem. Teorie měla sice zajímavou myšlenku, ale v praxi se podobné pokusy většinou nezdařily.

⁴⁰ RADIMSKÝ, Jaroslav, RADVANOVÁ, Senta. a kol. *Zákon o rodině: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 67 – 73.

⁴¹ Pohovor se mohl konat u kteréhokoliv okresního soudu, který si manželé zvolili. Naopak v případě obligatorního smírčího řízení se manželé museli dostavit k soudu místně příslušnému pro rozvod.

⁴² PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973, s. 88 – 94.

⁴³ Zákon č. 49/1973 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád.

vztahy mezi manžely tak závažně rozvráceny, že nebylo možné plnit společenský účel manželství. K povolení rozvodu nemělo mít navíc další soužití význam pro manžele ani děti.⁴⁴

V zákoně o právu rodinném byl z hlediska povolení rozvodu relevantní hluboký a trvalý rozvrat mezi manžely. Soud přitom zkoumal i důvody rozvratu, jež musely být navíc důležité. ZOR formulaci o rozvratu s určitými změnami převzal. ZOR považoval rozvod za přípustný tehdy, když mezi manžely nastal tak vážný rozvrat, že manželství nemohlo plnit svůj společenský účel. Důležitost důvodů rozvratu zákon jako jednu z podmínek rozvodu vypustil. Soud je však musel nadále zjišťovat a v odůvodnění rozhodnutí uvést pro větší přesvědčivost rozsudku a výchovný vliv na jiná manželství.

Vážnost rozvratu se vázala zejména na délku a intenzitu rozporů mezi manžely. Potíže však činilo určení příčin. K výpovědi si proto soud často vedle manželů přivolal také svědky.⁴⁵ Ke zkoumání nevěry jako možné příčiny vážného rozvratu je třeba podotknout, že podle R IV/1966 (s. 392) se za nevěru považoval mimomanželský styk také v průběhu rozvodového řízení až do právní moci rozsudku.⁴⁶

Rozvedený manžel mohl přijmout své dřívější příjmení ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci rozsudku oznámením u národního matričního výboru.

O právech a povinnostech k dětem se rozhodovalo v rámci rozvodového řízení. Kolizním opatrovníkem dítěte byl většinou ustanoven národní výbor. Při rozhodování o svěřeni dítěte do péče zákon výslovně požadoval, aby pečující rodič byl schopen své dítě vychovat v uvědomělého občana.

---

⁴⁴ RADIMSKÝ, Jaroslav, RADVANOVÁ, Senta. a kol. *Zákon o rodině: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 76 – 88.

⁴⁵ RADIMSKÝ, Jaroslav, RADVANOVÁ, Senta. a kol. *Zákon o rodině: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989, s. 90 – 94.

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo: příklady k řešení*. 3. aktualizované vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 17.

1.4 Historie zániku manželství v Anglii a Walesu

1.4.1 Středověká nerozlučitelnost manželství

I historii manželského práva Anglie a Walesu ovlivňovala převážně církev. Středověká církev považovala institut manželství za jediný prostředek k úniku od hříchu. Bez posvátné ochrany manželství by bylo fyzické splynutí muže a ženy považováno za hřích obdobně jako cizoložství.⁴⁷

Manželství bylo zpočátku nejméně formálním typem smlouvy a snadno se uzavíralo. U jeho zániku tomu tak již nebylo, neboť manželství bylo považováno za nerozlučitelné.

V případě, že se manžel dopustil nevěry, krutosti, kacířství či odchodu od víry, mohla církev vyslovit pouze rozvod *a mensa et thoro*. Jednalo se o rozvod od stolu a lože, který manželství nerušil. Kanonické právo tak našlo důmyslné řešení, jak zachovat nerozlučitelnost manželství a zároveň poskytnout manželům určitou svobodu.⁴⁸

Po zlomení papežské autority ve Velké Británii v polovině šestnáctého století přestal být stát ovládán církví, církev byla naopak řízena státem. Většina britských reformátorů v té době odmítala doktrínu středověké církve. Na manželství nahlíželi jako na soukromoprávní smlouvu regulovanou státem. Manželství považovali za běžnou a žádoucí záležitost, a to i pro duchovní představitele. Dále připouštěli zrušitelnost manželství, ačkoliv se neshodovali ohledně důvodů pro rozvod.⁴⁹

Civilní soudy však neměly v oblasti rozvodů pravomoc. Jedinou autoritou, která mohla obejít rozhodnutí církve o nepovolení rozvodu *a mensa et thoro*, byl parlament. Vydáním soukromého aktu („Private Act“) mohl manžele rozvést absolutně.

Akty se vydávaly za účelem ochrany majetku a rodinného dědictví v případě cizoložství manželky. Nárok na absolutní rozvod měli tedy šanci získat pouze muži, jejichž manželky se dopustily cizoložství. Manžel pak mohl uzavřít nové manželství. Vznikl tak precedent, podle kterého se rozhodovalo do roku 1857. Tím se zásada absolutní nerozlučitelnosti manželství zmírnila.⁵⁰

---

⁴⁷ Mc GREGOR, Oliver Ross. *Divorce in England: a Centenary Study*. London: Heinemann, 1957, s. 1.

⁴⁸ Tamtéž, s. 3.

⁴⁹ Tamtéž, s. 5 – 6.

⁵⁰ Tamtéž, s. 10 – 12.

1.4.2 Zákon o manželských sporech z roku 1857

Vedle doktríny nerozlučitelnosti manželství byl dlouhotrvajícím problémem také obtížný přístup chudých obyvatel k rozvodu.

Aristokraté byli privilegováni, neboť náklady k získání parlamentního aktu o povolení rozvodu byly vysoké. Za rozvod vydal navrhovatel běžně částku 700 až 800 liber. Ve složitějších případech mohly náklady na rozvod narůst až na tisíce liber. Přitom v sousedním Skotsku stálo zrušení manželství průměrně jen 30 liber a u nesporného rozvodu⁵¹ pouhých 20 liber. Ve Skotsku nebyl rozvod výsadou bohatých, ale právem všech, neboť si ho mohlo dovolit i chudší obyvatelstvo. Systém v získávání rozvodů proto bylo nutné změnit a zjednodušit.

V roce 1857 byl vydán zákon o manželských sporech („Matrimonial Causes Act 1857“), který vybudoval základ pro současnou jurisdikci a soudní řízení.

Zákonodárci si při jeho tvorbě kladli za cíl vytvořit pro rozhodování o rozvodu a manželských záležitostech civilní soud namísto církevních soudů. Rozvod tak měl být zpřístupněn i širší veřejnosti.⁵²

Zákon zrušil církevní rozvod *a mensa et thoro* a nahradil ho soudním rozhodnutím o odluce. U církevního soudu bylo žalobním důvodem odluky pouze cizoložství či kruté zacházení ze strany žalovaného. Zákon rozšířil důvody odluky ještě o bezdůvodné opuštění po dobu dvou a více let.

Nově zřízený civilní soud měl pravomoc vyhlásit rozsudek o rozvodu *a vinculo matrimonii*.⁵³ Tajná dohoda manželů, tichý souhlas manžela a odpuštění rozvodového důvodu však zakládalo absolutní překážku rozvodu.

U civilního soudu bylo možné žádat rozvod na základě shodných důvodů jako při získání parlamentního aktu. Nicméně ženám nebylo umožněno dosáhnout rozvodu z důvodů v tak široké míře jako mužům, když manžel se mohl rozvést na základě pouhého cizoložství manželky. Manželka však ve své žádosti byla povinna prokázat vedle cizoložství manžela také některou další skutečnost, kterou mohl být incest, znásilnění, bestialita či sodomie

---

⁵¹ Tedy za situace, kdy oba manželé s rozvodem souhlasí.

⁵² Tamtéž, s. 17.

⁵³ Absolutní konečný rozvod, při kterém dochází ke zrušení manželství.

(sexuální úchylna).⁵⁴ Zákon rozšířil rozvodové důvody o opuštění po dobu dvou a více let a krutost. Krutost byla nově vnímána též jako psychické týrání, nikoliv jen fyzické.⁵⁵

Privilegované postavení mužů v oblasti rozvodů vysvětlovali zákonodárci tak, že cizoložství manželky je závažnější provinění než u manžela, neboť to mohlo mít negativní dopad na společenské postavení mužů a dětí. U cizoložství manželky navíc hrozilo riziko zplození nemanželských potomků.⁵⁶

Pro vzdělanou ženu byly společenské následky rozvodu iniciovaného mužem zničující. Ženy ze střední třídy proto bojovaly pro plnou kontrolu nad svým majetkem a za zlepšení jejich podmínek v manželství.

Dosáhly toho v zákoně z roku 1857, který jim umožnil získat úplný rozvod, provdat se znovu,⁵⁷ a dále zvýšil ochranu opuštěných či neoficiálně odloučených majetných manželek před vykořisťováním manželů.

Zákon posílil také práva žen rozvedených a soudně odloučených. Manželka mohla nově žádat náhradu škody po manželovi, který ji neprávem nařknul z cizoložství.

Soud mohl též rozhodnout o svěření nezletilých dětí do péče matky. Manžel přestal mít automatický nárok získat děti do péče, dopustil-li se cizoložství, krutosti, trpěl závažnou chorobou anebo byl-li závislý na alkoholu. Společnost byla do té doby důsledně patriarchální, především z důvodu mužských zákonodárců z vyšších společenských vrstev. Od roku 1866 však platila zásada, že malé děti by měly být svěřovány do péče matky.⁵⁸

Konečný rozvod i soudní odluka mohly být schváleny pouze v Londýně. Vysoké náklady na cestovní a ubytovací výdaje rozvod chudým lidem fakticky odpíraly.⁵⁹ Vytvořily se tak dva právní prostředky k úniku z manželství. Ti majetnější se obraceli na centralizovaný rozvodový soud, skrze nějž získali ročně přibližně 600 rozvodů a 80 soudních odluk. Chudí se dostavili k nižším soudům, u kterých bylo vydáno kolem 8.000 rozhodnutí o odluce za rok.⁶⁰

Po vydání zákona se počet rozvodů zvýšil. Rozvedeným mužům i ženám bylo umožněno uzavřít nové manželství a nebyli tak nuceni dopouštět se bigamie či setrvávat v nezákonném konkubinátu, tedy v úředně nestvrzeném soužití. Anglie měla v té době kolem

---

⁵⁴ Tamtéž, s. 18.

⁵⁵ STONE: *Road to divorce...*, s. 388.

⁵⁶ Mc GREGOR: *Divorce in England...*, s. 19 – 20.

⁵⁷ STONE: *Road to divorce...*, s. 384 – 385.

⁵⁸ Tamtéž, s. 388, 390.

⁵⁹ Tamtéž, s. 386.

⁶⁰ Mc GREGOR: *Divorce in England...*, s. 24.

čtyřiceti milionů obyvatel a rozvod realizovalo méně než tisíc obyvatel ročně. Rozvody tak byly praktikovány ještě v celkem v nízké míře. Počet soudních odluk se podstatně snížil.⁶¹

1.4.3 Reforma rozvodového práva mezi lety 1906 až 1923

K reformě směřovaly tři tendence. Náboženský vliv postupně upadal a pravidla anglikánské církve výrazně slábla. Např. na soudní odlucku začalo být nahlíženo jako na něco nepřirozeného.

Jestliže se chtěli oba manželé rozvést a žádný ze zákonných důvodů rozvodu nebyl dán, učinili manželé tajnou dohodu a rozvodový důvod předstírali. Souhlas druhého manžela s rozvodem totiž zakládal překážku rozvodu.

Vliv na reformu mělo i ženské hnutí, které se rozrostlo na boj za práva ve volbách, vzdělání a profesích.

Především bylo zapotřebí nastolit rovnoprávnost v přístupu k rozvodu mezi chudými a bohatými na jedné straně, a mezi muži a ženami na straně druhé. Na rozvod mělo začít být pohlíženo nikoliv jako na destrukci rodiny, ale jako na pouhé formální ukončení fakticky zaniklého svazku.

V roce 1912 bylo navrhováno vytvořit soustavu decentralizovaných soudů ke snížení nákladů na rozvod a tím i usnadnění přístupu chudých k rozvodu. Rovnoprávnost mužů a žen měla být zajištěna odstraněním omezení rozvodového návrhu žen tak, že napříště by nemusely prokazovat jiný manželský delikt než cizoložství manžela. Dalším reformátorským krokem mělo být rozšíření důvodů rozvodu, zejména o opuštění po dobu tří a více let.

Reformátorské snahy však přerušila první světová válka. V období války míra rozvodovosti prudce stoupla. Před válkou stáli muži více než za polovinou žádostí o rozvod. Těsně po válce žádaly o rozvod ze 75 % ženy, které byly během války opuštěné a často se dopouštěly nevěry či zakládaly nové domácnosti. I muži iniciovali rozvod více než dříve, většinou z důvodu cizoložství manželky.

Pro velké množství nefungujících manželství bylo potřeba rozvody usnadnit. Nově přijatý zákon o manželských sporech („Matrimonial Causes Act 1923“) z roku 1923 umožnil ženám rozvést se na základě pouhého cizoložství manžela.

---

⁶¹ STONE: *Road to divorce...*, s. 387.

Po vydání zákona nastala revoluce v rovném postavení obou pohlaví, plodnost se rapidně snižovala a ženy začaly trávit více času v práci než doma.⁶²

1.4.4 Herbertův zákon z roku 1937

Míra rozvodovosti po roce 1925 prudce stoupla. Za tím stála další tajná dohoda manželů o rozvodu.

Ženy již mohly žádat o rozvod na základě pouhého cizoložství manžela, a tak byl bohatým povolen jednoduchý rozvod na základě falešného důkazu o cizoložství. Princip tzv. „hotel bill case“ spočíval v předstíraném pobytu manžela s milenkou v hotelu, kde se nechal záměrně přistihnout či vyfotit v posteli při snídani. Poté buď pokojská poskytla u soudu svědectví anebo manžel zaslal své ženě fotografii. Tím bylo cizoložství falešně prokázáno.

Rozvod tak zůstal výsadou bohatých, ale chudým byl stále fakticky odpírán.⁶³

Anglikánská církev ztratila většinu svého vlivu nad manželskými záležitostmi, a její vedení bylo rozpolcené. Rozšíření důvodů rozvodu tak již bránila jen hrstka duchovních.⁶⁴

V roce 1937 byl vydán tzv. Herbertův zákon, který uzákonil návrhy z roku 1912 a rozvodové důvody rozšířil.⁶⁵ Neúspěšně bylo navrhováno začlenit i notorický alkoholismus.⁶⁶

Žalobu o rozvod mohl podat kterýkoliv z manželů na základě těchto důvodů na straně žalovaného:

- a) v době trvání manželství spáchal cizoložství;
- b) bezdůvodně opustil svého manžela či manželku na dobu alespoň tři let bezprostředně před podáním žaloby;
- c) v době trvání manželství zacházel s manželem či manželkou krutým způsobem;
- d) trpěl nevléčitelnou duševní chorobou a současně se nacházel nepřetržitě v péči a léčení jiné osoby alespoň po dobu pěti let bezprostředně před podáním žaloby.

Ženy mohly žalovat navíc z důvodů:

- a) znásilnění;
- b) sodomie;

---

⁶² Tamtéž, s. 390 – 396.

⁶³ Tamtéž, s. 397 – 398.

⁶⁴ Tamtéž, s. 400.

⁶⁵ Mc GREGOR: *Divorce in England...*, s. 30.

⁶⁶ STONE: *Road to divorce...*, s. 398.

c) bestialita.

Zákon byl sjednocen s předchozí právní úpravou zákonem o manželských sporech z roku 1950. Pokud nenastaly výjimečné okolnosti, nebylo možné manželství rozvést v prvních třech letech jeho trvání.⁶⁷

Ženy zahajovaly většinu rozvodových řízení z důvodu opuštění a krutosti. Cizoložství jako předtím jediný důvod se uplatňoval méně.

Vliv zákona byl přerušen druhou světovou válkou. Stejně jako po první světové válce počet rozvodů rapidně vzrostl a dvě třetiny návrhů podávali muži pro cizoložství manželky.⁶⁸

1.4.5 Zákon z roku 1969

Rozvodovost zůstala v poválečném období stále ve vyšší míře.

Jedním z důvodů bylo zavedení právní pomoci chudým v rozvodovém řízení z roku 1949, účinné od roku 1950. Právo rozvést se tak bylo poprvé fakticky přístupné i chudým.

Příčinou vyšší rozvodovosti byl i nedostatek bydlení a hnutí emancipovaných žen, které se již tolik neobávaly finanční diskreditace v důsledku rozvodu.⁶⁹

Rozvody na základě tajné dohody manželů se v předchozích letech praktikovaly zcela běžně. Zákonodárci tak konečně dospěli k revolučnímu závěru, že rozvod by neměl být považován za nic víc, než za právní nápravu nenapravitelného rozpadu manželství, ve kterém není potřeba prokazovat zavinění.

V roce 1969 byl proto Dolní sněmovně předložen návrh zákona, který by do práva adaptoval nový princip rozvodu, jenž není založen na zavinění. Zákon měl pomoci párům, které žily v nelegitimním druhotném svazku z důvodu, že jednomu z partnerů bránil v rozvodu nevinný manžel. Uzavření nového manželství by zároveň legitimovalo děti narozené z takových svazků.

Zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 1971.⁷⁰

---

⁶⁷ Mc GREGOR: *Divorce in England...*, s. 30 – 31.

⁶⁸ STONE: *Road to divorce...*, s. 401.

⁶⁹ Tamtéž, s. 402 – 403.

⁷⁰ Tamtéž, s. 406 – 409.

1.5 Srovnání české a anglické historie zániku manželství

Obě porovnávaná území byla v historii ovlivňována církví. Zvláště manželské záležitosti měla ve starším období v našem státě i v Anglii a Walesu v rukou výlučně církev. Ta pohlížela na fyzické spojení muže a ženy jako na něco nemorálního a za zmírnění tohoto hříchu považovala uzavření manželství. Přitom hlásala jeho nerozlučitelnost. Od konceptu nerozlučitelnosti se odvíjely zásady spojené s povolením rozvodu.

Rodina vykazovala v naší zemi i v Anglii a Walesu zpočátku výrazné patriarchální rysy. Povinností muže bylo svou manželku a děti materiálně zabezpečit. Naproti tomu role ženy vycházela z podřízenosti manželovi. Její úlohou bylo starat se o domácnost, děti a manžela. Majetkové záležitosti ženy byly v rukou manžela.

Ženy se postupem času začaly proti svému postavení určeného společností bouřit, vytvářely ženská hnutí a bojovaly za rovná práva nejen v manželství. Později získaly rovné šance nabývat majetek, získat děti do své péče a výživné od manžela po rozvodu.

Nerovnoprávnost žen byla patrná zejména v Anglii a Walesu, kde ženy dlouhá léta nedisponovaly rovnými právy v získání rozvodu a v opětovném uzavření manželství. Na cizoložství ženy zde bylo nahlíženo jako na provinění, které degradovalo postavení manžela ve společnosti. Muži proto měli možnost podat žádost o rozvod, jakmile se manželka dopustila cizoložství. Žena to však neměla tak jednoduché. Aby mohl být rozvod iniciován z její strany, musel by se její manžel dopustit vedle cizoložství některého dalšího manželského prohřešku, který byl taxativně uveden.

Utkvělá představa anglického středověkého učení o hříšnosti manželství předurčila podobu pozdějšího civilního rozvodu. Do roku 1937 bylo cizoložství jediným manželským činem, který prokazoval rozpad manželského vztahu a opravňoval ke skončení manželství.

Reformátoři se v průběhu staletí snažili důvody k rozvodu rozšířit. Mnohdy bylo totiž obtížné tuto dlouho jedinou manželskou vinu naplnit. To vedlo k nezákonným tajným dohodám o rozvodu a následnému předstírání cizoložství, neboť dohoda manželů nebyla kvůli konzervativním zastáncům nerozlučitelnosti manželství možná.

Vinný manžel se nemohl úspěšně domáhat rozvodu. Vznikaly tak zakázané svazky, tzv. konkubináty, z nichž se rodily nemanželské děti. Možnost právního vyvázání z fakticky zaniklého a nuceně udržovaného manželství nastalo v Anglii a Walesu konečně až v roce 1971, kdy byl odstraněn princip viny. Na našem území se tak stalo částečně již v roce 1955 a zcela bylo od principu viny upuštěno v roce 1964.

Naše důvody k rozvodu byly oproti anglickým důvodům mnohem rozsáhlejší. Zpočátku se důvody stanovily taxativně a později jen příkladmo tak, aby soud nerozhodoval mechanicky, nýbrž na základě svého uvážení ve vztahu ke konkrétnímu případu. Některé z důvodů byly podobné těm, které byly v Anglii a Walesu zavedeny v roce 1937. Anglické právo však neznalo např. nepřekonatelný odpor, který se naopak nacházel v našem právu, a jež byl spolu hlubokým rozvratem manželství subjektivní povahy.

Do manželské novely nebylo možné katolická manželství na našem území rozvést vůbec. Možný byl pouze rozvod od stolu a lože, resp. soudní odluka. Ta byla i v Anglii a Walesu do určitého období jedinou možností, jak relativně uniknout z manželství. Soudní odluka vymizela z našeho práva v roce 1950. V Anglii a Walesu platí doposud.

Problematiku nerovnosti práv obou pohlaví a nepostačujících důvodů k povolení rozvodu doprovázel v Anglii a Walesu další dlouhodobý problém, kterým byla obtížná cesta chudých obyvatel k dosažení rozvodu. Neexistovaly žádné decentralizované soudy, které by se zabývaly rozvodovými záležitostmi. Rozvod bylo možné získat pouze v drahém hlavním městě. Lidé z nízkých poměrů přitom neměli dostatek financí k placení vysokých poplatků a hrazení cestovních výdajů. Chudí proto více využívali možnosti soudní odlučky než bohatí, neboť ti byli v získávání rozvodů v privilegovaném postavení. Pomoci od státu se dočkali až v roce 1950. V naší zemi nebyly nesnáze chudých problémem v takové míře, což jistě souvisí s rozlohou Anglie a Walesu, která je v porovnání s naším státem zhruba dvojnásobná a počet obyvatel je dnes téměř pětinasobný.

Významnějším historickým přínosem byla pro anglickou společnost jako celek spíše změna v procesu povolení rozvodu než rozšíření jeho důvodů. Dominantní změnou od roku 1857 tak nebylo zavedení dalších rozvodových důvodů, nýbrž zejména změny vytvořené systémem právní pomoci, účinným od roku 1950, kterým získali všichni obyvatelé bez rozdílu možnost rozvodu dosáhnout.

V průběhu posledních staletí usilovala řada odborníků o reformu anglického rozvodového práva, jež by vedla ke zjednodušení získání rozvodu. Reforma se však střetávala se značným nesouhlasem konzervativních odpůrců. Svůj odmítavý postoj stavěli převážně na úvaze, že kdykoliv byl rozvod učiněn snazším či levnějším, počet rozvodů rapidně vzrostl.

Míra rozvodovosti byla krátkodobě ovlivněna i oběma světovými válkami, po jejichž skončení podávali návrh na rozvod převážně muži po zjištění cizoložství své manželky.

2 Současný zánik manželství

2.1 Neplatné manželství a zdánlivé manželství

Před samotným výkladem o současném zániku manželství je zapotřebí ho nejdříve odlišit od jeho neplatnosti a zdánlivosti.

Právní úpravu neplatnosti a zdánlivosti manželství upravuje NOZ přehledněji než ZOR. První ustanovení, které NOZ k této problematice uvádí, je § 671, jež stanoví, že „Manželství může uzavřít každý, pokud mu v tom nebrání zákonná překážka podle § 672 až 676.“

V následujících ustanoveních je vypočten obsah nově zavedeného sousloví „zákonná překážka“. Těmi jsou nedostatek věku, nedostatek svéprávnosti, již uzavřené a trvající manželství či registrované partnerství, příbuzenství, poručenství, svěření do péče a pěstounství.⁷¹

a) *Manželství nemůže být dle NOZ uzavřeno s nezletilým, který navíc není plně svéprávný.*⁷²

Pojem osoby nezletilé není třeba rozvádět. Jedná se o osobu, která v den uzavření manželství nedovršila věku osmnácti let. Pojem svéprávnosti ZOR nezná a jeho význam podle NOZ je, že osoba disponuje způsobilostí nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, tedy právně jednat.⁷³

I takové nezletilé a zároveň ne zcela svéprávné osobě, která je starší šestnácti let, ovšem může být vstup do manželství povolen, a to ve výjimečném případě, jsou-li pro to důležité důvody.⁷⁴ Povolení manželství nezletilé osobě umožňuje i dosavadní právní úprava, nově je však navíc třeba, aby taková osoba nebyla před povolením ještě plně svéprávná,

---

⁷¹ §§ 672 – 676 NOZ.

⁷² § 672 odst. 1 NOZ, srovnej § 13 odst. 1 ZOR: „Manželství nemůže uzavřít nezletilý.“

⁷³ § 15 odst. 2 NOZ.

⁷⁴ § 672 odst. 2 NOZ.

neboť plnou svéprávnost bude moci před dosažením zletilého věku získat i jiným způsobem než uzavřením manželství.⁷⁵

b) *Manželství nemůže dále uzavřít osoba, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena.*⁷⁶

Dle dosavadního ZOR tak nemůže učinit osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům. Osoba omezená ve způsobilosti k právním úkonům však dle ZOR manželství uzavřít může, pokud jí to soud povolí. Též osoba stížená duševní poruchou nemůže vstoupit do svazku manželského, způsobil-li by její zdravotní stav omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům. Jestliže má ale tato porucha za následek omezení k právním úkonům a tato choroba nebrání plnění účelu manželství, lze ho i v tomto případě povolit.⁷⁷

NOZ nahrazuje pojem způsobilosti k právním úkonům výše uvedenou svéprávností. Formulace uvedená v novém zákoně je jednodušší a srozumitelnější, když uvádí pouze omezenou svéprávnost.

c) *Manželství nemůže uzavřít osoba, která již uzavřela manželství, vstoupila do registrovaného partnerství či jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, přičemž některý z těchto uvedených svazků trvá.*⁷⁸

Nově formulované ustanovení navazuje na dosavadní právní úpravu v ZOR, která stanoví, že manželství nemůže být uzavřeno s ženatým mužem či vdanou ženou nebo s osobou, která již uzavřela partnerství, které trvá.⁷⁹ Osoba, která by takové manželství vědomě uzavřela, by se přitom dopustila trestného činu dvojího manželství, tedy bigamie.⁸⁰

Nová úprava nově zmiňuje jiný obdobný svazek uzavřený v zahraničí. Co se jím rozumí, napovídá důvodová zpráva k NOZ, když příkladmo uvádí občanský pakt solidarity (Pacte civile de solidarité, PACS), jež je formou partnerského svazku ve Francii, který lze uzavřít mezi osobami stejného i opačného pohlaví, a jehož účelem může být především úprava jejich majetkových poměrů.⁸¹

---

⁷⁵ Srovnej § 30 odst. 2 NOZ, a dále § 37 odst. 1 NOZ: „Navrhne-li nezletilý, který není plně svéprávný, aby mu soud přiznal svéprávnost, soud návrhu vyhoví, pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let, pokud je osvědčena jeho schopnost sám se žít a obstarat si své záležitosti a pokud s návrhem souhlasí zákonný zástupce nezletilého. V ostatních případech soud vyhoví návrhu, je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého.“

⁷⁶ § 673 NOZ.

⁷⁷ § 14 ZOR.

⁷⁸ § 674 NOZ.

⁷⁹ § 11 odst. 1 ZOR.

⁸⁰ Srovnej § 194 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“).

⁸¹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze): II. Zvláštní část. K § 674. In: Praha: Parlament České republiky, 3. února 2012, s. 164. Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

d) *Manželství nelze dále uzavřít mezi předky, potomky, sourozenci a také mezi osvojitelem a osvojencem.*⁸²

Úprava v obou zákonech je v zásadě totožná, NOZ pouze z této věty vypustil nadbytečnou podmínku, že příbuzenství založené osvojením trvá.

e) *Poslední zákonnou překážkou manželství je existence vztahu poručníka a poručenice, vztahu osoby a dítěte, jež jí bylo svěřeno do péče, a dále vztahu pěstouna a svěřeného dítěte.*⁸³

Tato překážka manželství je nová, ZOR ji neupravuje.

2.1.1 Zdánlivé manželství

Zdánlivé čili neexistující manželství nevyvolává žádné právní účinky, vůbec totiž nevznikne. Dodatečné splnění podmínek zde není oproti neplatnosti možné.

Institut zdánlivosti manželství již vyžadoval novou právní úpravu a především odlišný přístup z důvodu, že naše dosavadní úprava v ZOR je vadná a zcela rozdílná od cizích úprav. Většina zemí se o zdánlivosti manželství dokonce nezmiňuje.⁸⁴

O zdánlivost manželství se jedná za předpokladu, že alespoň u jedné z osob nebyly v projevu vůle při vstupu do manželství, ohledně obřadu či v souvislosti s ním splněny náležitosti, na jejichž splnění je nutné bezvýhradně trvat.⁸⁵

Stačí tedy, aby nebyly splněny základní podmínky stanovené zákonem na uzavření manželství a přitom nešlo o okolnosti, které způsobují pouze jeho neplatnost. Jedná se například o vstup do manželství osobou mladší šestnácti let nebo prostřednictvím zástupce, který nemá platnou písemnou plnou moc.

Tyto důvody neexistence manželství však již NOZ nestanoví výslovně, jako to činí ZOR.⁸⁶

Oproti dosavadní úpravě násilné donucení k uzavření manželství nadále nezakládá neexistenci manželství, nýbrž pouze opravňuje druhého manžela k podání návrhu na neplatnost takového manželství.⁸⁷

---

⁸² § 675 NOZ, § 12 ZOR.

⁸³ § 676 NOZ.

⁸⁴ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 677, s. 165.

⁸⁵ § 677 odst. 1 NOZ.

⁸⁶ Srovnej § 17a ZOR.

⁸⁷ Srovnej 684 odst. 1 NOZ, § 17a odst. 1 ZOR.

Pokud by o určitém manželství nastaly pochybnosti, zda se vůbec o manželství jedná či nikoliv, může soud rozhodnout o tom, že tu manželství je či není, a to nově i bez návrhu.⁸⁸

Jestliže soud usoudí, že manželství nevzniklo, je povinen bezodkladně rozhodnout o otcovství ke společnému dítěti, jakož i o právech a povinnostech k němu. Tento postup je dosavadní praxí dovozován, nicméně v ZOR zakotven výslovně není.

Majetková práva a povinnosti budou posouzena individuálně s ohledem na jejich charakter, případně se aplikují zásady bezdůvodného obohacení. Přitom se vezme ohled na jednání v dobré víře, práva a právní zájmy dětí i třetích osob.⁸⁹

2.1.2 Neplatné manželství

Manželství, které je neplatné, sice vznikne, nicméně ve chvíli, kdy rozsudek soudu o prohlášení manželství za neplatné nabude právní moci, hledí se na něj, jako by nebylo uzavřeno. Do té doby se považuje za platné.⁹⁰ Na rozdíl od některých zahraničních úprav se však nejedná o způsob zániku manželství ani jeho zrušení.⁹¹

NOZ výslovně stanoví, kdy manželství může být prohlášeno za neplatné. Neplatným se může stát za předpokladu, že uzavření manželství bránila zákonná překážka.⁹² Explicitní právní úpravě nelze jinak než přisvědčit. Napomáhá lepšímu porozumění především ze strany laiků.

Návrh na vyslovení neplatnosti může vedle kteréhokoliv z manželů nově podat též osoba, která na tom má právní zájem. Některá manželství lze prohlásit za neplatná i bez návrhu a to rovněž v případě, že manželství již zaniklo. Dle NOZ se to týká jednoznačně pouze bigamie a manželství mezi příbuznými včetně osvojitele a osvojence.⁹³

Naproti tomu podle stávajícího ZOR soud z úřední povinnosti vysloví neplatnost navíc v případě uzavření manželství nezletilým starším šestnácti let, kterému nebylo povoleno uzavřít manželství, a dále v případě uzavření manželství osobou zbavenou způsobilosti k právním úkonům či osobou stíženou duševní poruchou.

---

⁸⁸ § 678 NOZ.

⁸⁹ § 679 NOZ.

⁹⁰ § 681 NOZ.

⁹¹ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 754, s. 185.

⁹² § 680 NOZ.

⁹³ § 685 NOZ.

Neplatnost bude na návrh manžela vyslovena, byl-li jeho projev vůle k uzavření manželství učiněn prostřednictvím násilí, výhrůžky násilím nebo v omylu o totožnosti snoubence či povaze právního jednání. Lhůta k podání návrhu činí jeden rok od doby, kdy tak mohl poprvé učinit či se o důvodu neplatnosti dozvěděl.⁹⁴ Návrh na prohlášení neplatnosti může podat pouze ten z manželů, který se nedopustil chování, které důvod neplatnosti zakládá.

ZOR nebral ohled na dobrou víru manžela, neboť podat návrh bylo umožněno kterémukoliv z manželů. ZOR na rozdíl od nové úpravy obsahuje bezprávnou výhrůžku, která je svým výkladem obecnější. Lhůta je nově ku prospěchu nevinného manžela rozšířena o moment, kdy návrhovač mohl návrh vzhledem ke všem okolnostem nejdříve podat. Nová pravidla lze jen uvítat, neboť chrání více manžela, který se ohledně důvodu neplatnosti neprovinil.

NOZ stanoví výjimky, kdy manželství za neplatné prohlásit nelze.

Prvním případem je zánik manželství či zhojení podmínky, tzv. konvalidace.⁹⁵ O tu se jedná např. tehdy, pokud nezletilý starší šestnácti let, jemuž nebylo uděleno povolení k uzavření manželství, nabude zletilosti nebo v případě bigamie první manželství zanikne. Způsoby zhojení nejsou v NOZ výslovně vyjmenovány, v ZOR jsou stanoveny přímo u překážek manželství. Podstata se však nezměnila.

S ohledem na zavedení pojmu svéprávnost zakotvil NOZ další způsob nemožnosti vyslovit neplatnost manželství, a to za podmínky, že manželství uzavřel nezletilý, který není plně svéprávný či osoba, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena a zároveň platí, že bylo počato dítě, které se narodilo živé.⁹⁶ Obdobný předpoklad obsahuje i ZOR, nicméně hovoří se zde pouze o osobě nezletilé a o těhotenství manželky nezletilého.⁹⁷

Ve všech případech zhojení se manželství považuje stále za platné s účinky ex tunc (od tehdy). Jen u dvojího manželství nastávají účinky teprve ex nunc (od nyní), tedy od skončení původního manželství či jeho prohlášení za neplatné.⁹⁸

Byť nelze prohlásit za neplatné manželství, které již zaniklo, lze v případě podání návrhu z důvodu nátlaku či omylu neplatnost projednat i tehdy, zemřel-li odpůrce dříve, než

---

⁹⁴ § 684 odst. 1 NOZ, 15a ZOR.

⁹⁵ § 682 NOZ.

⁹⁶ § 683 NOZ.

⁹⁷ § 13 odst. 2 ZOR.

⁹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1993, s. 47.

řízení skončilo či o pokračování v jednání požádali do jednoho roku od smrti navrhovatele jeho potomci. Úprava v NOZ i ZOR je tedy totožná.⁹⁹

Právní následky neplatného manželství jsou takové, že pro práva a povinnosti ke společnému dítěti a pro jejich majetkové záležitosti se použijí ustanovení vztahující se na rozvedené manžele.¹⁰⁰ V tom se na dosavadní úpravě nic nezměnilo. Nově se však musí ve věcech majetkových přihlížet k jednání v dobré víře.¹⁰¹

2.2 Neplatnost manželství v Anglii a Walesu

Úprava neplatnosti je v Anglii a Walesu zakotvena v zákoně o manželských sporech z roku 1973 („Matrimonial Causes Act 1973“), dále jen „MCA“.

Manželství může být v Anglii a Walesu prohlášeno za neplatné dvěma způsoby.

V první řadě se jedná o neplatnost absolutní. Na základě zákonných důvodů se vyslovuje z moci úřední a v takovém případě se má za to, že manželství vůbec nevzniklo. Je nicotné, tedy neplatné od počátku. Jde o obdobu českého institutu zdánlivosti manželství.

Dále se rozlišuje neplatnost relativní. Řízení se zahajuje na návrh. Manželství, které splňuje podmínky vyhovění návrhu, se nazývá zrušitelné. Do vyslovení neplatnosti se považuje za platné.¹⁰² Relativní neplatnost se podobá české neplatnosti manželství.

Majetkové poměry se v Anglii a Walesu v případě prohlášení manželství za absolutně či relativně neplatné vypořádají stejným způsobem, jako v případě rozvodu.¹⁰³

Dle NOZ se takto postupuje pouze u neplatného manželství. Naproti tomu u zdánlivého manželství se podle českého práva použijí ustanovení individuálně podle jejich charakteru, příp. se použijí zásady o bezdůvodném obohacení. Zároveň se přitom přihlédnou k dobré víře.

---

⁹⁹ § 684 odst. 2 NOZ, 16 ZOR.

¹⁰⁰ § 686 odst. 1 NOZ, 17 odst. 2 ZOR.

¹⁰¹ § 686 odst. 2 NOZ.

¹⁰² Čl. 16 MCA.

¹⁰³ *Rozvod - Anglie a Wales*. EVROPSKÁ KOMISE. [online]. 10. října 2006 [cit. 13. prosince 2012]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_eng_cs.htm>.

2.2.1 Absolutní neplatnost

Manželství se prohlásí za absolutně neplatné, pokud:

- a) nejsou splněny základní zákonné podmínky manželství, stanovené v zákonech o manželství z let 1949 až 1986, totiž jestliže:
  - i. manželé jsou blízcí příbuzní;
  - ii. manžel je mladší šestnácti let;
  - iii. nebyly splněny veškeré náležitosti k uzavření manželství;
- b) v momentě uzavření manželství byl manžel již v platném manželském svazku;
- c) manželé mají stejné pohlaví;
- d) manžel uzavřel další manželství mimo Anglii a Wales, přičemž v době uzavření manželství měl jeden z manželů domicil v Anglii či Walesu.¹⁰⁴

Důvody zakládající absolutní neplatnost jsou zde na rozdíl od naší nové úpravy v NOZ taxativně vyjmenovány a tvoří kombinaci české zdánlivosti i neplatnosti. Příbuzenství a bigamie jsou v Anglii a Walesu důvodem nicotnosti, zatímco dle NOZ je možné právní zhojení, a proto vyústí pouze v neplatnost.

2.2.2 Relativní neplatnost

Relativní neplatnost manželství může být vyslovena, jestliže:

- a) manželství nebylo naplněno pro fyzickou neschopnost jednoho z manželů;
- b) manželství nebylo naplněno na základě dobrovolné vůle jednoho z manželů;
- c) kterýkoliv z manželů jednal při udělení souhlasu s uzavřením manželství pod nátlakem, byl k němu donucen, jednal v omylu o právních následcích manželství nebo nebyl duševně schopen posoudit důsledky uzavřeného manželství;
- d) v době uzavření manželství trpěl kterýkoliv z manželů takovou duševní chorobou, že nebyl schopen žít v manželství;
- e) v době uzavření manželství trpěl druhý z manželů přenosnou pohlavní chorobou;
- f) v době uzavření manželství čekal druhý z manželů dítě s jinou osobou než s navrhovatelem;

---

¹⁰⁴ Čl. 11 MCA.

g) po uzavření manželství bylo druhému z manželů vydáno dočasné osvědčení o uznání pohlaví na základě zákona o uznávání pohlaví z roku 2004 („Gender Recognition Act 2004“);¹⁰⁵

h) v době uzavření manželství měl druhý z manželů změněné pohlaví.¹⁰⁶

Jak vidno, skutečnosti zakládající relativní neplatnost jsou zde dosti odlišné od českého práva. Duševní choroba, která neumožňuje žít v manželství, představuje dle NOZ období omezené svéprávnosti. Z výčtu je zřejmé, že je více kladen důraz na dobrou víru manžela.

Obecně soud neplatnost manželství neprohlásí, prokáže-li odpůrce, že navrhovateli byl důvod zakládající relativní neplatnost znám a přesto se choval způsobem, ze kterého se odpůrce důvodně domníval, že navrhovatel relativní neplatnost namítat nebude. Zároveň musí být splněna podmínka, že prohlášení neplatnosti by se vůči odpůrci jevilo jako nespravedlivé.

Vedle toho soud neplatnost neprohlásí za předpokladu, že řízení o prohlášení neplatnosti pro důvody uvedené v písm. c), d), e), f), h), nebylo zahájeno ve lhůtě tři let od uzavření manželství vyjma případu, kdy soud povolil zahájení řízení i po této lhůtě.

Soud povolí zahájení řízení i po lhůtě, trpěl-li navrhovatel během této doby duševní poruchou, a jestliže soud zároveň usoudí, že vzhledem ke všem okolnostem by zahájení řízení bylo spravedlivé.

Soud dále nevyhoví žádosti o neplatnost na základě písm. g), nebylo-li řízení zahájeno do šesti měsíců ode dne vydání dočasného osvědčení o uznání pohlaví.

Nakonec soud neprohlásí manželství za neplatné z důvodů podle písm. e), f), h), jestliže navrhovatel si byl skutečností zakládajících neplatnost při uzavření manželství vědom.¹⁰⁷

Je na místě zvážit, zda by překážky vyslovení neplatnosti neměly být rozšířeny po vzoru anglické úpravy. Jedinou lhůtou, kterou NOZ omezuje zahájení řízení o neplatnosti (či podání návrhu na pokračování v řízení po smrti navrhovatele), je lhůta jednoletá v případě uzavření manželství násilím, pod pohnutkou násilí či v omylu.

---

¹⁰⁵ Tzv. „interim gender recognition certificate“.

¹⁰⁶ Čl. 12 MCA.

¹⁰⁷ Čl. 13 MCA.

2.3 Obecný výklad zániku manželství

Dle NOZ stanoví důvody zániku manželství zákon.¹⁰⁸ Nikoliv však po vzoru ZOR, kde jsou důvody uvedeny na jednom místě.¹⁰⁹ NOZ se totiž v oddílu druhém zabývá pouze rozvodem manželství. Ostatní způsoby, upravené v jiné části zákona, lze však dovodit.

Vzhledem k povaze manželství je jasné, že může trvat jen za života obou manželů.

Prvním způsobem zániku manželství je tedy smrt jednoho z manželů a druhým je prohlášení manžela za mrtvého. Oba tyto způsoby vyvolávají stejné právní následky.

Dalším způsobem zániku manželství je rozhodnutí soudu, jímž se manželé rozvádějí, a to na základě zjištěného rozvratu manželství.¹¹⁰

Dle mého názoru je obecná úprava zániku manželství v ZOR oproti jiným jeho ustanovením přehlednější než v NOZ, neboť jsou v něm způsoby na jednom místě přímo jmenovány. Rozvod je sice institutem, který lidé řeší za života nejčastěji, ovšem stále je u nás smrt manžela tím nejčastějším důvodem zániku manželství. Zasloužil by si proto, spolu s prohlášením za mrtvého, zmínku v ustanoveních týkajících se této problematiky.

V evropských zemích se můžeme setkat s dalšími různými způsoby, které se všelijak prolínají, např. v podobě dohody manželů (tzv. konsenzuální rozvod). Některé země ji připouští jen pod podmínkou, že manželé nemají nezletilé děti.

V některých právních úpravách existuje i tzv. administrativní rozvod, který probíhá před správním orgánem za splnění určitých podmínek, přičemž jednou z nich je zpravidla opět skutečnost, že zde není nezletilých dětí.¹¹¹

Dosud stále existuje u nás již dávno vymizelá repudiace čili zapuzení, což je dnes doménou islámského práva.¹¹²

Ve světě se vyskytuje též sankční rozvod, který je uložen jako trest za určité jednání, zejména za nevěru.¹¹³

Existence manželství zakládá určitá práva a povinnosti mezi manžely. Těmi jsou práva a povinnosti osobní,¹¹⁴ a dále majetková, jež se dále dělí na vyživovací povinnost mezi

---

¹⁰⁸ § 754 NOZ.

¹⁰⁹ Srovnej §§ 22 – 24 ZOR.

¹¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1993, s. 52.

¹¹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 101.

¹¹² K tomu např. SPENCER, Robert. *Islám bez závoje*. Praha: Triton, 2006; dále KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: VYŠEHRAD, 1993; nebo KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: VYŠEHRAD, 1996.

¹¹³ PLECITÝ, Vladimír a kol. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 39 – 40.

manžely¹¹⁵ a na ostatní majetková práva a povinnosti týkající se společného jmění¹¹⁶ a bydlení manželů,¹¹⁷ která dosud upravoval OZ.

Zánikem manželství tato práva skončí. Zaniklé manželství však může dát vzniknout novým právům a povinnostem. Jde třeba o povinnost platit rozvedenému manželovi příspěvek na jeho výživu¹¹⁸ nebo změnu práv a povinností ke společným dětem.¹¹⁹

2.4 Způsoby zániku manželství

2.4.1 Zánik manželství smrtí manžela

Tento způsob zániku manželství je považován za ten nejvíce přirozený. Zánik manželství v důsledku úmrtí manžela je významný zejména z hlediska dědění. K tomu je ovšem potřeba prokázat, že v době úmrtí měl s manželem platně uzavřené manželství a že manžel skutečně zemřel.

Smrt se dokládá tzv. důkazem smrti. NOZ zná dva různé způsoby.

Na prvním místě se důkaz smrti provádí vystavením úmrtního listu po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem.

Není-li však možné tělo zákonem stanoveným způsobem prohlédnout, prohlásí člověka za mrtvého i bez návrhu soud, který určí den jeho smrti. Zároveň přitom musí být splněna podmínka, že člověk, kterého má soud z moci úřední za mrtvého prohlásit, se účastnil takové události, která jeho smrt s ohledem na okolnosti jistě předpokládá.¹²⁰

---

¹¹⁴ Např. dle dílce § 687 odst. 2 NOZ se jedná o povinnost vzájemné úcty, žít spolu, být si věrni, respektovat důstojnost toho druhého, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti. Obdobně též § 18 ZOR.

Dle § 688 NOZ má manžel právo na informace o příjmech druhého manžela, stavu jeho jmění a o jeho plánovaných či existujících pracovních, studijních či obdobných činnostech.

Dále podle § 689 NOZ má manžel povinnost brát při výběru pracovních studijních a jiných činností ohled na zájem své rodiny, manžela i nezletilého dítěte.

¹¹⁵ § 697 NOZ, § 91 ZOR.

¹¹⁶ § 708 a násl. NOZ.

¹¹⁷ § 743 a násl. NOZ.

¹¹⁸ § 760 a násl. NOZ, § 92 a násl. ZOR.

¹¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1993, s. 49, 53.

¹²⁰ § 26 NOZ.

Závěr o jeho smrti musí být důvodný a nepochybný. Záleží na soudci, aby u toho kterého konkrétního případu posoudil, zda jsou zákonné podmínky splněny.¹²¹

Obsahová změna oproti OZ nenastala. Důkaz smrti veřejnou listinou nebo soudem z moci úřední tedy zůstal zachován, NOZ nicméně stanoví výslovně, že smrt se musí jevit jako jistá, což se dosud pouze dovozovalo z § 200 odst. 1 o. s. ř.¹²²

Smrt osoby se zaznamenává do matriky úmrtí.¹²³ Na rozdíl od rozvodu zde manžel nemůže přijmout své dřívější příjmení. Příjmení, které přijal sňatkem, má nejen právo, ale i povinnost nadále užívat.¹²⁴

2.4.2 Zánik manželství prohlášením manžela za mrtvého

Mohou nastat situace, kdy není možné vystavit úmrtní list. Je tomu tak tehdy, kdy nelze smrt člověka prokázat stanoveným způsobem např. proto, že osoba byla účastníkem katastrofy, při které se tělo nenašlo, a proto ho nelze stanoveným způsobem prohlédnout. Jde také o osobu nezvěstnou, u které lze předpokládat, že již nežije.

Není-li možné vystavit úmrtní list, lze člověka prohlásit za mrtvého, a to různými způsoby.

Prvním je již zmíněný *důkaz smrti*, ve formě soudního rozhodnutí z moci úřední, byli-li člověk účasten takové události, že jeho smrt se jeví vzhledem k okolnostem jako jistá.

Další způsoby se označují jako *domněnka smrti*.

Ta se může uskutečnit soudem na návrh osoby, která má na tom právní zájem. Předpokladem je, že lze mít důvodně za to, že člověk zemřel. Soud přitom určí den jeho předpokládané smrti. Tímto dnem zároveň zaniká manželství, případně registrované partnerství.¹²⁵

¹²¹ Důvodová zpráva k NOZ..., K §§ 26 – 28, s. 48.

¹²² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 20.

¹²³ Srovnej § 21 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1993, s. 53.

¹²⁵ § 71 NOZ.

Za mrtvého lze prohlásit též člověka, který byl prohlášen za nezvěstného,¹²⁶ jsou-li z okolností vážné pochybnosti o tom, že žije, ačkoliv není jeho smrt nepochybná. Soud tak může učinit nejdříve po pěti letech od konce roku, v němž bylo prohlášení za nezvěstného vydáno. Pokud by se však vyskytla informace, z níž je možné usoudit, že nezvěstný je naživu, nemůže k prohlášení za mrtvého dojít.

Byl-li nezvěstný účastníkem události, při níž byl v ohrožení života větší počet osob, lze ho prohlásit za mrtvého již po třech letech od konce roku, v němž byla podána poslední informace, z níž vyplývá, že byl v té době naživu.

Nezvěstného, který opustil své bydliště a nikomu o něm není nic známo, lze prohlásit za mrtvého po uplynutí sedmi let od konce roku, v němž byla podána poslední informace, z níž lze usuzovat, že je naživu.

Z pochopitelných důvodů stanoví NOZ možnost prohlásit za mrtvého nezvěstného mladšího osmnácti let až po uplynutí roku, v němž mu bude nebo by mu bylo dvacet pět let.¹²⁷

Výše uvedené domněnky smrti i důkaz smrti jsou vyvratitelné. Znamená to, že se připouští důkaz o tom, že člověk zemřel v jiný den nebo že je dosud naživu. V případě, že je člověk naživu, k prohlášení za mrtvého se nepřihlíží, avšak manželství se neobnovuje.¹²⁸

NOZ změnil právní úpravu obnovy manželství tak, že manželství se neobnovuje, zatímco dle stávající úpravy je pro trvání dosavadního manželství rozhodující, zda původně pozůstalý manžel domněle zemřelého uzavřel nové manželství. Pokud tak neučinil, manželství se obnovilo. V případě, že nové manželství uzavřel, původní manželství se již neobnovilo, a to ani tehdy, když nové manželství mezitím zaniklo.¹²⁹

Důkaz smrti a domněnku smrti OZ uspokojivě neodlišoval. NOZ však mezi ně již staví zřetelnou hranici, když důkaz smrti provádí soud i bez návrhu, pokud se smrt člověka jeví jako jistá a domněnku smrti soud konstituuje na návrh osoby, která má na věci právní zájem, jeví-li se smrt člověka jako odůvodněná.¹³⁰

V případě prohlášení za mrtvého se manžel nemůže vrátit k příjmení, které užíval za svobodna.

---

¹²⁶ Dle § 66 NOZ může být z rozhodnutí soudu za nezvěstného prohlášen svéprávný člověk, který opustil bydliště, nepodal o sobě zprávu a jeho pobyt není nikomu znám. Prohlásit za nezvěstného může soud na návrh osoby, jež na tom má právní zájem. NOZ demonstrativně uvádí manžela či jinou blízkou osobu.

¹²⁷ §§ 72 – 75 NOZ.

¹²⁸ § 76 NOZ.

¹²⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 100.

¹³⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 21.

Nová úprava na mě působí poněkud komplikovaným a zmateným dojmem. Počáteční orientace v ustanoveních týkajících se důkazu smrti a domněnky smrti je obtížná. Nicméně po hlubším prozkoumání je nutné dát vhodnosti nové právní úpravy za pravdu, neboť ta předchozí byla zcela nevyhovující s ohledem na stručnou a obecnou úpravu a na zaměňování pojmů důkaz smrti a domněnka smrti. Zákonodárci se při vypracování příslušných ustanovení NOZ inspirovali rakouskou právní úpravou.¹³¹

2.4.3 Smrt manžela a prohlášení za mrtvého v Anglii a Walesu

Stejně jako u nás, i v Anglii a Walesu se důkaz smrti provádí záznamem o smrti v příslušném registru.¹³² Nelze-li provést důkaz smrti, je možné člověka prohlásit za mrtvého na základě domněnky smrti.

Návrh na prohlášení manžela za mrtvého a na zrušení manželství může podat manžel, jestliže tvrdí, že existují rozumné důvody domnívat se, že manžel již nežije. Pokud soud shledá tvrzení manžela důvodným, prohlásí manžela za mrtvého a manželství zruší.¹³³

Soud může vyslovit domněnku smrti čili prohlásit manžela za mrtvého, pokud po dobu sedmi či více let nebyl zaznamenán důkaz o tom, že osoba stále žije, a zároveň bude splněno, že navrhovatel nemá důvod věřit, že manžel je po tuto dobu naživu. Smrt manžela je předpokládána, dokud nebude prokázán opak. Jedná se tedy o vyvratitelnou domněnku.¹³⁴

Rozhodnutí o domněnce smrti má v první fázi podobu mezitímního výnosu.¹³⁵ Konečné rozhodnutí není vyhlášeno dříve, než šest týdnů po mezitímním výnosu. Pokud se v mezidobí manžel objeví, je prozatímní rozhodnutí zrušeno.

Konečné rozhodnutí o prohlášení za mrtvého ruší původní manželství, a to i v případě zjištění, že manžel je dosud naživu. Dříve tomu bylo naopak.

Manžel tak po vynesení konečného rozhodnutí může bez obav uzavřít manželství nové, aniž by riskoval jeho zrušení. Soud původnímu manželovi pouze zajistí finanční zaopatření a upraví majetkové poměry.¹³⁶

---

¹³¹ Důvodová zpráva k NOZ..., K §§ 71 – 76, s. 60 – 61.

¹³² Srovnej čl. 34 zákona o zápisu narození a úmrtí z roku 1953 („Births and Deaths Registration Act 1953“).

¹³³ Čl. 19(1) MCA.

¹³⁴ Čl. 19(3) MCA.

¹³⁵ Stejně jako u rozvodu, k tomu viz níže.

Výčet, v jaké lhůtě lze prohlásit člověka za mrtvého, je v NOZ početnější. Sedmiletá lhůta platí dle NOZ pouze pro osobu nezvěstnou z důvodu, že opustila bydliště a nikdo o ní nemá zprávu. Jinak platí lhůta pětiletá v případě úředního prohlášení za nezvěstného a lhůta tříletá, stal-li se nezvěstný účastníkem katastrofické události.

Anglické právo má lhůtu delší, nicméně nereaguje tak pružně na různé zvláštní situace. Nepamatuje ani na nezvěstné nezletilé děti, které mohly být v mezidobí „pouze“ uneseny a vychovávány v jiné rodině.

2.4.4 Rozvod

Rozvod je dnes jediným způsobem zániku manželství za života obou manželů. Ačkoliv počet uzavřených manželství je rok od roku nižší, množství rozvedených manželství stále přibývá.

V průběhu platnosti ZOR se měnil postoj soudu vůči rozvádějícím se manželům.

Významná novela byla do ZOR vtělena pod č. 91/1998 Sb. s účinností od 1. srpna 1998, tzv. velká novela.¹³⁷ Tato novela se snažila přiblížit praktikám rozvodové úpravy v Evropě. Zavedla především rozvod na základě dohody obou manželů, dále tzv. tvrdostní klauzuli a také zvýšila ochranu nezletilých dětí v rozvodovém řízení.¹³⁸

O další přiblížení zahraničním úpravám usiluje NOZ. Nový průlom do problematiky rozvodu však nekládá. NOZ v zásadě převzal stávající právní úpravu a většinou jde o formulační proměny pro účely srozumitelnějšího vyjádření, nicméně provedl některé změny, které si vyžádaly letité zkušenosti a společnost jako celek.

V současné době známe celkem tři možné varianty rozvodu, jež lze nazvat jako sporný rozvod (či rozvod se zjišťováním příčin rozvratu), ztížený rozvod (neboli sporný rozvod s tvrdostní klauzulí) a konečně nesporný rozvod (jinak též rozvod bez zjišťování příčin rozvratu).¹³⁹

---

¹³⁶ CRETNEY, Stephen Michael, MASSON, Judith, BAILEY-HARRIS, Rebecca. *Principles of Family Law*. London: Sweet & Maxwell, 2003, s. 316.

¹³⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 103.

¹³⁸ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 62.

¹³⁹ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 62.

2.4.4.1 Sporný rozvod

Sporný rozvod znamená obyčejné skončení manželství na základě pravomocného rozhodnutí soudu bez dalších zvláštních okolností.

Jelikož se tento typ rozvodu nazývá též jako rozvod se zjišťováním příčin rozvratu, je prvotní úlohou soudu zjistit, zda mezi manžely existuje kvalifikovaný rozvrat, což je v naší zemi jediným rozvodovým důvodem.

Takový rozvrat se musí vyznačovat určitou intenzitou a délkou v té míře, že obnovení manželského soužití již nelze očekávat. Rozvrat tedy musí být hluboký, trvalý a nově též nenapravitelný. Po splnění uvedených podmínek je soud povinen pátrat po příčinách rozvratu a nakonec má pravomoc manžele rozvést i bez souhlasu druhého manžela. V základních požadavcích na povolení rozvodu se tedy dle NOZ nemění nic vyjma požadavku nenapravitelnosti rozvratu.¹⁴⁰

Rozvrat manželství vždy pramení z nějakých příčin, k nimž soud při rozhodování přihlédne. Prokázat příčinu rozvratu není leckdy vůbec snadné. S manžely se musí jednat individuálně, neboť to, co je pro jednoho důvod k rozvodu, jiný snadno odpustí.

Zjištění rozvratu a jeho příčiny soud uvede v odůvodnění svého rozhodnutí, neboť to má význam pro jiná rozhodnutí. Především pro určení povinnosti platit rozvedenému manželovi výživné, pro vypořádání společného jmění a pro rozhodnutí o bydlení.¹⁴¹

Zkoumání rozvratu a jeho příčiny se nedá zaměnit s dřívějším zjištěním a následným vyslovením viny na rozvodu.¹⁴² Vina je totiž hledisko subjektivní, zatímco příčina jako taková může vzniknout objektivně, tj. nezávisle na manželích, např. neplodnost.¹⁴³

2.4.4.2 Ztížený rozvod

Význam tohoto typu rozvodu spočívá ve zpřísnění podmínek k povolení rozvodu. Na jedné straně může chránit manžela před nepřiměřenou újmou a na druhé straně společné

---

¹⁴⁰ § 755 odst. 1 NOZ, § 24 odst. 1 ZOR.

¹⁴¹ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 756, s. 186.

¹⁴² Ve smyslu zákona č. 243/1949 Sb, o právu rodinném.

¹⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1993, s. 56.

nezletilé děti, které nově nejsou plně svéprávné, a jsou-li k tomu zvláštní důvody. Manžele by tedy bylo možno za běžných okolností standardně rozvést, ale brání tomu určitá skutečnost.

Ustanovení na ochranu nezletilých dětí je zakotveno v § 755 odst. 2 písm. a) NOZ, doposud v § 24 odst. 2 ZOR. Před novelou z roku 1998 bylo povinností soudu pouze přihlídnout zejména k zájmům nezletilých dětí. Novela zpřísnila rozvod tím, že manžele, jejichž manželství je hluboce a trvale rozvráceno tak, že společné soužití už nemá naději na obnovu, není možné rozvést, pokud by to bylo v rozporu se zájmem nezletilých dětí,¹⁴⁴ který je dán zvláštními důvody. Čeští zákonodárci se inspirovali švýcarskou úpravou.

Podle důvodové zprávy k novele z roku 1998 může být tím zvláštním důvodem situace, kdy je dítě zdravotně postižené. Manžel, který se o takové dítě převážně stará, potřebuje oporu či alespoň zajištění finančních prostředků. Manželé mají přitom nárok na stejnou životní úroveň. Jako další důvod lze uvést i nepřiměřenou psychickou zátěž pro dítě apod.¹⁴⁵

NOZ změnil klauzuli na ochranu nezletilého dítěte v tom smyslu, že řádné zjištění a zajištění ochrany jeho zájmů provede soud též dotazem na opatrovníka dítěte, který je soudem ustanoven pro řízení o úpravě jeho poměrů na dobu po rozvodu.

Ustanovení na ochranu manžela je uvedeno v § 755 odst. 2 písm. b) NOZ, nyní zatím v § 24b ZOR. Jeho účelem je ochránit manžela, který se na rozvratu manželství převážně nepodílel, před způsobením zvlášť závažné újmy v důsledku rozvodu, pokud mimořádné okolnosti volají po zachování manželství. Tím má být zamezeno nějaké nespravedlnosti, např. ekonomické, fyzické, bytové apod.

Za těchto podmínek soud dle ZOR návrhu na rozvod manželství nevyhoví, pokud druhý manžel s rozvodem nesouhlasí. NOZ formulaci nesouhlasu s rozvodem nepřevzal. Důvodová zpráva o záměrech stojících za tímto vypuštěním mlčí. Lze tedy usuzovat, že nepovolení rozvodu by pro ochranu manžela mohlo nastat i za situace, kdy manžel s rozvodem souhlasí. Dle mého názoru však soud v praxi manželství rozvede, nebude-li druhý manžel na manželství trvat.

---

¹⁴⁴ Pojem „zájem dítěte“ je provázen několika ustanoveními. Důležitost zájmu dítěte je stvrzena i mezinárodními dokumenty, např. Sdělením č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, Čl. 3 „1) Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnymi orgány.“

¹⁴⁵ PLECITY, Vladimír a kol. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 41.

Předpokladem je, že manžel rozvrat neplněním manželských povinností převážně nezapříčinil. Nejedná se přitom o vinu na rozvodu, jak již bylo výše uvedeno.¹⁴⁶

Pojem manželská povinnost zákon do novely z roku 1998 nepoužíval. Rozlišovaly se pouze základní práva a povinnosti manželů, nyní upravená v § 687 NOZ a další práva a povinnosti, nově stanovená v §§ 688 – 692 NOZ.¹⁴⁷

Manželskými povinnostmi dnes chápeme souhrn všech těchto práv a povinností v jejich vzájemných souvislostech, zvláště pak práva a povinnosti stanovená nově v § 687 NOZ, tedy požadavek úcty, věrnosti, žít spolu, respektovat důstojnost druhého, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.¹⁴⁸

Zvláště závažnou újmou se rozumí např. případy dlouholetých manželství, kdy jeden z manželů je odkázán na pomoc druhých nebo se může jednat o případ závažné nemoci, jejíž prognóza ještě nebyla najisto stanovena. O zvláště závažnou újmu se může jednat i při hrozbě způsobení neúnosné psychické zátěže. Obecně tedy jde o škodlivé fyzické nebo psychické následky.¹⁴⁹

Ochrana manžela před rozvodem je časově omezená. Doba jejího trvání záleží na individuálním porovnání intenzity hrozící újmy manžela s újmou druhého manžela, který se chce rozvést. Ponechání ochranné doby na vůli soudu je v souladu též se zahraničními úpravami. Komise pro evropské právo rodinné v současné době usiluje o zavedení lhůty v trvání jednoho roku.¹⁵⁰

Manžele přesto nelze nutit, aby setrvali v manželství, které je fakticky mrtvé a živé existuje jen dle práva. Soud proto prázdnou manželskou skořápku rozvede, pokud spolu manželé po dobu minimálně tří let nežijí a navíc jsou splněny všechny ostatní podmínky pro sporný rozvod. Manželství lze rozvést i ve chvíli, kdy takto spolu manželé tři roky nežili před podáním návrhu na rozvod. Lhůta tak nemusí začít běžet až po jeho podání. Na tříleté době, kdy spolu manželé nežijí, neprovedl NOZ žádné změny, současný stav zůstal zachován.

---

¹⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 106.

¹⁴⁷ §§ 688 – 692 NOZ je obdobou dosavadních §§ 19 – 20 ZOR, rozšířených o právo manžela být informován o příjmech druhého manžela, stavu jeho jmění a o jeho plánovaných či existujících pracovních, studijních či obdobných činnostech a o povinnost brát při výběru pracovních studijních a jiných činností ohled na zájem své rodiny, manžela i nezletilého dítěte. Zcela nově je zde zakotveno uspokojování potřeb rodiny v případě absence tzv. rodinné domácnosti.

¹⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Edice právních rozhledů. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 18 – 19.

¹⁴⁹ PLECITÝ, Vladimír a kol. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 43.

¹⁵⁰ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 755, s. 185 – 186.

Ustanovení, že manželé spolu nežijí, bylo vždy třeba vykládat extenzivně. Tedy tak, že není zapotřebí, aby měli i skutečně oddělené domovy. Najít si nové bydlení není snadné a bylo by odpíráním práva, kdyby jedinou překážkou k rozvodu byl fakt, že si druhý manžel nemůže najít nové bydliště. Manželé mohou spolu bydlet jen formálně, tedy žít společně a zároveň každý sám. Podobně s nadhledem se na společné soužití v praxi hledělo i v případě výkladu § 18 ZOR, nově § 687 odst. 2 NOZ, kterým je vyžadováno, aby spolu manželé žili.

NOZ zavedl nové ustanovení § 758, které dosavadní výklad potvrzuje. Výslovně totiž stanoví, že manželé spolu nežijí, pokud netvoří manželské či rodinné společenství, a to nehledě na to, zda mají či vedou rodinnou domácnost. Zároveň musí být splněna skutečnost, že alespoň jeden z manželů toto manželské společenství očividně obnovit nehodlá. Výklad v novém ustanovení má za účel vhodněji řešit práva a povinnosti v „přechodném období“, tedy v období před rozvodem manželství.¹⁵¹

S tím souvisí nový pojem zakotvený v NOZ, totiž „rodinná domácnost“, ekvivalent společné domácnosti. § 691 odst. 1 NOZ stanoví, že pokud nemají manželé rodinnou domácnost, hradí si každý náklady své domácnosti. Nadále jsou však povinni pomáhat si a podporovat se. Mají-li nezletilé a ne plně svéprávné dítě, které žije z rozhodnutí soudu v rodinné domácnosti jen jednoho z manželů, je povinností manžela, který rodinnou domácnost opustil bez důvodu hodného zvláštního zřetele, přičemž se zároveň odmítá vrátit, přispívat i na rodinnou domácnost. Totéž platí, žije-li s jedním z manželů dítě, vůči kterému mají oba vyživovací povinnost. Posouzení závažnosti důvodu opuštění, případně odmítnutí návratu, je na uvážení soudu. Soud pak rozhodne o příspěvku na rodinnou domácnost podle zásad slušnosti a dobrých mravů.¹⁵² Tak např. v rozporu s těmito pravidly by bylo takové chování manžela, které představuje porušení manželských povinností odchodem z domácnosti s úmyslem rozvést se, když rozvrat manželství sám zapříčinil. Příspěvek na domácnost lze požadovat u soudu jako pravidelné plnění zpětně i do budoucna.¹⁵³

2.4.4.3 Nesporný rozvod

Nesporný rozvod upravuje v dosavadním zákoně § 24a ZOR, nově § 757 NOZ.

---

¹⁵¹ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 758, s. 187.

¹⁵² § 691 odst. 1 NOZ.

¹⁵³ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 691, s. 168.

Můžeme se setkat též s názvem zkrácený rozvod, někdy se uvádí i jako dohodnutý rozvod. Nesmíme ho však zaměnit s tzv. konsensuálním rozvodem. To je totiž smluvený rozvod na základě prohlášení obou manželů před státním orgánem o tom, že chtějí svůj svazek předepsaným způsobem ukončit. Rozvrat manželství se tu ani nepředpokládá. Přesto může být vyžadováno splnění dalších podmínek a stanovena pravidla pro výkon rodičovských práv a povinností vůči nezletilým dětem po rozvodu.¹⁵⁴

Základním účelem nesporného rozvodu je podle důvodové zprávy Ministerstva spravedlnosti k novele, rozejít se slušně bez hádek, zvláště tam, kde mají manželé děti. Dále pak rychlé ukončení rozvodového řízení, jestliže se manželé o některých zákonem předpokládaných skutečnostech dohodnou. Nesporný rozvod je určen také pro lidi, kteří sami o rozvod z důvodů náboženských či morálních, žádat nemohou.¹⁵⁵

Kvalifikovaný rozvrat se zde za splnění zákonných podmínek nezjišťuje, jeho existence se pouze předpokládá. Má se za to, že podmínky stanovené v § 755 odst. 1 NOZ či § 24 ZOR, jsou splněny.

K vytvoření této domněnky ovšem musí být splněny zákonné předpoklady. Jestliže níže uvedené podmínky splněny jsou a soud usoudí, že shodná tvrzení účastníků, která se týkají rozvratu a úmyslu rozvést se, jsou pravdivá, pak manželství rozvede.¹⁵⁶

Požadavky na manžele se tedy oproti dosud platné úpravě nezměnily. NOZ pouze přidal posouzení soudu, zda jsou tvrzení manželů pravdivá, zda chtějí totéž. To soud zjistí osobním slyšením manželů.¹⁵⁷

Prvním předpokladem je souhlas druhého manžela s rozvodem ve formě připojení se k návrhu na rozvod. Možné je připojit se k návrhu okamžitě, ale i dodatečně za již zahájeného rozvodového řízení. V takovém případě se změní původně sporný rozvod na rozvod nesporný.¹⁵⁸

Druhým zákonným předpokladem je splnění minimální doby trvání manželství. Manželství musí ke dni zahájení řízení o rozvod trvat alespoň jeden rok. Roční doba musí být tedy splněna již při podání návrhu na rozvod. Účelem stanovené doby je snaha o potlačení náhlých rozvodů i neuvážených sňatků.

---

¹⁵⁴ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 63.

¹⁵⁵ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 757, s. 186.

¹⁵⁶ § 757 odst. 1 NOZ.

¹⁵⁷ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 757, s. 187.

¹⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Edice právních rozhledů. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 7.

Dále je nutný oddělený život manželů po dobu delší než šest měsíců v době zahájení řízení. To, že manželé spolu nežijí, je přitom třeba chápat ve výše uvedeném smyslu.

Pokud manželé splní další níže uvedené podmínky, nejen že budou předpoklady rozvodu považovány za splněné, ale tím, že nebude potřeba zjišťovat příčiny rozvratu, budou mít na rozvod i právní nárok.

V případě, že mají manželé nezletilé dítě, které dosud nedisponuje plnou svéprávností, je nutné *dohodnout se o úpravě jeho poměrů na dobu po rozvodu*, přičemž dohoda musí být schválena soudem.¹⁵⁹ Před tím, než soud dohodu schválí, musí pečlivě zvážit, zda je obsahová stránka v zájmu dítěte, jestli zajišťuje jeho životní podmínky směrem ke správnému vývoji a zda odpovídá zákonným pravidlům.

Poslední podmínkou je předložení písemných smluv s úředně ověřenými podpisy, jimiž účastníci stvrzují, že si již na dobu po rozvodu upravili své majetkové poměry, bydlení a dohodli se na případné vyživovací povinnosti, která je fakultativní.¹⁶⁰

Společné jmění manželů zaniká až právní mocí rozsudku o rozvodu. Proto se při přípravě na novele z roku 1998 vyskytly debaty ohledně možnosti vypořádání společného jmění v rámci požadované *smlouvy o majetkových poměrech*. Dřívější soudní rozsudky totiž zastávaly názory, že bývalé bezpodílové spoluvlastnictví není možné před vydáním onoho rozsudku o rozvodu vypořádat. Dohoda se proto sepisovala s odkládací podmínkou na dobu od právní moci rozsudku o rozvodu.

NOZ na tento právní nedostatek pamatuje a ve svém § 738 odst. 1 staví najisto, že dohoda o vypořádání má účinky ke dni, kdy společné jmění zaniklo, popř. bylo zúženo či zrušeno, a to bez ohledu na to, kdy byla dohoda uzavřena.

Výjimka platí pro věci, které se zapisují do veřejného seznamu,¹⁶¹ neboť ohledně těchto věcí nabývá dohoda právních účinků právě zápisem. Účinky zápisu se přitom vztahují zpětně k okamžiku, kdy nastala právně významná skutečnost, jež přivodila potřebu vypořádání. Zápisem se tedy skutečnost zpětně potvrzuje.¹⁶²

V dosavadní úpravě nabylo vypořádání nemovitosti patřící do společného jmění účinků nejen nejdříve od právní moci rozsudku, ale až po vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí. Dle důvodové zprávy k NOZ však není třeba, aby pro nemovité věci

---

¹⁵⁹ § 757 odst. 1 písm. b) NOZ, § 24a odst. 1 písm. b) ZOR.

¹⁶⁰ § 757 odst. 1 písm. c), odst. 2 NOZ, § 24a odst. 1 písm. a) ZOR.

¹⁶¹ Typicky např. katastr nemovitostí.

¹⁶² Důvodová zpráva k NOZ..., K § 739, s. 182 – 183.

fungovaly jiné zásady. Zápis do katastru nemovitostí tedy bude napříště mít jen deklaratorní účinky.¹⁶³

Upravit se musí i práva a závazky vzniklé v době od soupisu do právní moci rozsudku, aby nenastalo právní vakuum. Smlouva o vypořádání však nemusí vždy detailně upravovat všechny majetkové vztahy. NOZ již výslovně zakotvuje současnou praxi dílčího vypořádání některých majetkových vztahů.¹⁶⁴ Na případy, kdy se na některé majetkové vztahy v dohodě zapomene, se pak použije tzv. fikce vypořádání.¹⁶⁵

Předložit se musí i *smlouva o úpravě bydlení*, která může být sepsána samostatně nebo může tvořit jeden celek se smlouvou o úpravě majetkových poměrů.

Součástí této skupiny smluv je i volitelná *dohoda o výživě rozvedeného manžela*. Výživné si mohou manželé sjednat ve splátkách nebo jednorázově jako tzv. odbytné.¹⁶⁶ Primárním smyslem je zajistit po rozvodu finančně slabšímu manželovi materiální zajištění po určitou dobu po zániku manželství. Může však plnit i účel jakéhosi odstupného.¹⁶⁷

Podle některých názorů soud do smluv nezasahuje, vychází z toho, jak jsou manžely předloženy, neposuzuje jejich správnost ani platnost. Ostatně i zákon požaduje jen předložení smluv, nevyžaduje výslovně jejich přezkum. Přesto lze usuzovat, že soud by se měl platností smluv zabývat. Pokud by smlouvy nebyly platné či jinak trpěly právními vadami, soud by musel manžele o vadě procesně poučit a ti by museli předložit platné smlouvy s právně možným plněním nebo předložit důkaz k prokázání kvalifikovaného rozvratu manželství. V opačném případě by byl návrh na nesporný rozvod zamítnut.¹⁶⁸

Ani zde se nezapomíná na nezletilé děti. Podobně jako u sporného rozvodu soud manželství nerozvede, bylo-li by to v rozporu se zájmem nezletilého dítěte, které postrádá plnou svéprávnost, a jehož zájem je dán zvláštními důvody. NOZ pro nadbytečnost odstranil ustanovení,¹⁶⁹ připomínající u nesporného rozvodu ochranu zájmů nezletilých dětí.

Varianta rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu se všeobecně doporučuje. Rozvodový proces tak může být vyřízen během několika měsíců. U sporného rozvodu může

---

¹⁶³ Důvodová zpráva k NOZ..., K §§ 736 – 738, s. 182.

¹⁶⁴ § 738 odst. 2 NOZ.

¹⁶⁵ Srovnej § 741 NOZ, § 150 odst. 4 OZ.

¹⁶⁶ § 761 NOZ, § 94 odst. 2 ZOR.

¹⁶⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Edice právních rozhledů. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 9.

¹⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Edice právních rozhledů. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 10.

¹⁶⁹ Viz § 24a odst. 2 ZOR.

vyřešení majetkových záležitostí, bytové situace, věcí ohledně nezletilých dětí a vůbec celé řízení trvat nezřídka i léta. To s sebou přináší mj. i zvýšené náklady.¹⁷⁰

2.4.5 Rozvod v Anglii a Walesu

Dnešní získání rozvodu je naproti anglické historii poměrně snadné, a to zejména v případech, kdy se manželé na rozvodu dohodnou, což bylo dříve nepřijatelné. Obtížnější jsou ovšem otázky související s rozvodem, zejména, kde po rozvodu bydlet, jakým způsobem upravit poměry dětí a vyřešit finanční záležitosti.

Rozvodové právo Anglie a Walesu upravuje především MCA.

K povolení rozvodu je třeba nejprve obdobně jako u nás splnit jeden zákonný předpoklad, kterým je nenapravitelný rozpad manželství.¹⁷¹

Nenapravitelný rozpad manželství se prokazuje jednou či více z pěti zákonných skutečností, které nenapravitelný rozpad předpokládají.

Skutečnostmi dokládajícími nenapravitelný rozpad manželství jsou:

- a) cizoložství druhého manžela, přičemž navrhovatel považuje za neúnosné s ním nadále žít;
- b) takové závadné chování druhého manžela, že od navrhovatele nelze přiměřeně očekávat, že s ním bude dále žít;
- c) opuštění navrhovatele druhým manželem po nepřetržitou dobu alespoň dvou let před podáním žádosti o rozvod;
- d) oddělený život manželů po nepřetržitou dobu alespoň dvou let před podáním žádosti o rozvod a souhlas druhého manžela s rozvodem;
- e) oddělený život manželů po nepřetržitou dobu alespoň pěti let před podáním žádosti o rozvod bez souhlasu druhého manžela s rozvodem.¹⁷²

Prokazování taxativně jmenovaných skutečností je české úpravě cizí. NOZ pouze ukládá soudu zjišťovat příčiny rozvratu, které konkrétně nejmenuje. Příčiny mohou být jakékoliv, u nesporného rozvodu se navíc v české úpravě nezjišťují.

---

¹⁷⁰ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana a kol. *Manželství a rozvody: Praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002, s. 70.

¹⁷¹ Čl. 1(1) MCA.

¹⁷² Čl. 1(2) MCA.

Žádost o rozvod může podat kterýkoliv z manželů, pobývali-li oba na území Anglie či Walesu po dobu alespoň jednoho roku, nebo pokud zde má jeden z manželů bydliště. Je přitom nerozhodné, kde bylo manželství uzavřeno.

Žádost lze podat nejdříve po jednom roce trvání manželství.¹⁷³ Skutečnosti, které se udály během prvního roku manželství lze však pro žádost k rozvodu použít jako důkaz nenapravitelného rozpadu manželství.¹⁷⁴

Na našem území je nutné splnit minimální roční dobu pouze za předpokladu, že se manželé chtějí rozvést způsobem, kterým se nezjišťují příčiny rozvratu manželství.

2.4.5.1 Cizoložství

Za cizoložství je pokládán dobrovolný sexuální pohlavní styk mezi vdanou ženou či ženatým mužem a osobou opačného pohlaví odlišnou od manžela či manželky.

V praxi soud nezkontroluje pravdivost sporných tvrzení manželů o této skutečnosti. Žádost založená na cizoložství nefunguje jako příliš spolehlivý prostředek k rozvodu v případech, kdy jsou tvrzení stran nesouhlasná.¹⁷⁵ Pokud se však řízení na sporných skutečnostech nezakládá, pak může cizoložství sloužit jako cesta k rychlému rozvodu. Možná právě proto zahrnuje tato skutečnost více než jednu čtvrtinu podaných žádostí.

Původně bylo zamýšleno ponechat holé cizoložství jako samostatnou skutečnost, která by nenapravitelný rozpad dostatečně prokazovala. Nicméně v praxi je všeobecně známo, že nevěra manžela vždy rozpad manželství zákonitě neznamená. Nedílnou součástí této skutečnosti je proto fakt, že žadatel nemůže po tomto zjištění se svým manželem dále žít.

V případě, že by manželé spolu žili po dobu následujících šesti měsíců i při vědomí, že se jeden z nich dopustil cizoložství, nelze žádat o rozvod na základě této skutečnosti. Naopak ani společný život po dobu kratší šesti měsíců nutně nezakládá fakt, že manželovi bylo odpuštěno. Lhůta šesti měsíců je proto dána také z důvodu příležitosti k záchraně manželství, aniž by se podvedený manžel obával toho, že sebekratší společný život zakládá překážku podání žádosti o rozvod.¹⁷⁶

---

¹⁷³ Čl. 3(1) MCA.

¹⁷⁴ Čl. 3(2) MCA.

¹⁷⁵ Žadatel navíc musí v žádosti uvést údaje o milenci manžela, jakož i informace o samotném cizoložství, více viz níže.

¹⁷⁶ CRETNEY, Stephen Michael, MASSON, Judith, BAILEY-HARRIS, Rebecca. *Principles of Family Law*. London: Sweet & Maxwell, 2003, s. 280 – 281.

2.4.5.2 Závadné chování

Definice závadného chování je častým cílem interpretace anglických soudů. Není totiž nikde stanovena. Přesto je v žádostech o rozvod frekventovanou skutečností.

Závadné chování je ze všech ostatních skutečností nejvíce založeno na sporných tvrzeních manželů. Původně bylo navrhováno definovat tuto skutečnost po vzoru historické úpravy jako kruté a nesnesitelné chování. Takové závažné tvrzení by však nebylo v souladu se záměrem zákonodárce činit rozvod co nejméně stresujícím.

Chováním se obecně rozumí volní jednání, kterým jeden z manželů zasahuje nějakým způsobem druhého. Je-li manžel následkem nehody či nemoci upoután na lůžko, jehož důsledkem je určité nedobrovolné jednání, nejedná se o chování, pro které lze žádat o rozvod.

To však neznamená, že do závadného chování nemůže spadat omisivní jednání, tedy nekonání.¹⁷⁷ Ve věci *Carter-Fea v. Carter-Fea* byl rozvod povolen kvůli manželově pasivitě, neboť nehradil účty, nechal narůst dluhy a ohrozil tak svou rodinu exekucí.¹⁷⁸

Žalovaná chování jsou leckdy bezvýznamná. Např. v rozhodnutí ve věci *Livingstone-Stallard v. Livingstone-Stallard* spočívalo neúnosné chování ve způsobu praní spodního prádla.¹⁷⁹ Ve věci *Richards v. Richards* si manželka stěžovala na to, že manžel zapomíná na její narozeniny, výročí svatby, nekupoval jí dárky k Vánocům, nebral ji do kina ani neuklízěl po domácím zvířeti.¹⁸⁰

Častým stěžovaným chováním jsou bohužel i závažná jednání jako je fyzické násilí. Nepřijatelným chováním je též týrání dětí a můžou jím být i požadavky na neobvyklé sexuální praktiky.¹⁸¹

U této skutečnosti musí být zároveň splněna podmínka, že od navrhovatele nelze přiměřeně očekávat, že bude s manželem dále žít. Přiměřené očekávání není možné stanovit generálně pro všechny případy. Proto je soud povinen před posouzením konkrétní věci pečlivě zvážit specifické okolnosti případu a postoj žadatele k dosavadnímu chování manžela. Tak

---

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 282 – 284.

¹⁷⁸ [1987] *Fam. Law* 130; tamtéž, s. 284.

¹⁷⁹ [1974] *Fam.* 47; tamtéž, s. 282.

¹⁸⁰ [1984] *A.C.* 174; tamtéž, s. 282.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 282.

např. od alkoholika lze rozumně očekávat, že bude se svým rovněž alkoholicky zaměřeným manželem dále žít.¹⁸²

Zákon dává manželům prostor pro usmíření, aniž by se žadatel obával, že přijde o své právo žádat o rozvod na základě této skutečnosti. Delší doba nestaví žádosti o rozvod absolutní překážku, nicméně čím déle žadatel s manželem žije ve společné domácnosti, tím spíše soud učiní závěr o tom, že je možné přiměřeně od žadatele očekávat, že je schopen s manželem dále žít.¹⁸³

Takový závěr je možné vyvrátit, jako v případě *Bradley v. Bradley*, ve kterém byl návrhovatelce přiznán nárok na prokázání toho, že od ní nelze přiměřeně očekávat, že bude se svým manželem dále žít, ačkoliv s ním bydlela ve čtyřpokojovém městském domě společně i s jejich sedmi dětmi.¹⁸⁴

2.4.5.3 Opuštění

Tato skutečnost není v praxi příliš využívána. Významná je zejména tam, kde manželé žijí odděleně alespoň dva roky a méně než pět let, a druhý manžel s rozvodem nesouhlasí.

Shodně jako u nás není nutné, aby manželé žili odděleně fakticky.¹⁸⁵ Např. ve věci *Le Brocq v. Le Brocq* byli manželé prakticky odděleni, neboť usínal každý sám a nekomunikovali spolu. Nicméně manželka vařila jídlo i pro manžela a starala se o domácnost. Soud proto uzavřel, že ke skutečnému odloučení mezi manžely nedošlo.¹⁸⁶

Vždy je potřeba prokázat úmysl manžela natrvalo opustit („*animus deserendi*“). Posouzení důvodnosti žádosti o rozvod spočívá nejčastěji právě v hodnocení úmyslu.

Zároveň musí platit, že návrhvatel s odchodem manžela nesouhlasí, opuštění bylo bezdůvodné a opouštějící manžel měl v době opuštění dostatečnou duševní způsobilost.¹⁸⁷

Opuštění může být ospravedlnitelné z důvodu manželova chování. Např. v případě *G. v. G.* se manžel v důsledku duševní choroby choval tak, že děsil děti, což byl

---

¹⁸² Tamtéž, s. 284.

¹⁸³ Tamtéž, s. 285 – 286.

¹⁸⁴ [1973] 1 W.L.R. 1291; tamtéž, s. 286.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 286 – 287.

¹⁸⁶ [1964] 1 W.L.R. 1085; tamtéž, s. 287.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 287.

ospravedlnitelný důvod k opuštění, a to i přesto, že za své jednání nebyl odpovědný. Zároveň soud uzavřel, že opuštění je ospravedlněno pouze v důsledku závažného jednání.¹⁸⁸

Doba dvouletého opuštění má být dle slov zákona nepřetržitá. Ve skutečnosti však nepřetržitá být nemusí. Zákon se snaží poskytnout manželům čas k usmíření, a proto jim věnuje šest měsíců, jež mají sloužit k návratu do společného života, a které přitom trvajících skutečnost opuštění nepřerušují. Doba šesti měsíců se však do dvouleté lhůty nezapočítává.

V případě, že manželé během probíhající doby dvou let obnoví soužití, vyjma zmíněných šesti měsíců sloužících k usmíření, dojde k ukončení opuštění a manžel již pro tuto skutečnost rozvod žádat nemůže, ledaže by doba počala běžet znovu. Tato trvajících skutečnost může být ukončena též v důsledku toho, že manžel přestal splňovat nezbytnou duševní přičetnost.

V době, kdy byl rozvod založen na zavinění, a opuštění bylo považováno za manželský delikt, sepisovali právníci „v dobré víře“ výzvu opuštěnému manželovi k návratu. Tím mělo být dáno falešně najevo, že vinný manžel nemá v úmyslu být opuštěn. Když opuštěný manžel nabídku bez rozumného důvodu nepřijal, mohl soud rozhodnout o jeho vině z manželského deliktu opuštění. Vina se tak obrátila na opuštěného manžela.¹⁸⁹

2.4.5.4 Odloučení

Odloučení po nepřetržitou dobu alespoň dvou let bezprostředně před podáním žádosti o rozvod za souhlasu odpůrce anebo alespoň pěti let bez souhlasu odpůrce, je nejspolehlivější rozvodovou skutečností, která nejvěrněji dokládá rozpad manželství.

Dobu odloučení je potřeba dovršit v okamžiku podání žádosti. Žádosti podané na počátku druhého či pátého roku odloučení by nebylo vyhověno.

Potřebné období musí trvat nepřetržitě až do dne podání žádosti. Ustanovení o nepřetržitosti nicméně není tak přísné ani v tomto případě. I zde je úmyslem zákonodárce umožnit manželům usmíření. Zákon nestanoví žádné konkrétní přechodné období, avšak takový dočasný návrat se do celkové doby odloučení nezapočítává. V praxi se všeobecně přijímá, že manželé mohou strávit až dvacet procent období spolu, aniž by došlo k přetržení požadované doby.

---

¹⁸⁸ [1964] P. 133; tamtéž, s. 288.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 288 – 289.

Oddělený život manželů je dle výkladu soudu dán, pokud je splněno odloučení fyzické i duševní.

O fyzickém odloučení není pochyb, pokud má každý z manželů domácnost na odlišném místě. Oddělené domácnosti však mohou fungovat i pod jednou střechou, jak již víme. Za některých zvláštních okolností může soud posoudit domácnost jako dvě odlišné, ačkoliv by jinak byla splněna podmínka domácnosti jedné.¹⁹⁰

Vzorovým příkladem je případ *Fuller v. Fuller*, ve kterém byli manželé fakticky odloučení. Manžel později onemocněl a bylo mu doporučeno sdílet domácnost s někým, kdo by o něj pečoval. Přestěhoval se proto ke své manželce a jejímu druhovi. V domě byl pouhým nájemcem. Manželka se starala o domácnost, za což jí bylo placeno. Soud dospěl k závěru, že v daném případě se jedná o dvě domácnosti, neboť jejich soužití plnilo funkci pronajímatele a nájemce. K tomu, aby žili ve společné domácnosti, by však musel být jejich vztah založen spíše na vztahu muže a ženy.¹⁹¹

Manželské soužití má být rozděleno také duševně. K této problematice byl vydán kontroverzní judikát ve věci *Santos v. Santos*, kterým bylo stanoveno, že začátek odluky je dán ve chvíli, kdy druhý manžel pozná, že manželství je u konce.

Soud nejprve usoudil, že doba odloučení počíná běžet až okamžikem, kdy je rozpad manželství druhému znám, nikoliv od chvíle, kdy spolu manželé nežijí. Potřebná doba má tedy běžet až ode dne, kdy manžel svůj postoj vůči druhému explicitně vyjádří. Zároveň ovšem uznal, že po manželovi nelze vždy žádat, aby druhému oznamoval úmysl ukončit manželství. Připustil, že striktní aplikace tohoto názoru by vyvolala absurdní situace.

Např. v případě, ve kterém byl manžel po více než deset let pacientem v ústavu pro duševně choré. Nebyla zde naděje, že by se manžel uzdravil a jeho manželka se rozhodla, že manželství nechce dále udržovat. Svůj postoj však manželovi nesdělila, aby ho nerozrušila. Poté chtěla uzavřít nové manželství. Přestože neměl manžel o rozpadu manželství tušení, soud nakonec stanovil, že podmínka odloučení pro podání žádosti o rozvod byla splněna.¹⁹²

Mezi oběma typy odluky jsou dva zásadní rozdíly.

U dvouletého odloučení musí odpůrce s rozvodem souhlasit. Jedná se tedy o souhlasný rozvod, na základě manželského rozpadu, který se prokazuje odlukou v trvání dvou let. Manželský rozpad se nepresumuje, nejedná se tedy o nesporný rozvod našeho typu, jak by se mohlo zdát.

---

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 289 – 291.

¹⁹¹ [1973] 1 W.L.R. 730; tamtéž, s. 291.

¹⁹² [1972] Fam. 247; tamtéž, s. 291 – 292.

Naproti tomu u odloučení v trvání pěti let není takového souhlasu třeba. Jde tak o rozvod bez souhlasu manžela, založený na rozpadu manželství, prokazovaného pětiletou odlukou.

Souhlas s rozvodem na základě pětiletého odloučení je zapotřební učinit výslovně, nestačí pouze nevznášet námitky.¹⁹³ Soud dbá v řízení o to, aby odpůrci byly poskytnuty dostatečné informace a poučení o následcích vyslovení souhlasu s rozvodem. Souhlas lze udělit i podmíněně, např. za předpokladu, že navrhovatel nebude po odpůrci požadovat náklady řízení. Jednou projevený souhlas je odvolatelný až do vyhlášení prozatímního rozsudku o rozvodu,¹⁹⁴ a to i bez udání důvodu.¹⁹⁵

Druhým rozdílem je zákonem daná pravomoc soudu odmítnout rozvod u pětileté odluky, způsobil-li by odpůrci závažnou finanční či jinou újmu. Tím je myšlena ztráta nějaké výhody, k níž by v případě rozvodu mohlo dojít. Druhý manžel je proto ke svému návrhu do jisté míry chráněn, přestože jeho souhlas není k rozvodu nutný.

U dvouletého odloučení se souhlasem odpůrce taková možnost není.¹⁹⁶

V NOZ je též zakotvena možnost manželství nerozvést, byla-li by manželovi způsobena zvláště závažná újma. Z manželství se však lze i přesto vyvázat, nežijí-li spolu manželé po dobu tří let. Naproti tomu ochrana manžela dle anglického práva se zdá být nepřiměřená s ohledem na to, že již před podáním žádosti o rozvod spolu manželé pět let nežili.

Újma musí plynout z rozvodu. Zároveň je třeba, aby se zrušení manželství jevilo vzhledem ke všem okolnostem jako nesprávné. Soud přitom vezme ohled na okolnosti případu, dosavadní chování manželů, jejich zájmy a zájmy jejich dětí či dalších zainteresovaných osob.¹⁹⁷

NOZ chrání pouze manžela, který se porušením svých manželských povinností na rozvratu převážně nepodílel. NOZ nerozlišuje mezi závažnou újmou finanční či jinou újmou a uvádí pouze obecnou zvláště závažnou újmu. Navíc zde musí existovat mimořádné skutečnosti svědčící v zachování manželství. Anglické ustanovení se mi jeví pro navrhovatele příliš tvrdým. Na druhou stranu stanoví povinnost soudu zabývat se výslovně jmenovanými fakty, svědčícími v zachování manželství.

---

¹⁹³ Souhlas s rozvodem vyjadřuje odpůrce na formuláři zvaném „acknowledgement of service“, viz níže.

¹⁹⁴ Tzv. „pronouncement of the decree nisi“, viz níže.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 293.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 293.

¹⁹⁷ Čl. 5 MCA.

2.4.6 Soudní odluka v Anglii a Walesu

Soudní odluka či jinak rozluka od stolu a lože, je v Anglii a Walesu požadována manžely, kteří se z nějakého důvodu nemohou či nechťejí rozvést, přesto však nehodlají žít dále spolu. Manželé přitom nemohou uzavřít nové manželství.¹⁹⁸

O odluce může rozhodnout církevní soud nebo civilní soud.

Církevní soud nemá pravomoc zrušit manželství rozvodem, má však možnost vydat alespoň rozsudek o odluce, dříve nazývaný *divorce a mensa et thoro*, označovaný zákonem o manželských sporech z roku 1857 *judicial separation*.¹⁹⁹

Návrh na soudní odluku u civilního soudu se podává na stejném formuláři jako návrh na rozvod.²⁰⁰

Podmínky pro vydání odluky jsou totožné s těmi rozvodovými. I zde musí manžel prokázat jednu či více z pěti skutečností nutných k rozvodu.²⁰¹ Soud se však v řízení o odluce otázkou rozpadu manželství nezabývá, a proto je omezen pouze na prokázání cizoložství, závadného chování, opuštění či odděleného života manželů.²⁰²

Pokud žadatel některou z těchto skutečností prokáže, rozhodnutí o odluce bude vydáno. Soud má ovšem za výjimečných okolností možnost rozsudek nevydat, a to v případě zájmů dětí. Tvrzení o vážné finanční situaci či jiné těžkosti, je obranou vůči rozvodu, na odluku však nemá vliv.²⁰³

Účelem soudní odluky je zánik povinnosti manželů žít spolu.²⁰⁴ Skýtá však další dva zásadní právní následky.

Soud může v rámci odluky rozhodnout zejména o finančních záležitostech manželů a o poměrech dětí. Tato rozhodnutí lze vydat při řízení o odluce nebo až po vynesení rozsudku. Soudce má dále pravomoc vydat zákaz obývat společnou domácnost či zákaz kontaktu.

---

¹⁹⁸ *Get a legal separation*. GOV.UK [online]. 19. prosince 2012 [cit. 8. února 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/legal-separation>>.

¹⁹⁹ CRETNEY, Stephen Michael, MASSON, Judith, BAILEY-HARRIS, Rebecca. *Principles of Family Law*. London: Sweet & Maxwell, 2003, s. 311.

²⁰⁰ Viz níže.

²⁰¹ Čl. 17(1) MCA.

²⁰² Čl. 17(2) MCA.

²⁰³ Na rozdíl od rozvodového řízení se zde také nevydává prozatímní rozsudek před konečným rozsudkem (viz níže) a účinky odluky nastávají vyhlášením.

²⁰⁴ Čl. 18(1) MCA.

Dalším významným následkem je vliv na dědění ze zákona. Rozhodnutí o odluce má totiž stejné účinky jako by se jednalo o rozvod. Pokud jsou proto manželé soudně odloučeni, přičemž odloučení trvá, nezíská pozůstalý manžel ze zákona žádný prospěch z majetku, ač by mu byl jinak náležel.²⁰⁵ To však nemá vliv na vlastní rozhodnutí odkázat majetek odloučenému manželovi v závěti.

Soudní odluka není v dnešní době příliš využívaným institutem, nicméně může sloužit jako přechodné řešení, když potřebná doba k rozvodu v rozsahu jednoho roku od uzavření manželství ještě neuplynula a navrhovatel požaduje mít finanční záležitosti a výchovu dětí ošetřené soudním rozhodnutím.

Může jít také o případ, kdy je manželka z důvodu manželovy nevěry oprávněna požádat o rozvod, nicméně rozvést se nechce a přeje si pouze odluku soudně stvrdit. Manžel by se naproti tomu rozvést chtěl, ale návrh na rozvod nemůže podat, dokud mu manželka rovněž nezavdá příčinu k rozvodu nebo nebude splněno pětileté faktické odloučení.

Odluku lze ve správné chvíli přeměnit na rozvod na základě odloučení. K tomu je nejdříve potřeba vyplnit standardní návrh na rozvod.²⁰⁶

Princip odluky je stejný s odlukou v naší historii. Soudní odluka však z našeho práva vymizela, zatímco v Anglii a Walesu je zachována dodnes. Nutnost splnit dobu faktického odloučení k povolení rozvodu je v českém právu požadováno pouze u nesporného rozvodu v trvání šesti měsíců a u rozvodu s klauzulí na ochranu manžela v trvání tří let.

Věřících je v naší společnosti zlomek. Soudní odluka by proto v našem právním řádu měla význam pouze z hlediska dědění, neboť není spravedlivé, aby osoby, které již k sobě nemají žádný vztah, po sobě dědily, pokud si to nepřejí.

2.5 Řízení o rozvod

V řízení o rozvod se jedná o osobním stavu, a proto se nazývá též statusové. Aktuálně se na něj vztahuje obecná úprava sporného řízení obsažená v o. s. ř. V zásadě

---

²⁰⁵ Čl. 18(2) MCA.

²⁰⁶ CRETNEY, Stephen Michael, MASSON, Judith, BAILEY-HARRIS, Rebecca. *Principles of Family Law*. London: Sweet & Maxwell, 2003, s. 311 – 313.

neupravuje zvláštní pravidla rozvodového řízení. Přesto existuje několik ustanovení, které vzhledem ke specifickým rozvodu upravují některé prvky řízení odlišně.²⁰⁷

Postoj k řízení o rozvod se však s příchodem NOZ změní. Nedávno byl schválen zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZZŘS“), jež nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014. Zákon upravuje kompletně nesporná řízení a tzv. jiná řízení. Mezi jiná řízení patří právě řízení o rozvod manželství, a to s ohledem na procesní odlišnosti oproti klasickému průběhu řízení.

Dosavadní úprava řízení o rozvod je roztržena v podobě procesních výjimek v celém o. s. ř., což znesnadňuje orientaci v zákoně. Tato zvláštní ustanovení však budou od účinnosti nového zákona vyjmuta z o. s. ř. a začleněna do ZZŘS společně s nespornými řízeními. O. s. ř. se použije pouze podpůrně či vedle ZZŘS, nevyplývá-li z povahy ustanovení něco jiného.²⁰⁸

Samostatná a celistvá úprava řízení ve věcech manželských má své kořeny i v historických tradicích našeho území. ZZŘS vychází z toho, že řízení o rozvod je specifický proces, který kombinuje též prvky řízení nesporného.

Aplikace pravidel typických pro sporné řízení působí výkladové komplikace. Je tomu tak především u rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu, kdy je nutné splnit podmínku připojení se druhého manžela k žalobě o rozvod, což neodpovídá charakteru sporného řízení. V současnosti tak nastává paradoxní situace, kdy manželé se na rozvodu dohodli, přesto jsou uměle stavěni do pozice žalobce a žalovaného, ačkoliv vystupují fakticky společně.²⁰⁹

Žádost o rozvod se nyní označuje jako žaloba. Účastníky řízení jsou tedy žalobce a žalovaný.²¹⁰ Podání však bude nově označováno jako návrh na zahájení řízení a účastníky řízení budou manželé.²¹¹

Novinkou bude možnost podat návrh na zahájení řízení o rozvod společně, a to v případě, že se jedná o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Pokud návrh podá jeden z manželů a ten druhý se připojí, bude soud považovat návrh jako společný. Připojení se k návrhu bude možné odvolat až do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně.²¹²

---

²⁰⁷ Viz např. § 88 písm. a), § 100 odst. 2, § 230 odst. 1 písm. a) o. s. ř. apod.

²⁰⁸ Srovnej § 1 ZZŘS.

²⁰⁹ Sněmovní tisk 931/0, část č. 1/5: Vl.n.z. o zvláštních řízeních soudních - EU. Důvodová zpráva. In: Praha: Parlament České republiky, 27. února 2013, s. 165 – 167. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

²¹⁰ § 80 o. s. ř.

²¹¹ §§ 384 – 385 ZZŘS.

²¹² § 384 ZZŘS.

Manželé označí v žalobě, resp. návrhu, datum svého narození a bydliště. Dále se uvádí společné, případně osvojené děti, státní příslušnost manželů, zda se jedná o první manželství, poslední společné bydliště, datum sňatku, příslušný oddávající obřad, průběh manželství, příčiny rozvratu, vyloučení obnovy manželského soužití a žalobní petit čili návrh na rozhodnutí soudu. Manžel k podání připojí fotokopii oddacího listu, rodných listů případných nezletilých dětí a zaplatí soudní poplatek ve výši dvou tisíců korun²¹³ prostřednictvím kolkové známky či převodem na účet, pokud není od placení osvobozen.

Pakliže je žádáno o nesporný rozvod, měly by se uvést též tzv. statistické údaje, tzn. dosažené vzdělání, zaměstnání a další osobní informace. Většina soudců je pak na žádost ochotna manželství nesporně rozvést i bez přítomnosti účastníků za pouhé účasti právního zástupce jednoho z nich. Povinností soudu to však ze zákona není.²¹⁴

Tato benevolence bude od nového zákona znemožněna, neboť soud bude mít výslovně stanovenou povinnost nařídit jednání a na něm vyslechnout účastníky. Od výsledku by bylo možné upustit pouze v případě, že by jeho provedení bylo spojeno s velkými obtížemi. Měl by tím být usměrněn dosavadní nejednotný výklad § 115a o. s. ř.²¹⁵

Řízení se vede u okresního soudu podle obvodu posledního společného bydliště v České republice za podmínky, že jeden z manželů zde v době podání ještě bydlí. Pokud by takového soudu nebylo, řízení se povede u okresního soudu, který se nachází v obvodu bydliště žalovaného manžela, resp. manžela, jež nepodal návrh na zahájení řízení. Jestliže by nebyla možná ani tato varianta, podá se žádost k soudu příslušnému podle bydliště žalobce, resp. navrhovatele.²¹⁶

Pro řízení je důležité, zda mají manželé nezletilé děti. Novelou bylo odděleno řízení o rozvod a řízení týkající se péče nezletilých dětí, tudíž se nevede společné řízení. Není-li takových dětí, bude rozhodnuto mnohem rychleji. Jinak musí být nejprve pravomocně rozhodnuto o úpravě poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu podle § 176 a násl. o. s. ř., nově podle § 466 a násl. ZZŘS.²¹⁷

Samotný rozvod řídí samosoudce. Jestliže to účastníci navrhnou nebo se bez omluvy nedostaví k řízení, soud dle současné úpravy řízení vždy přeruší.²¹⁸ Pokračovat v řízení lze na

²¹³ Srovnej položku 4. bod 1 písm. c) ve spojení s bodem 6. sazebníku poplatků, přílohy zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Jak psát žalobu o rozvod. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 1, s. 1 – 4.

²¹⁵ § 389 odst. 1 ZZŘS.

²¹⁶ § 383 ZZŘS, § 88 písm. a) o. s. ř.

²¹⁷ § 755 odst. 3 NOZ, § 25 ZOR.

²¹⁸ § 110 o. s. ř.

návrh manžela nejdříve po třech měsících.²¹⁹ ZZŘS nově stanoví pro takový případ jako sankci zastavení řízení. Řízení se však nezastaví, prohlásí-li výslovně manžel, který se dostavil, že na projednání trvá.²²⁰

Povinné smířčí řízení z našeho práva vymizelo. Soudce se však na možnost usmíření vždy manželů zeptá.²²¹ Rovněž s účinností ZZŘS se soud musí pokusit o usmíření manželů a odstranění příčin rozvratu.²²²

Soud může podle ZZŘS provést i jiné než účastníky navržené důkazy za předpokladu, že je to třeba ke zjištění skutkového stavu či zájmů nezletilých účastníků.²²³

Zájmy nezletilých dětí má soud zjišťovat z úřední povinnosti. Jinak platí zásada projednací, vyjma vyvstalé potřeby provést i nenavržené důkazy.

Po výslechu účastníků soud zkoumá, zda je manželství hluboce a trvale rozvráceno, zda je obnovení manželského soužití nepravděpodobné a především, jestli není rozvod v rozporu se zájmy nezletilých dětí. Nakonec soud rozvod rozsudkem povolí či výjimečně zamítne.²²⁴

Manželství zanikne dnem, kdy rozsudek o rozvodu nabude právní moci. Poté mohou manželé uzavřít manželství nové.

Soudy doposud běžně poučovaly účastníky, jež přijaly příjmení manžela, o možnosti vzít své předchozí příjmení ve lhůtě zpět. Nově bude takové poučení učiněno obligatorně.²²⁵

Z důvodu právní jistoty není možné podat proti rozsudku o rozvodu mimořádný opravný prostředek. Dovolání nelze podat proti žádnému rozhodnutí týkajícího se ZOR, vyjma rozsudku o omezení, zbavení či pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti nebo určení či popření rodičovství nebo rozsudku o nezrušitelném osvojení.²²⁶ Žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost není možné podat, pokud bylo manželství rozvedeno nebo vysloveno, že manželství je neplatné nebo že není.²²⁷ Stejná pravidla budou platit i od nového roku.²²⁸

---

²¹⁹ § 111 odst. 3 o. s. ř.

²²⁰ § 391 ZZŘS.

²²¹ § 100 odst. 2 o. s. ř.

²²² § 389 odst. 2 ZZŘS.

²²³ § 390 ZZŘS.

²²⁴ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Stručný průvodce opatrovníckým a rozvodovým řízením. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 3, s. 10.

²²⁵ § 393 ZZŘS.

²²⁶ § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

²²⁷ § 230 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

²²⁸ § 398 ZZŘS.

Manžel se však může proti rozsudku odvolat. Podle R 21/1982 je k tomu odpůrce oprávněn vždy, ať už je rozhodnuto jakkoliv.²²⁹ ZZŘS nově vylučuje možnost podat odvolání, bylo-li vyhověno společnému návrhu.²³⁰

Jestliže druhý manžel s žalobou o rozvod souhlasí nebo se k ní připojí a žalobce vezme svou žalobu zpět, nelze považovat souhlas za nárok na pokračování v řízení. Souhlas s rozvodem je zatím chápán jako pouhé vyjádření se k žalobě. K dosažení rozvodu tak musí žalovaný učinit nové podání, viz R IV/1966 (s. 404).²³¹

S ohledem na charakter řízení, tzv. iudicia duplex,²³² a na praxi, kdy zastavení řízení bývá nadbytečným mezistupněm do podání nové žaloby původním žalovaným, bude nově platit neúčinnost zpětvzetí, jestliže s tím druhý manžel z vážných důvodů nesouhlasí. Pokud by podali návrh oba manželé a jeden z nich vezme návrh zpět, bude v řízení pokračováno, jako by bylo zahájeno jedním z nich.²³³

Náklady řízení se běžně hradí podle pravidel úspěšnosti ve věci. V případě řízení o rozvod, neplatnost manželství nebo určení, zda tu manželství je či není, si však každý z manželů platí náklady sám. Jako v mnoha ustanoveních českého práva je i na tomto místě přípustná výjimka, a to v odůvodněném případě nebo podle poměrů účastníků. Soud tak může manželovi výjimečně přiznat náhradu všech nákladů řízení nebo jejich části.²³⁴ Dle nového zákona bude dosavadní praxe zachována.²³⁵

2.6 Řízení o rozvod v Anglii a Walesu

Rozvodový proces je v některých ohledech komplikovanější a v některých zas jednodušší než v české právní úpravě. I v těchto zemích probíhá nejsnadněji rozvodové řízení tehdy, když se manželé na rozvodu dohodnou. Rozvod je pak rychlejší a méně nákladný.

---

²²⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo: příklady k řešení*. 3. aktualizované vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 18.

²³⁰ § 395 ZZŘS.

²³¹ MAYEROVÁ, Zuzana, ŠTOVÍČEK, Jan. *Zákon o rodině s komentářem*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 37.

²³² Tzn., že řízení o rozvod je oprávněn zahájit kterýkoliv z manželů, stejně jako řízení o vypořádání společného jmění manželů.

²³³ § 387 ZZŘS.

²³⁴ § 144 o. s. ř.

²³⁵ § 23 ZZŘS.

Za předpokladu, že se manželé ještě před zahájením řízení dohodnou na rozvodu i jeho příčinách, uspořádají si poměry dětí a ujednají své majetkové záležitosti, nemusí se k soudu ani dostavit.²³⁶ Takový rozvod se považuje za nesporný („undefended divorce case“).²³⁷

Jestliže odpůrce s rozvodem nesouhlasí, považuje se rozvod na sporný („defended divorce case“). Sporné rozvody jsou méně obvyklé. Soudy obecně zastávají stanovisko, že rozpad manželství v očích jednoho z manželů znamená rozpad manželství celkově a takové manželství nemá význam zachovávat.²³⁸ Tento postoj zaujímají obecně i české soudy.

2.6.1 Rozvodový návrh

Žádost o rozvod („petition“) se podává na předepsaném formuláři, který je společný pro rozvod, soudní odluku i zrušení registrovaného partnerství.²³⁹ V tom se od naší úpravy velmi liší. Česká žaloba o rozvod může být podána libovolně, zachovávali-li zákonné náležitosti.

Žádost včetně dalších příslušných listin se podá soudu hrabství („county court“), který se zabývá rozvody nebo londýnskému rozvodovému soudu („Principal Registry of the Family Division“).²⁴⁰ Příslušné soudy se nacházejí ve většině velkých měst Anglie a Walesu.²⁴¹

2.6.2 Zahájení a průběh řízení

---

²³⁶ *Get a divorce: Overview*. GOV.UK [online]. 24. ledna 2013 [cit. 17. února 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/divorce/overview>>.

²³⁷ WHITE, Felicity. *Divorce and Separation: A Family Money-Go-Round Special*. London: Telegraph Publications, 1987, s. 24.

²³⁸ Tamtéž, s. 31.

²³⁹ Viz příloha 1.

²⁴⁰ *Get a divorce: File for divorce*. GOV.UK [online]. 24. ledna 2013 [cit. 17. února 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/divorce/file-for-divorce>>.

²⁴¹ *Rozvod - Anglie a Wales*. EVROPSKÁ KOMISE. [online]. 10. října 2006 [cit. 24. února 2013]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_eng_cs.htm>.

Řízení se zahajuje podáním návrhu a zaplacením soudního poplatku ve výši 410 liber, nemá-li navrhovatel nárok na právní pomoc podle Programu právní pomoci („Legal Aid scheme“).²⁴²

Soud následně zašle odpůrci kopii rozvodového návrhu, návrhu úpravy poměrů dětí a formulář zvaný „acknowledgement of service“. V překladu znamená potvrzení přijetí soudní obsílky a záměru dostavit se k soudu. Soud jeho prostřednictvím především zjišťuje, zda odpůrce s rozvodem souhlasí. Odpůrce se v něm k návrhu vyjádří a v případě, že je návrh podán na základě cizoložství, uvede, zda nevěru přiznává či nikoliv.²⁴³

Jestliže je návrh podán na základě cizoložství, zašle soud kopii návrhu a potvrzení přijetí soudní obsílky také milenci odpůrce jako tzv. společnému odpůrci („co-respondent“). Tato zvláštnost nemá v českém právu obdoby. Řízení podle našich zákonů se týká výlučně rozvádějících se manželů, nikoliv třetích osob.

V případě, že také odpůrce má v úmyslu podat svůj vlastní rozvodový návrh, např. z důvodu cizoložství či chování manžela, učiní tak na samostatném formuláři a zaplatí standardně poplatek 410 liber. Soud bude o návrhu rozhodovat v rámci již zahájeného řízení.

Do osmi dnů od doručení listin by měl odpůrce zaslat vyplněný formulář přijetí soudní obsílky zpět soudu. Jeho kopie bude prostřednictvím soudu předložena navrhovateli.

Pokud má odpůrce v úmyslu proti rozvodovému návrhu brojit, musí ve lhůtě dalších 21 dnů (delší lhůta je poskytnuta při doručování do ciziny) podat k návrhu námitky („answer“) za poplatek 245 liber. Jestliže bude odpůrce pasivní, má se za to, že s návrhem souhlasí.²⁴⁴

Námitky se podávají též na předepsaném formuláři. Totožný formulář se použije v řízení o soudní odluce, nulitě manželství a zrušení partnerství. Námitky se mohou vztahovat buď celkově k nenapravitelnému rozpadu anebo k jednotlivým tvrzením navrhovatele.²⁴⁵

Kopii námitek obdrží navrhovatel, který se k nim může písemně vyjádřit.

Za předpokladu, že odpůrce připustí rozpad manželství, nicméně nesouhlasí s ostatními tvrzeními navrhovatele, podá vzájemný návrh („cross petition“).²⁴⁶

---

²⁴² *Get a divorce: File for divorce*. GOV.UK [online]. 15. srpna 2013 [cit. 30. srpna 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/divorce/file-for-divorce>>.

²⁴³ WHITE: *Divorce and Separation...*, s. 25.

²⁴⁴ *Get a divorce: Respond to a divorce petition*. GOV.UK [online]. 10. července 2013 [cit. 12. července 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/divorce/respond-to-a-divorce-petition>>.

²⁴⁵ Viz příloha 2.

²⁴⁶ WHITE: *Divorce and Separation...*, s. 31 – 32.

Ke spornému rozvodu či při podání vzájemného návrhu soud obvykle nařídí ústní jednání. Jeho účelem je dosažení společné dohody.²⁴⁷

Uzná-li soud za vhodné, může řízení kdykoliv odročit a umožnit tak manželům vyřešení jejich sporů.²⁴⁸

2.6.3 Prozatímní rozsudek o rozvodu

Jestliže odpůrce vyjádří svůj souhlas s rozvodovým návrhem, může navrhovatel podat návrh na vydání tzv. prozatímního rozsudku o rozvodu („decree nisi“). Ten představuje první stupeň rozhodnutí o rozvodu, nikoliv však konečný. Jeho prostřednictvím soud sděluje účastníkům, že k povolení rozvodu neshledává překážky.

U nesporného rozvodu bude rozsudek vydán bez nařízení jednání.²⁴⁹ Jestliže odpůrce s některým tvrzením navrhovatele nesouhlasí, je na soudu, zda k projednání prozatímního rozhodnutí jednání nařídí.

V případě, že odpůrce souhlas s rozvodem neudělí, počká navrhovatel na doručení kopie námitek. Když ve lhůtě navrhovatel námitky neobdrží, může návrh na vydání prozatímního rozsudku podat. U sporného rozvodu proběhne slyšení, na kterém soud projedná, zda bude prozatímní rozsudek vydán.²⁵⁰

Návrh k vydání prozatímního rozsudku se podává bezplatně rovněž na předepsaném tiskopise, skládající se ze dvou dílů. Část A se týká nesporného rozvodu. Navrhovatel v ní požádá o vydání prozatímního rozhodnutí a současně připojí na dalším formuláři prohlášení, kterým osvědčí pravdivost svých tvrzení v rozvodovém návrhu. Prohlášení se mírně liší v závislosti na tom, na základě jaké skutečnosti se rozvod podává. Část B vyplní navrhovatel v případě, že se jedná o sporný rozvod. Navrhovatel v této části požádá o nařízení jednání ve věci („case management hearing before the judge“) za účelem vydání prozatímního

---

²⁴⁷ *Get a divorce: Respond to a divorce petition*. GOV.UK [online]. 24. ledna 2013 [cit. 17. února 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/divorce/respond-to-a-divorce-petition>>.

²⁴⁸ *Rozvod - Anglie a Wales*. EVROPSKÁ KOMISE. [online]. 10. října 2006 [cit. 24. února 2013]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_eng_cs.htm>.

²⁴⁹ *Get a divorce: Apply for decree nisi*. GOV.UK [online]. 24. ledna 2013 [cit. 5. března 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/divorce/apply-for-decree-nisi>>.

²⁵⁰ Formulář D186: The respondent has applied to my petition – what must I do? HM COURTS & TRIBUNALS SERVICE. *Justice: Forms and guidance* [online]. 2012 [cit. 5. března 2013]. Dostupné z: <<http://hmctsformfinder.justice.gov.uk/courtfinder/forms/d186-eng.pdf>>.

rozsudku.²⁵¹ Navrhovatel zašle soudu společně s návrhem i kopii odpovědi odpůrce na rozvodový návrh.²⁵²

Pokud soud usoudí, že rozvod lze povolit, zašle oběma manželům osvědčení o nároku na vydání rozsudku („certificate of entitlement to a decree“). V osvědčení uvede přesný termín vyhlášení prozatímního rozsudku („pronouncement of decree nisi“).

K vyhlášení není nutné se dostavit. Navrhovatel může trvat na projednání z důvodu přiznání náhrady nákladů řízení. Účastníkům však musí svůj záměr oznámit alespoň dva dny před datem vyhlášení. Jinak bude prozatímní rozsudek účastníkům zaslán písemně. Jestliže je úprava poměrů dětí v souladu s jejich nejlepšími zájmy nebo manželé děti nemají, doručí soud také potvrzení, že rozvod není třeba kvůli úpravě poměrů dětí odkládat.

V případě, že dle soudu nelze za daných podmínek rozvod povolit, doručí soud účastníkům oznámení o odmítnutí vydání osvědčení („notice of refusal of Judge’s certificate“). Soud v něm navrhovateli sdělí důvody svého odmítnutí a může ho vyzvat k doplnění informací či objasnění některých skutečností. Za předpokladu, že ani po vyhovění výzvě soudu nebude možné rozvod povolit, může soud nařídit ústní jednání.²⁵³

2.6.4 Konečný rozsudek o rozvodu

Posledním krokem k získání rozvodu je podání žádosti o přeměnu prozatímního rozsudku na konečný rozsudek („notice of application for decree nisi to be made absolute“) na jednoduchém formuláři.²⁵⁴ Poplatek za podání žádosti činí 45 liber. U rozvodových řízení zahájených po 1. červenci 2013 se poplatek neplatí.²⁵⁵ Jedině po vydání konečného rozsudku lze uzavřít nové manželství.

Navrhovatel je oprávněn požádat o konečný rozsudek nejdříve šest týdnů od vyhlášení prozatímního rozhodnutí. Nejzazší lhůta není stanovena. Pokud navrhovatel

---

²⁵¹ Srovnej formulář D84: Application for a decree nisi/conditional order or (judicial) separation decree/order. HM COURTS & TRIBUNALS SERVICE. *Justice: Forms and guidance* [online]. 2012 [cit. 5. března 2013]. Dostupné z: <<http://hmctsformfinder.justice.gov.uk/courtfinder/forms/d084-eng.pdf>>. Viz příloha 3.

²⁵² *Get a divorce: Apply for decree nisi*. GOV.UK [online]. 24. ledna 2013 [cit. 5. března 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/divorce/apply-for-decree-nisi>>.

²⁵³ Formulář D186: The respondent has applied to my petition – what must I do? HM COURTS & TRIBUNALS SERVICE. *Justice: Forms and guidance* [online]. 2012 [cit. 5. března 2013]. Dostupné z: <<http://hmctsformfinder.justice.gov.uk/courtfinder/forms/d186-eng.pdf>>.

²⁵⁴ Viz příloha 4.

²⁵⁵ Stal se totiž součástí poplatku za podání návrhu na rozvod, který se naopak zvýšil.

nakonec odmítne žádost podat či ji nepodá do tří měsíců od chvíle, kdy k tomu byl poprvé oprávněn, může se tohoto úkonu za poplatek 80 liber ujmout sám odpůrce. V případě, že tak odpůrce učiní, nařídí se ústní jednání.

Jestliže některý z manželů podá žádost po uplynutí více než dvanácti měsíců od vyhlášení prvního rozhodnutí, je třeba, aby předložil písemné vysvětlení, ve kterém důvod svého otálení objasní.

Soud se bude zabývat zjištěním, zda není s ohledem na úpravu poměrů dětí důvod pro odložení rozvodu, jestli byly dodrženy lhůty a zda tu není jiná okolnost, na základě které by neměl být rozvod povolen. Po zjištění všech předpokladů soud oběma manželům pošle konečný rozsudek.²⁵⁶ Odvolání se nepřipouští.²⁵⁷

V každém případě nemůže být manželství rozvedeno, dokud nebudou podniknuty kroky k nejlepšímu zájmu dětí.²⁵⁸ Obecně i v těchto zemích platí, že čím více se manželé shodnou ohledně dětí, financí a dalších relevantních záležitostí, a to ještě před vyhlášením prozatímního rozsudku, tím rychleji rozvodové řízení proběhne.²⁵⁹

Výše nákladů na získání rozvodu závisí na finančních možnostech každého účastníka rozvodu. Ti, kteří jsou nezaměstnaní nebo mají nízké příjmy, mohou mít nárok na právní pomoc v rámci Programu právní pomoci. Účastníkovi tak lze proplatit náklady na advokáta zcela či alespoň většina těchto nákladů.²⁶⁰

2.7 Právní následky zániku manželství

Zánikem manželství některá práva a povinnosti zanikají, jiná vznikají. Následky se liší podle toho, jakým způsobem manželství zaniklo. Jedná se zejména o práva a povinnosti ke společným nezletilým dětem a majetku. Některé následky jsou všem skupinám zániku manželství společné.

---

²⁵⁶ *Get a divorce: Apply for a decree absolute*. GOV.UK [online]. 10 července 2013 [cit. 12. července 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/divorce/apply-for-a-decree-absolute>>.

²⁵⁷ *Rozvod - Anglie a Wales*. EVROPSKÁ KOMISE. [online]. 10. října 2006 [cit. 24. února 2013]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_eng_cs.htm>.

²⁵⁸ WHITE: *Divorce and Separation...*, s. 28.

²⁵⁹ WHITE: *Divorce and Separation...*, s. 33.

²⁶⁰ *Court fees: what they are*. GOV.UK [online]. 24. ledna 2013 [cit. 5. března 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/court-fees-what-they-are>>.

Osobní a majetkové vztahy zanikají u všech druhů zániku manželství. Končí veškerá práva a povinnosti týkající se společného soužití a společného majetku. Již mezi nimi neexistuje vztah dvou lidí, kteří mají dodržovat zásady stanovené v § 18 a násl. ZOR, nově § 687 NOZ a násl. Není proto třeba plnit požadavky společného soužití, věrnosti apod. Manželé již vůči sobě nemají vyživovací povinnost.²⁶¹ Zaniká společné jmění manželů (dále jen „SJM“) a případně i společný nájem bytu.²⁶²

Jak uvidíme níže, situace v Anglii a Walesu je od českého práva zcela jiná. Některé záležitosti jsou upraveny podobně, úprava majetku se však zásadním způsobem liší.

2.7.1 Vypořádání společného jmění manželů

Součástí SJM je s určitými výjimkami vše, co nabyt jeden z manželů či oba manželé společně za trvání manželství.²⁶³

Od účinnosti NOZ budou nově existovat tři možné majetkové režimy. Jedná se o zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu. SJM se přitom bude řídit tím režimem, který se na dané manžele bude vztahovat.²⁶⁴

Zákonný režim je s některými změnami obdobný úpravě SJM stanovené v § 143 OZ.²⁶⁵

Nově však budou mít manželé možnost upravit si smluvně majetkové poměry i jinak než dle zákonného režimu. Taková smlouva musí mít formu veřejné listiny a nebude mít zpětný účinek. V rámci *smluveného režimu* si manželé budou moci ujednat:

- a) režim oddělených jmění;
- b) režim vyhrazující vznik SJM ke dni zániku manželství; nebo
- c) režim rozšíření nebo zúžení rozsahu SJM v zákonném režimu.

Do smlouvy bude možné zahrnout jakékoliv ujednání a bude se moci týkat jakékoliv věci, není-li to v rozporu se zákonem.

I přes velkou smluvní volnost jsou manželé omezeni několika pravidly.

²⁶¹ Ve smyslu vyživovací povinnosti mezi manžely. Vedle toho výživné rozvedených manželů je jiný typ výživného, jež může v některých případech vzniknout jako nové právo a povinnost po rozvodu.

²⁶² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 115.

²⁶³ Srovnej § 709 NOZ, § 143 OZ.

²⁶⁴ § 708 odst. 2 NOZ.

²⁶⁵ Srovnej §§ 709 – 712 NOZ.

Předně nelze smlouvou ve svém důsledku vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu. Smlouva se rovněž nesmí dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila. Pokud by přes nesouhlas k uzavření takové smlouvy došlo, byla by sankcí neúčinnost vůči této osobě.

Stejně jako doposud nelze vyloučit či změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti. Tento zákaz se však nově neuplatní, opustil-li jeden z manželů trvale domácnost.

Smlouva se nově zapíše do veřejného seznamu, bude-li to ve smlouvě ujednáno, nebo jestliže o to požádají oba manželé.²⁶⁶

Manželé budou moci změnit smlouvu dohodou či rozhodnutím soudu.²⁶⁷

Manželský majetkový režim bude možné upravit též *rozhodnutím soudu*. Stejně jako v současné úpravě soud na návrh manžela SJM zúží, je-li pro to závažný důvod.²⁶⁸

Na rozdíl od stávající úpravy však manželé již nebudou mít právní nárok na zúžení SJM v případě, že manžel začal podnikat nebo se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby. Zhodnocení těchto skutečností jako závažného důvodu bude tedy čistě na uvážení soudu.

Soud bude moci na návrh manžela SJM ze závažných důvodů dokonce i zrušit, což doposud nebylo možné.

Ani soud nemůže při svém rozhodnutí vyloučit či změnit ustanovení týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti, vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu a dotknout se práv třetí osoby, ledaže by s tím souhlasila.

Rovněž soudní rozhodnutí ohledně manželského majetkového režimu se zapisují do veřejného seznamu.

Takto založený režim bude možné změnit dalším soudním rozhodnutím nebo smlouvou manželů.²⁶⁹

Zánikem manželství SJM vždy zaniká a je potřeba ho vypořádat.

Ohledně vypořádání má přednost dohoda manželů. Tato dohoda je jednou z podmínek nesporného rozvodu a účinků nabývá právní mocí rozhodnutí o rozvodu.

Jestliže se manželé nerozvádí nesporným způsobem, i tak si lze v průběhu rozvodového řízení majetkové záležitosti upravit dohodou, třeba i jen částečně. Podle § 738

²⁶⁶ K evidenci listin o manželském majetkovém právu srovnej § 35d zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění účinném od 1. ledna 2014.

²⁶⁷ Srovnej §§ 716 – 721 NOZ.

²⁶⁸ K závažným důvodům srovnej § 724 odst. 2 NOZ.

²⁶⁹ Srovnej §§ 724 – 727 NOZ.

odst. 1 NOZ bude mít dohoda o vypořádání vždy účinky ke dni zániku SJM, a to i zpětně. Také dohoda ohledně nemovitosti působí zpětně a zápis do katastru nemovitostí má tak mít pouze deklaratorní účinky.²⁷⁰

Výslovně mají být v § 737 NOZ zakotveny mantinely vypořádání, jež by poškodilo třetí osoby. Jestliže by vypořádání dohodou i soudem ohrozilo práva třetích osob, může se poškozená osoba soudně domáhat určení relativní neúčinnosti vypořádání vůči ní.²⁷¹ Vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely navzájem. Věřitelé tak nemohou být na svých právech dotčeni.

Pokud se manželé na vypořádání nedohodnou, může kterýkoliv z nich podat návrh na vypořádání k soudu.²⁷² Soud není v řízení o vypořádání návrhy účastníků vázán, neboť způsob vypořádání vyplývá z právního předpisu:²⁷³ „*Ustanovení § 149 odst. 1 a 2 ObčZ zcela nepochybně upravují způsob vypořádání zaniklého společného jmění manželů a tedy i vztahu mezi účastníky. Řízení o vypořádání SJM je tak řízením o vypořádání vztahu mezi účastníky, jehož způsob vyplývá z právního předpisu; odvolací soud tak není vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí.*“²⁷⁴

Dle § 149 odst. 2 OZ, resp. nově § 742 NOZ, se má za to, že podíly manželů na společném majetku jsou stejné, přičemž každý z manželů má právo domáhat se toho, aby mu bylo uhrazeno, co ze svých nákladů na společný majetek vynaložil a má povinnost nahradit, co ze společného majetku vynaložil na svůj výhradní majetek. Vždy se přihlédne k potřebám nezletilých dětí a tomu, jak se kdo podílel na péči o rodinu a jak se kdo zasloužil o nabytí a udržení společného majetku.

Přihlédnutí k potřebám nezletilých dětí²⁷⁵ nemusí vždy znamenat prisouzení většího podílu na majetku tomu z manželů, kterému bylo dítě svěřeno do výchovy (srovnej R 70/1965).²⁷⁶ Musí se totiž rozlišovat věci, které slouží výhradně dítěti (např. dětský kočárek),

---

²⁷⁰ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 736 až 738, s. 182.

²⁷¹ Dle důvodové zprávy by se sankce neplatnosti, byť relativní, jevila jako nežádoucí z důvodu účinků působivších vůči všem.

²⁷² § 740 NOZ, § 150 odst. 3 OZ.

²⁷³ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 213.

²⁷⁴ Srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008.

²⁷⁵ V NOZ se stanoví přesnější pojem „nezaopatřené děti“.

²⁷⁶ „*Při úvaze, zda bude na místě navýšit podíl manžela z uvedeného důvodu, je třeba vždy přihlédnout k povaze, určení a upotřebitelnosti těchto věcí, a to i z hlediska jejich trvanlivosti...*“

od věcí, jež mají delší dobu využitelnosti a znamenají zvýšení životního standardu i pro manžela či jiné osoby (např. počítač).²⁷⁷

Doposud byly otázky změny hodnoty majetku v průběhu manželství uspokojivě řešeny judikaturou. Podle § 742 odst. 2 NOZ se však poprvé v historii zakotvuje výslovně, že hodnota majetku, který byl vynaložen z výlučného majetku na ten společný a naopak, který byl vynaložen ze společného jmění na výhradní majetek druhého, se započítává zvýšená či snižená v závislosti na tom, jak se ode dne vynaložení majetku do dne zániku SJM, zvýšila či snížila hodnota té části majetku, na kterou byly náklady vynaloženy.

Pokud se manželé na vypořádání nedohodnou ani nebude podán návrh na vypořádání k soudu do tří let od zániku společného jmění, platí ohledně společného majetku fikce vypořádání podle § 150 odst. 4 OZ, resp. § 741 NOZ. V takovém případě platí, že bývalí manželé se vypořádali tak, že hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny či rodinné domácnosti výlučně užívá. O dalších hmotných věcech jak movitých tak nemovitých platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví, přičemž podíly jsou stejné. Stejně pravidlo se použije i pro ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy, které taktéž náleží rovným dílem oběma.

Výše uvedené dosud platilo i pro situaci, kdy se manželé dohodli ohledně vlastnického práva k nemovitosti a návrh na vklad do katastru nemovitostí podali až po tříleté lhůtě. Pro účinky vypořádání je totiž dle platné úpravy klíčový vklad do katastru, nikoliv dohoda: *„Došlo-li k vypořádání dohodou, jejímž předmětem je nemovitost evidovaná v katastru nemovitostí, váže zákon věcně právní účinky této dohody (vznik, změnu a zánik vlastnických a jiných věcných práv) ohledně vypořádání této nemovitosti, ke vkladu práv do katastru nemovitostí (srov. § 1 a § 2 zákona č. 265/1992 Sb., obdobně § 133 odst. 2 obč. zák. a § 150 odst. 1 obč. zák.). Nestačí tudíž, aby byla uzavřena dohoda o vypořádání.“*²⁷⁸

S ohledem na úpravu v § 738 odst. 1 NOZ lze však usuzovat, že toto pravidlo již nebude od účinnosti NOZ uplatňováno.

Již bylo řečeno, že po vzniku fikce vypořádání náleží ostatní majetková práva, pohledávky i dluhy oběma manželům se stejným podílem. Účelem je zabránit zrušení společného a nerozdílného závazku, vyjma případů, kdy se manželé s věřiteli dohodnou jinak.

---

²⁷⁷ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 242.

²⁷⁸ Srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. července 2006, sp. zn. 30 Cdo 2193/2005.

Pasivní solidaritu tedy nelze zrušit nejen dohodou a soudem, ale ani zákonem. Nepoškození práv třetích osob je zásada, kterou je třeba obecně při vypořádání vždy dodržovat a v tomto duchu i ostatní zákonná ustanovení vykládat.²⁷⁹

2.7.2 Vypořádání bytových práv

Nová právní úprava týkající se vypořádání bydlení má výslovně upravovat více variant možného bydlení. Vše, co je níže uvedeno o nájmu bytu, platí rovněž pro nájem domu.

Jestliže manželství zaniklo smrtí manžela a manželé měli společný nájem, stává se nájemcem pouze pozůstalý manžel.²⁸⁰ *Neměli-li společný nájem*, přechází nájem na osobu, která žila se zesnulým nájemcem ve společné domácnosti a přitom nemá vlastní byt. Souhlasu pronajímatele je třeba jen nejedná-li se o některou z taxativně jmenovaných příbuzných osob.²⁸¹ V případě, že zemře nájemce družstevního bytu, jehož nebyli manželé společnými nájemci, přejde členství v družstvu a nájem na dědice.²⁸²

Pokud měl dle NOZ *zemřelý manžel pouze výhradní právo umožňující mu v bytě bydlet a toto právo bylo jiné než závazkové, přičemž pozůstalý manžel měl jen právo bydlení*, pak právo bydlení zanikne, přešlo-li výhradní právo na jinou osobu než na pozůstalého manžela. Právo bydlení nezanikne, nelze-li vystěhování na pozůstalém manželovi spravedlivě požadovat.²⁸³

Manželé se mohou ohledně nájmu bytu na dobu po rozvodu dohodnout. Nestane-li se tak, může soud na návrh jednoho z nich *společný nájem* zrušit a přitom určit, kterému z manželů bude nadále přiznáno nájemní právo. Soud přitom vezme ohled na zájmy nezletilých dětí a postoj pronajímatele. Soud přizná manželovi, který má byt vyklidit, bytovou náhradu.²⁸⁴

NOZ neuvádí výslovně společný nájem, nýbrž obecně stejné či společné právo. Manželovi, který se má odstěhovat, se popřípadě přizná náhrada za ztrátu práva. Tomuto manželovi musí být zajištěno náhradní bydlení, ledaže mu nebylo přiznáno. Právo bydlet

²⁷⁹ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 741, s. 183.

²⁸⁰ § 766 odst. 1 NOZ, § 707 odst. 1 OZ.

²⁸¹ § 2279 odst. 1 NOZ, § 706 odst. 1 OZ.

²⁸² § 2279 odst. 5 NOZ, § 706 odst. 5 OZ.

²⁸³ § 767 odst. 1 NOZ.

²⁸⁴ § 768 odst. 1 NOZ, § 705 OZ.

v dosavadním bytě trvá nejdéle jeden rok. Je-li to v zájmu nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, může manžel požádat soud o založení práva bydlení.²⁸⁵

Jestliže podle NOZ nebylo založeno stejné ani společné právo a *manželé se nedohodli ohledně bydlení manžela, který má pouze právo bydlení, popřípadě jiné slabší právo*, může se manžel, jež má k bytu vlastnické nebo výhradní právo nájemní či jiné věcné nebo závazkové právo, domáhat vyklizení druhým manželem.²⁸⁶

Je bezesporu, že od uzavření manželství až do rozvodu má manžel, jehož právo není stejné ani společné, právo v bytě bydlet a druhý manžel má povinnost mu bydlení umožnit. Právo bydlení je totiž odvozeno od rodinněprávního vztahu, jehož náplní je mj. povinnost žít spolu a vzájemně se vyživovat. Takový vztah zaniká až rozvodem.

Jak je to však s bydlením tohoto manžela po rozvodu? Má manžel povinnost byt po právní moci rozsudku o rozvodu neprodleně opustit? Ačkoliv to doposud není v OZ výslovně upraveno, vyplývá právo rozvedeného manžela bydlet v bytě až do zajištění bytové náhrady analogicky z ustanovení danému vztahu nejbližšího, konkrétně z § 713 odst. 1 OZ, jež upravuje užívání bytu zvláštního určení po smrti nájemce či rozvodu manželství.²⁸⁷

NOZ již na nutnost začlenit možnost bytové náhrady pamatuje a u §§ 767 – 769 NOZ může manžel, jehož poměry to odůvodňují zejména proto, že pečuje o nezletilé či nezaopatřené dítě, požádat soud o založení věcného břemene bydlení nejdéle na dobu, kdy takové dítě nabude trvalé schopnosti se žít. Takové věcné břemeno je úplatné ve výši přiměřeného nájmu.²⁸⁸ Přitom jedná-li se např. o dítě trvale invalidní, pak to nenabude schopnosti žít se vůbec.²⁸⁹

Poslední a nejnižší titul bydlení, který NOZ zmiňuje, je právo bydlení obou manželů, přičemž *právo jednoho bylo odvozeno od práva druhého*. Ten, kdo má k bytu právo věcné či závazkové, má právo žádat vyklizení manžela, jež má právo odvozené. Možnost zřízení věcného břemene bydlení se zde neuplatní.²⁹⁰

2.7.3 Dědění

---

²⁸⁵ § 768 NOZ.

²⁸⁶ § 769 NOZ.

²⁸⁷ Srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. října 2004, sp.zn. 26 Cdo 1547/2003.

²⁸⁸ Srovnej § 767 odst. 2 a násl. NOZ.

²⁸⁹ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 766 a 767, s. 190.

²⁹⁰ § 770 NOZ.

Dosavadní úprava dědického práva je považována za nedostatečnou. NOZ ve svých rozsáhlých ustanoveních více respektuje vůli a volnost zůstavitele, a vrací zpět tradiční instituty dědického práva. Např. dojde k rozšíření dědických titulů o dědickou smlouvu.

Stále však bude zachována stávající koncepce vzniku dědického práva smrtí zůstavitele.²⁹¹ Po smrti zůstavitele lze dědit ze závěti, ze zákona či z obou těchto titulů²⁹² a nově to bude možné též z dědické smlouvy, přičemž všechny tituly mohou být vedle sebe.²⁹³

V dnešní době je dědění ze zákona nejčastějším dědickým titulem. Jedním z důvodů může být to, že současné právo osoby pořizující svou poslední vůli příliš omezuje. Např. nabytí dědictví není možné podmínit, v závěti není možné učinit příkaz a potomci jsou nepřiměřeně zvýhodňováni.²⁹⁴

Dosud bylo možné dědit na základě zákona do čtvrté dědické skupiny. Nově je dědických skupin šest. Manžel však stejně jako doposud bude dědit společně s potomky v první dědické skupině, každý rovným dílem.²⁹⁵

Pokud bylo manželství rozvedeno nebo se pár nikdy nevzal, může ten druhý dědit ze zákona pouze ve druhé dědické skupině jako spolužijící osoba, jestliže se zůstavitelem žila ve společné domácnosti po dobu alespoň jednoho roku před jejím úmrtím a zároveň je splněno, že společně o domácnost pečovali či byl dědic na zůstavitele odkázán výživou.

Spolužijící osoba může dědit ve druhé dědické skupině společně s rodiči zůstavitele anebo manželem, avšak pouze za předpokladu, že nedědí zůstavitelovi potomci. Manžel v takovém případě obdrží vždy nejméně polovinu pozůstalosti.²⁹⁶

Jestliže nedědí manžel ani rodiče zůstavitele, může spolužijící osoba dědit ve třetí dědické skupině společně se sourozenci zůstavitele stejným dílem.²⁹⁷

O zachování spolužijících osob v dědickém právu se vedly značné diskuze zejména proto, že byly zavedeny v době totality při zřejmé inspiraci sovětským právem. Dodnes některé zahraniční právní řády dědice ve formě spolužijící osoby neznají či je řadí až do poslední dědické skupiny, např. ruské občanské právo. Nicméně z praktického hlediska

---

²⁹¹ Nový občanský zákoník: Koncepční změny. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Justice: Občanský zákoník* [online]. [cit. 13. května 2013]. Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/dedicke-pravo/koncepcni-zmeny.html>>.

²⁹² § 461 odst. 1 OZ.

²⁹³ § 1476 NOZ.

²⁹⁴ Nový občanský zákoník: Dědění ze zákona. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Justice: Občanský zákoník* [online]. [cit. 13. května 2013]. Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/dedicke-pravo/konkretni-zmeny/dedeni-ze-zakona.html>>.

²⁹⁵ § 1635 odst. 1 NOZ, § 473 odst. 1 OZ.

²⁹⁶ § 1636 NOZ, § 474 OZ.

²⁹⁷ § 1637 odst. 1 NOZ, § 475 odst. 1 OZ.

zůstalo pojetí spoluzijící osoby zachováno. Neformálních svazků stále přibývá, často je formálně stvrdit ani nelze. Odstranění možnosti dědit spoluzijící osobou by proto nebylo správné ani spravedlivé.²⁹⁸

Nově bude mít na dědění ze zákona vliv probíhající řízení o rozvod manželství tak, že zahájil-li zůstavitel toto řízení před svou smrtí z důvodu domácího násilí vůči němu ze strany manžela, není manžel zákonným dědicem.²⁹⁹

Dědická smlouva bude od účinnosti NOZ nejsilnějším dědickým titulem. Jedná se o jakési spojení závěti a smlouvy. Obsahuje ji řada právních řádů našich zahraničních sousedů. Do roku 1950 ji znalo i naše právo. Tato smlouva je dvoustranná a jejím prostřednictvím povolává zůstavitel ještě za svého života druhou smluvní stranu či třetí osobu za dědice nebo odkazovníka³⁰⁰ a druhá strana to přijímá.³⁰¹

NOZ zakotvuje zvláštní úpravu dědické smlouvy uzavřené mezi manžely. Manželé se mohou ve smlouvě povolat za dědice či odkazovníka vzájemně. Lze tak učinit ještě před uzavřením manželství, smlouva však nabude účinnosti jeho vznikem.

Smlouva může určit, že práva o povinnosti z ní vzniklé se rozvodem ruší. Jinak rozvod automaticky dědickou smlouvu neruší. Pro případ, že si manželé možnost zrušení smlouvy rozvodem nesjednají, je zde možnost požádat o to po rozvodu soud. Soud se při svém rozhodnutí bude řídit tím, zda osoba, vůči níž návrh směřuje, rozvrat nezapříčinila a s rozvodem nesouhlasila.

Naopak, je-li manželství prohlášeno na neplatné, ruší se tím i dědická smlouva. Toto pravidlo se neuplatní v případě, že manželství ještě před tím zaniklo smrtí jednoho z manželů.³⁰²

2.7.4 Přijetí dřívějšího příjmení

Navrácení předchozího příjmení je doposud možné ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci rozsudku o rozvodu.³⁰³ NOZ tuto lhůtu prodlužuje na šest měsíců.

²⁹⁸ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 1635 až 1641, s. 403 – 404.

²⁹⁹ § 1482 NOZ.

³⁰⁰ Dle § 1477 NOZ není odkazovník dědicem. Odkazem se pouze zřizuje pohledávka odkazovníku na vydání určité věci nebo na zřízení určitého práva. Zůstavitel zřídí odkaz tak, že v pořízení pro případ smrti nařídí určité osobě, aby předmět odkazu vydala odkazovníku. K tomu dále viz § 1594 a násl NOZ.

³⁰¹ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 1582 až 1585, s. 393 – 394.

³⁰² §§ 1592 – 1593 NOZ.

Zpětvzetí příjmení učiní rozvedený manžel oznámením matričnímu úřadu. Stejně pravidlo platí rovněž pro upuštění od užívání druhého příjmení, získaného sňatkem.³⁰⁴ Při oznámení se předloží rozsudek o rozvodu s vyznačenou doložkou právní moci.³⁰⁵ Matriční úřad pouze zapíše oznámení do knihy manželství, žádné zvláštní rozhodnutí nevydává.³⁰⁶

Jestliže se rozvedený manžel k užívání dřívějšího příjmení rozhodne po marném uplynutí lhůty nebo si přeje užívat zcela jiné příjmení, lze požádat o změnu matriční úřad podle správního obvodu jeho trvalého pobytu.

Změnit příjmení lze i nezletilému dítěti u matričního úřadu dle jeho trvalého pobytu.³⁰⁷ K tomu se však vyžaduje souhlas druhého rodiče, případně pravomocné soudní rozhodnutí tento souhlas nahrazující.³⁰⁸ Dítě starší patnácti let musí se změnou souhlasit.³⁰⁹

K žádosti o změnu příjmení po úmrtí manžela je nutné matričnímu úřadu předložit úmrtní list.³¹⁰

2.7.5 Výživné rozvedeného manžela

Úprava výživného rozvedeného manžela prošla postupem času řadou změn. Zlomovými okamžiky byly dvě hlavní novely ZOR, a to zákon č. 132/1982 Sb. a v předchozích výkladech zmíněný zákon č. 91/1998 Sb., označen jako velká novela. Nejaktuálnější změny budou zavedeny NOZ.

Všeobecně dělíme výživné do několika skupin. V první řadě jde o vzájemnou vyživovací povinnost rodičů a dětí, ostatních příbuzných a mezi manžely. Dále existuje právo na výživu, jímž je výživné rozvedeného manžela. Nakonec je možné žádat od otce dítěte příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce.

---

³⁰³ § 29 ZOR.

³⁰⁴ § 759 NOZ.

³⁰⁵ § 76 odst. 1 písm. b) zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁰⁶ Tamtéž, § 71.

³⁰⁷ Tamtéž, § 74 odst. 1.

³⁰⁸ Tamtéž, § 76 odst. 2.

³⁰⁹ Tamtéž, § 76 odst. 1 písm. g).

³¹⁰ Tamtéž, § 76 odst. 1 písm. d).

Výživné rozvedeného manžela se liší podle toho, zda je stanoveno v důsledku neschopnosti rozvedeného manžela sám se živit (tzv. obyčejné výživné) nebo v důsledku toho, že mu byla rozvodem způsobena závažná újma (tzv. sankční výživné).

2.7.5.1 Obyčejné výživné

Na dobu po rozvodu je možné po vzájemné dohodě či na návrh z rozhodnutí soudu uložit manželovi povinnost platit druhému manželovi přiměřené výživné, pokud není schopen sám se živit a je-li to ve schopnostech, možnostech a majetkových poměrech povinného manžela.³¹¹ Výživné lze hradit ve formě důchodu či po dohodě jednorázově.³¹²

Povinnost hradit výživné si klade za cíl především pomoci manželovi v nepříznivé ekonomické či jiné situaci, která může nastat v důsledku rozvodu a v podstatě i mnoho let po rozvodu.

S ohledem na to, že po rozvodu rodinné a právní vazby mezi bývalými manžely zanikly, mělo by se jednat o institut výjimečný. Uložení této povinnosti nadto nesmí být v rozporu s dobrými mravy.³¹³ Tak např. v rozporu s dobrými mravy by bylo poskytování výživného manželovi, jehož nevěra byla důvodem rozvratu manželství.³¹⁴

Po vzoru německé a švýcarské úpravy NOZ výjimečné pojetí výživného zdůrazňuje a stanoví podrobnější okolnosti, ke kterým bude soud v rámci přiznání výživného přihlížet. Tato hlediska přesněji definují stávající pojem dobré mravy, jež jsou v rámci soudní praxe ztěžka uchopitelné. Tím má být zabráněno neodůvodněnému majetkovému prospěchu rozvedeného manžela, který není limitován jinak než smrtí manžela či uzavřením nového manželství oprávněným manželem.³¹⁵

Dle ZOR sleduje soud při stanovení výživného potřeby oprávněného a to, zda povinný manžel bezdůvodně neodmítl práci, díky které by si mohl slušně vydělat a následně manželovi přispívat. Zkoumá také to, jestli povinný manžel nepodstupuje nepřiměřená rizika týkající se majetku.³¹⁶

---

³¹¹ § 760 NOZ, § 92 ZOR.

³¹² § 761 odst. 1 NOZ, § 94 odst. 2, § 97 odst. 1 ZOR.

³¹³ § 96 odst. 2 ZOR.

³¹⁴ Srovnej rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. ledna 2004, sp. zn. 10 Co 150/2004.

³¹⁵ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 760, s. 187 – 188.

³¹⁶ § 96 ZOR.

NOZ upravuje tento institut podrobněji a osvojuje si otázky dosud řešené pouze judikaturou. Výslovně stanoví, že neschopnost živit se musí pramenit přímo z manželství nebo v souvislosti s ním.

Také zavádí podmínku, že to lze na povinném manželovi spravedlivě požadovat a demonstrativně uvádí kritéria, která se přitom posuzují. Jde např. o věk, zdravotní stav v době rozvodu a konec péče o společné dítě.

Soud vezme při rozhodování o výživném taxativně zřetel na délku trvání manželství, dobu od rozvodu, zda si rozvedený manžel nenalezl zaměstnání, ačkoliv mu v tom nebylo bráněno, zda si mohl řádným hospodařením se svým majetkem výživu zajistit, jak pečoval o rodinnou domácnost, zda se nedopustil trestného činu vůči povinnému či jemu blízké osobě a dále vezme v úvahu případný jiný vážný důvod relevantní pro určení a výši výživného.³¹⁷

Osobou neschopnou se živit může být např. podle R 3/1976 či R 3/1978 rozvedený manžel, který se stará o dítě mladší tří let, o postižené dítě či jiného nemocného člena rodiny. Může jím být též manžel, který je sám nemocný, invalidní nebo který v důsledku péče o rodinu pozbyl pracovní kvalifikaci.³¹⁸

Takovou osobou naproti tomu není rozvedený manžel, jenž při své práci dosahuje pravidelného výdělku, který mu objektivně umožňuje pokrýt jeho životní potřeby. V jeho poměrech by musela jediné nastat taková okolnost (většinou objektivní), při které by si nebyl schopen sám zajišťovat prostředky pro své životní potřeby nebo by musel nastat stav, při kterém na něm nelze uspokojování potřeb z vlastních zdrojů spravedlivě požadovat.³¹⁹

Výživné mezi manžely by mělo být v rozsahu stejné životní úrovně. Naproti tomu u rozvedených manželů se jedná jen o přiměřenou výživu. Do novely č. 132/1982 Sb. bylo výživné stanoveno v rozsahu pouhé nutné výživy.³²⁰ Definicí nutné a přiměřené výživy se zabývalo stanovisko R 50/1985, které nutnou výživou rozumí krytí nákladů na stravu a přiměřenou výživou též další individuálně posuzované potřeby.³²¹

Do novely č. 132/1982 Sb. bylo trvání vyživovací povinnosti omezeno na dobu pěti let od rozvodu. Platil předpoklad, že za tuto dobu si průměrný rozvedený manžel dokáže zajistit finanční prostředky tak, aby se mohl sám uživit. V mnoha případech tomu tak ale

---

³¹⁷ § 760 NOZ.

³¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 119.

³¹⁹ Srovnej rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. října 2005, sp. zn. 10 Co 459/2005.

³²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 121 – 122.

³²¹ LUŽNÁ, Romana. Výživné rozvedeného manžela, *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 8, s. 12.

nebylo a soud na žádost dobu výživného výjimečně prodloužil, někdy dokonce až na dobu neurčitou. Relevantní podmínky ke stanovení doby trvání výživného tak nebylo možné pro jejich rozmanitost předvídat.

Od účinnosti shora uvedené novely a také dle NOZ je proto možné uplatňovat nárok na přiměřenou výživu z časového hlediska neomezeně.³²²

K zabránění opakování případů, kdy manžel svého neomezeného práva zneužil a výživné žádal třeba dvacet let po rozvodu, je zde klauzule o rozporu s dobrými mravy. Od účinnosti NOZ by takovým případům měla zabránit stanovená omezující hlediska.

Na tomto místě považuji za důležité odpovědět si na otázku, zda je možné ponechat určení výše výživného na uvážení soudu, pokud žalobci nejsou majetkové poměry bývalého manžela známy. Výpočet výše výživného však nelze přenášet na soud. Povinnost uložená žalovanému musí být uvedena jasně a určitě již v žalobě. Pokud tedy žalobce neuvede, čeho přesně se domáhá, bude žaloba odmítnuta pro vady podání dle § 43 odst. 2 o. s. ř.³²³

2.7.5.2 Sankční výživné

Sankční výživné vtělila do ZOR novela z roku 1998. Slouží na pomoc manželovi, který se na rozvratu manželství porušením svých manželských povinností převážně nepodílel, a jemuž byla rozvodem způsobena závažná újma.

Kritérium pro stanovení výživného je způsobení závažné újmy důsledkem rozvodu. Naproti tomu pro nepovolení rozvodu je relevantní hrozba zvláště závažné újmy. U ztíženého rozvodu na ochranu manžela se tedy vyžaduje větší intenzita újmy. Ta se posuzuje podle konkrétního případu, neboť nelze generálně určit, co je a co není závažné.³²⁴

Výživné tohoto typu je stanoveno vyšší částkou než výživné pro neschopnost se žít. Rozvedenému manželovi má být totiž plněno v rozsahu vyživovací povinnosti mezi manžely. To by mělo kompenzovat závažnou újmu vzniklou rozvodem. Zákon nehovoří o tom, zda má být újma finančního charakteru, lze tedy usuzovat, že se může jednat též o újmu psychickou či fyzickou.

---

³²² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 117 – 118.

³²³ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. dubna 2006, sp. zn. 30 Cdo 2694/2005.

³²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Edice právních rozhledů. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 21.

Doba výživného je omezena na dobu nejdéle tří let od rozvodu. Následky rozvodu však mohou přetrvávat i déle než tři roky. Poté je možné žádat obyčejné výživné v přiměřeném rozsahu za splnění předpokladu, že manžel není schopen sám se živit.

Rozvedený manžel se může výživného domáhat u všech typů rozvodového řízení.

Jelikož u sporného rozvodu soud zohledňuje příčiny rozvratu, je příhodné převážnou příčinu zkoumat již za tohoto řízení, neboť ustanovení o sankčním výživném požaduje zjištění, zda strana žádající výživné rozvrat převážně nezpříčinila.

Ustanovení o ztíženém rozvodu vyžaduje vznik zvláště závažné újmy. Pokud by újma nebyla zvláště závažná, ale pouze závažná, soud manželství sice rozvést může, ale je zde alespoň možnost požadovat výživné v rozsahu stejné životní úrovně.

Požádat o výživné lze i v rámci nesporného rozvodu. Nicméně podíl na rozvratu a závažná újma se zde obtížněji prokazují. Rozhodně lze proto doporučit, aby se manželé na výživě dohodli již během řízení o rozvod.³²⁵

Úprava v NOZ je v zásadě stejná, pouze více zdůrazňuje omezenou dobu poskytování výživného, která trvá jen po dobu přiměřenou okolnostem, nejdéle však po dobu tří let od rozvodu.

Zavádí se nové pravidlo, jímž se doplňuje komplex ustanovení pro ochranu manžela před domácím násilím. Domácí násilí ze strany rozvedeného manžela totiž právo na poskytnutí výživného vylučuje.

2.7.6 Poměry nezletilých dětí po rozvodu

Lidská mláďata jsou ze všech tvorů nejdéle závislá na svých rodičích. Děti jsou ještě mnoho let po narození fyzicky i mentálně nezralé na samostatný život. Proto je třeba je zvláště chránit i po právní stránce, a to dokonce ještě před narozením.³²⁶

³²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Edice právních rozhledů. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 21 – 22.

³²⁶ Viz tzv. nasciturus. Srovnej ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „LZPS“), Čl. 6 odst. 1 „Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“ nebo

§ 7 odst. 1 OZ: „Způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením. Tuto způsobilost má i počaté dítě, narodí-li se živé.“ nebo nově

§ 24 NOZ: „Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.“ nebo

Před rozvodem jsou děti do jisté míry chráněny ustanovením o ztíženém rozvodu. V případě, že má k rozvodu přesto dojít, je třeba na prvním místě dohlédnout na to, aby poměry dětí po rozvodu byly v souladu s jejich nejlepšími zájmy.

Úprava poměrů nezletilých dětí předpokládá určení práv a povinností k nim, zejména musí být rozhodnuto o svěření do výchovy a příspěvku na výživu dětí ze strany obou rodičů.³²⁷

2.7.6.1 Opatrovnické řízení

V současné době může být rozvod povolen až po právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu.

Před velkou novelou bylo o rozvodu i o poměrech dětí rozhodováno v jednom společném řízení. Výhodou bylo bližší seznámení rozvodového soudu se situací vztahů mezi manžely a v rodině celkově. Účelem oddělení obou řízení je zamezení dlouhým sporům o děti. Samotné rozvodové řízení tak bývá obyčejně klidnější.

O úpravě poměrů dětí se rozhoduje obligatorně v opatrovnickém řízení.³²⁸ Nezletilé dítě je zastoupeno orgánem sociálně-právní ochrany dětí jako kolizním opatrovníkem. Návrh na úpravu poměrů lze učinit společně s návrhem na rozvod nebo nejlépe ještě před tím. Jestliže nebude podán vůbec, zahájí soud řízení z úřední povinnosti.

Dohoda rodičů má přednost před soudním rozhodnutím. Soud však musí dohodu s ohledem na nejlepší zájmy dítěte posoudit, a poté schválit.³²⁹ Dohoda je jednou z podmínek nesporného rozvodu.

V případě změněných poměrů (*clausula rebus sic stantibus*) soud změni rozhodnutí či schválenou dohodu rodičů, a to i *ex offio*.³³⁰ Poměry musí být změněny podstatným způsobem. Je tomu tak např. tehdy, kdy rodič, který měl dítě v péči, zemře, závažně onemocní, řádně se o dítě nestará, změni se jeho příjmy apod.³³¹ Podle rozhodnutí Nejvyššího

---

§ 142 TZ: Vražda novorozeného dítěte matkou: „*Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.*“

³²⁷ § 906 odst. 1 NOZ, § 26 odst. 1 ZOR.

³²⁸ Upraveno v § 176 o. s. ř.

³²⁹ § 906 odst. 2 NOZ, § 26 odst. 3 ZOR.

³³⁰ 909 NOZ, § 28 ZOR.

³³¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1993, s. 61.

soudu Pls 4/1967 nelze rozhodnutí změnit jen z toho důvodu, že druhý rodič začal vykazovat stejnou způsobilost k výchově dítěte jako rodič, kterému bylo svěřeno do péče.³³²

2.7.6.2 Výchova dětí po rozvodu

Pro určení komu z rodičů, případně které jiné osobě bude dítě svěřeno do výchovy, je relevantní zájem dítěte. Soud běžně nechává zpracovat znalecký posudek odborníkem, který doporučí nejvhodnější výchovné prostředí. Z 80% je však dítě svěřeno matce.³³³ Při zpracování znaleckého posudku je vyloučené, aby dítě bylo na zkoušku umístěno u druhého rodiče, viz Sběrka rozhodnutí a stanovisek v R 26/1970.³³⁴

Otec, který je nezřídka vynikajícím rodičem, získá dítě jen výjimečně. Praxe se však v poslední době začíná měnit, byť je otcům svěřováno spíše dítě starší, jež není tak závislé na matčině péči. Při zvažování si soud zjišťuje informace i prostřednictvím školských zařízení a ošetřujících lékařů.³³⁵

Soud přihlíží k mnoha hlediskům, např. k dosavadní péči o dítě, k jeho osobnosti, jeho citovým vazbám a schopnostem rodiče. Kritéria budou v NOZ zachována s tím, že se bude napříště hledět nejen na dosavadní stav, ale zohlední se také, u kterého z rodičů lze do budoucna lépe očekávat zdravý a úspěšný vývoj dítěte.³³⁶

Rovněž je důležité zjistit stanovisko a přání dítěte.³³⁷ Opatrovnické soudy obvykle vyslechnou dítě starší dvanácti let, v ostatních případech vyslechnou dítě orgán sociálně-právní ochrany dětí, který poté soudu podá zprávu.³³⁸

Dítě se obvykle svěří do výlučné péče jednoho z rodičů. Mají-li rodiče zájem, a jestliže jsou toho schopni, může být dítě svěřeno oběma rodičům do společné či střídavé

³³² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo: příklady k řešení*. 3. aktualizované vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 21 – 22.

³³³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Stručný průvodce opatrovnickým a rozvodovým řízením. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 3, s. 8.

³³⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo: příklady k řešení*. 3. aktualizované vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 22.

³³⁵ CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada Publishing, 2002, s. 98 – 99.

³³⁶ Srovnej § 907 odst. 2 NOZ a § 26 odst. 4, 5 ZOR.

³³⁷ Srovnej § 867 NOZ, a dále sdělení č. 54/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí. Např. Čl. 3 „Dítě, které má podle vnitrostátních předpisů dostatečnou schopnost chápat situaci, bude mít v soudním řízení, které se jej týká, zaručena následující práva nebo bude mít možnost se těchto práv domáhat: a) dostávat příslušné informace, b) být konzultováno a moci vyjádřit svůj názor, c) být informováno o možných důsledcích vyhovění jeho názoru a o možných důsledcích jakéhokoliv rozhodnutí.“

³³⁸ Důvodová zpráva k NOZ..., K § 867, s. 218.

péče.³³⁹ Soud o tom tedy nerozhodne sám z vlastní iniciativy. Do právního řádu byl institut společné a střídavé výchovy zaveden velkou novelou.

Ač je svěřeni dítěte do výlučné výchovy nejčastějším způsobem výchovy rozvedených rodičů, nesmí jít při rozhodování soudu o výraz ústupku soupeřícím rodičům. Pokud jsou dány podmínky pro jiný způsob výchovy než pro výlučnou a nesouhlasí-li s ním druhý rodič, je třeba zkoumat, jaké důvody ho k nesouhlasu vedou, neboť je třeba zamezit tomu, aby tvrzené skutečnosti nepřiměřeně poškozovaly zájem dítěte. Takové důvody však není nutné prokazovat, jsou-li zjevně iracionální či nepřezkoumatelné.³⁴⁰

Společná výchova je možná zejména v případech, kdy i po rozvodu manželé žijí v jedné domácnosti. Rodiče navíc musí být schopni se na všem rozumně domluvit. Dohodnout by se měli nejen na výchově, ale i na ostatních záležitostech týkajících se např. plateb. Potřebu souhlasu rodičů se společnou péčí NOZ na rozdíl od stávající úpravy výslovně uvádí.

Při střídavé výchově je dítě svěřeno na určitou dobu střídavě každému z rodičů. Tento způsob výchovy není příliš vhodný pro děti do raného školního věku. Vhodnost se musí zkoumat vždy individuálně. Hledí se na to, zda bude dítěti umožněno navštěvovat jednu školu, a zda jsou rodiče schopni se na jednotné výchově a trvalém bydlišti dítěte dohodnout.³⁴¹

Schopnost rodičů dohodnout se na výchově je však pouze jedno z hledisek, které by měl soud při zvažování nejlepšího zájmu dítěte zkoumat. K zamezení stanovení střídavé výchovy tedy nestačí svévolné a účelové odmítání komunikace jedním z rodičů. Komunikaci mezi rodiči se soud musí snažit zajistit prostředky danými zákonem, např. stanovením dohledu nad výchovou dítěte dle § 43 odst. 1 ZOR ve spojení s § 13 odst. 1 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který nemá sloužit pouze v případě poruchy chování dítěte, ale má působit rovněž za situace, kdy rodiče nejednají v souladu se zájmem dítěte.³⁴²

Doba, po kterou má dítě zůstat ve výchově u jednoho z rodičů, musí být stanovena tak, aby na jeho výchovu měli vliv oba rodiče přibližně stejný, jinak by střídavá výchova

---

³³⁹ § 907 odst. 1 NOZ, § 26 odst. 2 ZOR.

³⁴⁰ Srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 23. února 2010, sp. zn. III. ÚS 1206/09.

³⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Edice právních rozhledů. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 28 – 29.

³⁴² Srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 18. srpna 2010, sp. zn. I. ÚS 266/10.

ztrácela smysl. Čím mladší dítě je, tím pomaleji vnímá čas. Optimální je proto střídání po týdnu s případnými dalšími dvěma týdny o prázdninách.³⁴³

NOZ upravuje také možnost svěřit dítě do péče třetí osoby, vyžaduje-li to jeho zájem.³⁴⁴

2.7.6.3 Výživa dětí po rozvodu

Opatrovnický soud stanoví, jak má na výživu dítěte přispívat každý z rodičů. Rodiče přispívají podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Zároveň platí, že dítě má právo podílet se na životní úrovni rodičů.³⁴⁵ Soud obecně vychází z měsíčních příjmů i průměrných výdajů rodičů, z nákladů dětí i jejich zdravotního stavu. Totéž se zkoumá u nového druhu či družky každého z rodičů.

Výživné se hradí ve splátkách obvykle každý patnáctý či jiný den v měsíci tomu z manželů, kterému bylo dítě do péče svěřeno. Nebude-li manžel vyživovací povinnost dobrovolně plnit, může se jednat o trestný čin zanedbání povinné výživy.³⁴⁶

Nezřídkou se v praxi stává, že otec podnikatel přestane řádně platit výživné s odůvodněním, že se mu v podnikání přestalo dařit. Nicméně skutečnost, že se rodič dostane do stavu hmotné nouze, ho nezavazuje povinnosti vyživovat své dítě. Jestliže tedy rodič provozuje ztrátové podnikání tak, že jeho výdělek nedosahuje ani do výše minimální mzdy, měl by tuto činnost opustit a nechat se např. zaměstnat, aby byl schopen výživné řádně hradit.³⁴⁷

Nezmění-li se poměry, platí rodič tímto způsobem až do doby, kdy dítě nabude schopnosti samo se živit. Rodič, kterému dítě nebylo svěřeno do výchovy, nemá nárok na úhradu nákladů za dobu, po kterou měl dítě u sebe či s ním strávil dovolenou. Nemůže mu být tedy odpuštěna ani část povinné měsíční výživy.³⁴⁸

---

³⁴³ PRŮCHOVÁ, Bohumila. *Slušný rozvod*. Brno: ERA, 2002, s. XIII – XIV.

³⁴⁴ § 907 odst. 1 NOZ.

³⁴⁵ § 913 odst. 1, § 915 odst. 1 NOZ, § 85 ZOR.

³⁴⁶ Srovnej § 196 TZ.

³⁴⁷ Srovnej usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. srpna 2011, sp. zn. 6 Tdo 960/2011.

³⁴⁸ PÁVEK, František. *Kalendář pravidel pro manžele, snoubence a rodiče*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 227 – 228.

I zde platí, že změni-li se poměry, může být dohoda či rozhodnutí o výživném změněno. Při snížení či zrušení výživného se spotřebované výživné za minulou dobu nevrací.³⁴⁹

2.7.6.4 Styk s dítětem po rozvodu

Na rozdíl od výchovy a výživy soud styk s dítětem svým rozhodnutím upraví pouze tehdy, vyžaduje-li to zájem na výchově dítěte nebo poměry v rodině. Je tomu tak např. v případě, že rodiče nejsou schopni se na styku dohodnout nebo když jeden z rodičů tomu druhému ve styku s dítětem opakovaně a bezdůvodně brání.³⁵⁰

Jestliže rodič podnikne zaviněním povinného rodiče zbytečnou cestu, aby si své dítě vyzvedl, nebo je mu ve styku s dítětem dokonce bráněno, odpovídá povinný rodič podle R 12/1990 tomu druhému za škodu, kterou mu tím způsobil. Nemusí se jednat o úmysl, stačí i včasné neoznámení objektivní překážky na straně dítěte, např. nemoc.³⁵¹ Bránění ve styku s dítětem může v krajním případě dojít až k trestnímu stíhání.³⁵²

Styk s dítětem znamená pobyt dítěte u druhého rodiče či jiné osoby, komunikace s ním a poskytování informací o sobě navzájem. Děje se tak obvykle bez přítomnosti jiných osob. Kontakt může probíhat přímo nebo nepřímo.

Nepřímý kontakt je užší a zahrnuje pouze komunikaci a právo na informace. Užívá se ho např. při velké vzdálenosti rodiče a dítěte nebo za situace, kdy je rodič ve výkonu trestu odnětí svobody. V těchto případech je v zájmu dítěte zachovat si od rodiče určitý odstup, ale zároveň je zapotřebí udržovat vzájemný vztah a nenechat citovou vazbu ochladnout.³⁵³

NOZ nově zakotvuje pravomoc soudu upravit podmínky styku, zejména stanovit místo, kde má ke styku dojít, jakož i určit osoby oprávněné či neoprávněné se styku účastnit.

NOZ dále výslovně upravuje pravidla, která doposud dovozovala soudní praxe. Jedná se o povinnost rodiče dítě na styk řádně připravit, styk umožnit a s druhým rodičem pro účely styku v nutném rozsahu spolupracovat. Rodiče se též musí zdržet všeho, co by mohlo

³⁴⁹ § 923 NOZ, 99 odst. 1 ZOR.

³⁵⁰ § 891 odst. 1, § 889 NOZ, § 27 odst. 2 ZOR.

³⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 112 – 113.

³⁵² Srovnej trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odst. 4 TZ.

³⁵³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 86 – 87.

narušit vztah dítěte ke druhému rodiči či ztížit jeho výchovu. Dále jsou povinni sdělit si důležité okolnosti související s dítětem a jeho zájmy.³⁵⁴

Soud může dle stávající úpravy rozhodnout o styku dítěte s prarodiči a sourozenci, lhostejno zda plnorodých či polorodých.³⁵⁵ Přitom je relevantní zájem dítěte, poměry v rodině, a dále věk, zdravotní stav a vzdálenost bydliště prarodičů. Zákon však neupravuje např. styk praprarodičů.

NOZ konečně pamatuje i na další osoby, ke kterým má dítě citové vazby, a nemusí se dokonce jednat ani o příbuznou osobu. Takové osoby mají právo se s dítětem stýkat, případně požádat o pomoc soud, pokud jim styk není umožněn.³⁵⁶

Rodiče obvykle navrhnou styk s dítětem jednou za týden či za čtrnáct dní po dobu několika dnů či hodin, a k tomu pár týdnů o prázdninách. Rovněž orgány veřejné moci mají tendenci uplatňovat tyto zažití modely styku s dítětem.

Ne vždy je lze však bezvýhradně použít, a to zejména s ohledem na možnou proměnlivou pracovní dobu rodiče, který nemá dítě v péči. V takovém případě nelze obvyklý model styku nadřazovat nad zájem dítěte. Soudy se proto musí snažit nalézt takovou úpravu styku, která nebude omezovat práva rodičů, zaručená čl. 32 odst. 4 LZPS, a to ani v případě, kdy rodiče nejsou schopni se na rozumném uspořádání sami dohodnout.³⁵⁷ Na druhou stranu to neznamená, že by se úprava styku měla zakládat na libovůli či aktuálních možnostech jednoho z rodičů.³⁵⁸

Nastávají situace, kdy v nejlepším zájmu dítěte je stýkat se s rodičem minimálně či dokonce vůbec. V takovém případě soud styk rodiče s dítětem omezí či jej úplně zakáže.³⁵⁹ Velká novela nahradila dřívější hledisko zájmu zdraví dítěte. Zdraví bylo pro větší obecnost vypuštěno a kritériem je pouze obecně zájem dítěte.³⁶⁰

---

³⁵⁴ § 888 – 890 NOZ.

³⁵⁵ § 27 odst. 4 ZOR.

³⁵⁶ Nový občanský zákoník: Styk dítěte s osobou blízkou. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Justice: Občanský zákoník* [online]. [cit. 3. června 2013]. Dostupné z: < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/rodinne-pravo/konkretni-zmeny/styk-ditete-s-osobou-blizkou.html>>.

³⁵⁷ „*Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.*“

³⁵⁸ Srovnej nálezy Ústavního soudu ze dne 11. května 2005, sp. zn. II. ÚS 554/04.

³⁵⁹ § 891 odst. 2 NOZ, § 27 odst. 3 ZOR.

³⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998, s. 122.

Spíše než zákaz styku soud umožní styk za přítomnosti třetí osoby. Jestliže jeden z rodičů přesto navrhuje zákaz styku, ustanoví se pro zjištění rodinné situace znalec z oboru dětské psychologie.³⁶¹

Zákaz styku je následkem určitého chování rodiče, jež nemusí bezprostředně s dítětem souviset. Omezení naproti tomu nastává i z objektivních důvodů. V obou případech se přitom jedná o omezení rodičovských práv, která zabraňují bezprostřednímu vlivu rodiče na dítě.³⁶²

2.8 Právní následky zániku manželství v Anglii a Walesu

2.8.1 Majetkové vyrovnání a výživné rozvedeného manžela

Anglie a Wales mají systém odděleného majetku manželů a institut společného jmění manželů neznají.³⁶³ Na rozdíl od české úpravy manželského majetkového práva, kdy manželé okamžikem uzavření manželství obvykle nabývají majetek a zavazují se společně, v Anglii a Walesu nabývá majetek a zavazuje se každý sám. Majetkový režim je tak v zásadě shodný s úpravou majetku mezi nesezdanými páry. Manželé si ho však mohou upravit smluvně jinak.³⁶⁴

Žádný společný majetek se po skončení manželství nevypořádává, nicméně lze požádat soud o spravedlivé majetkové vyrovnání. Byť v Anglii a Walesu neexistují pro tuto oblast žádná přesná zákonem daná pravidla, má soud velmi široké pravomoci při rozhodování, jaké majetkové uspořádání by bylo mezi manžely po rozvodu nejvhodnější.³⁶⁵

---

³⁶¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Styk rodičů s nezletilými dětmi. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 3, s. 4.

³⁶² HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 116.

³⁶³ K historii anglického systému odděleného majetku manželů srovnej CRETNEY, Stephen Michael, MASSON, Judith, BAILEY-HARRIS, Rebecca. *Principles of Family Law*. London: Sweet & Maxwell, 2003, s. 103 a násl.

³⁶⁴ BOELE-WOELKI, Katharina. *Matrimonial Property Law from a Comparative Law Perspective* [online]. Amsterdam, 2000 [cit. 1. července 2013]. Dostupné z: <http://www.reading.ac.uk/web/FILES/law/MatrimonialRegimesEurope_Translation.pdf>, s. 4.

³⁶⁵ Podobné, byť více omezené pravomoci, mají také soudy ve Švédsku a Dánsku.

Anglické právo totiž preferuje spíše než psaný zákon zásadu spravedlnosti a rozsáhle uplatňuje soudcovské precedenční právo („case law“ či „judge-made law“).³⁶⁶ Oproti tomu v našem právu určitý způsob uspořádání majetkových vztahů manželů po rozvodu vyplývá ze zákona.

Majetková práva manželů, kteří se rozvádí, jejichž manželství je prohlášeno za neplatné nebo jejichž manželství je soudně odloučené, upravuje především MCA.

Při podání návrhu na rozvod lze požádat soud, aby uložil manželovi platit pravidelné výživné po dobu rozvodového řízení („maintenance pending suit“).³⁶⁷

Pro úpravu majetkových vztahů na dobu po rozvodu je nejrychlejším a nejlevnějším způsobem dohoda manželů. Chtějí-li dát manželé dohodě právně vynutitelný charakter, mohou požádat soud o vyslovení souhlasu s dohodou („consent order“). Dohoda může obsahovat ujednání o rozdělení peněz, majetku, úspor, investic, a placení výživného manželovi či dětem. Soud dohodu schválí, je-li ujednání manželů spravedlivé. Schválení soudem stojí 45 liber.³⁶⁸

Jestliže se manželé nedohodnou, může kterýkoliv z nich podat návrh na rozhodnutí o majetkovém vyrovnání („ancillary relief order“). Podání návrhu stojí 255 liber. Předtím je stejně jako u rozvodového procesu vyžadováno využít nejdříve mediaci.³⁶⁹

Při rozvodovém řízení nebo kdykoliv poté může soud rozhodnout o placení pravidelných plateb, zajištění placení pravidelných plateb nebo zaplacení jednorázové platby manželovi, dítěti či jiné osobě ve prospěch dítěte.³⁷⁰

V rámci majetkového vyrovnání ve prospěch manžela či dítěte může soud rozhodnout též o prodeji majetku, rozdělení důchodu, o převedení majetku na druhého manžela, dítě či jinou osobu ve prospěch dítěte apod.³⁷¹

Při rozhodování, zda a jakým způsobem soud své rozsáhlé pravomoci uplatní, vezme ohled v prvé řadě na zájem dětí mladších 18-ti let, konkrétní okolnosti případu, a dále zváží:

---

³⁶⁶ BOELE-WOELKI, Katharina. *Matrimonial Property Law from a Comparative Law Perspective* [online]. Amsterdam, 2000 [cit. 1. července 2013]. Dostupné z: <http://www.reading.ac.uk/web/FILES/law/MatrimonialRegimesEurope_Translation.pdf>, s. 3.

³⁶⁷ Čl. 22 MCA.

³⁶⁸ *Money and property when a relationship ends: Apply for a consent order*. GOV.UK [online]. 1. července 2013 [cit. 1. července 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/money-property-when-relationship-ends/apply-for-consent-order>>.

³⁶⁹ *Money and property when a relationship ends: Apply for a financial order*. GOV.UK [online]. 15. srpna 2013 [cit. 30. srpna 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/money-property-when-relationship-ends/apply-for-a-financial-order>>.

³⁷⁰ Čl. 23(1) MCA.

³⁷¹ Srovnej čl. 24 a násl. MCA.

- a) příjem, výdělečné schopnosti, majetek a další finanční zdroje, které v současnosti má či v blízké budoucnosti zřejmě bude mít každý z manželů;
- b) finanční potřeby a závazky, které v současnosti má či v blízké budoucnosti zřejmě bude mít každý z manželů;
- c) životní úroveň rodiny před rozpadem manželství;
- d) věk každého z manželů a délku trvání manželství;
- e) fyzické či psychické potíže každého z manželů;
- f) míru příspěvku, kterou do rodiny přispěl každý z manželů či v blízké budoucnosti zřejmě přispěje, náleží sem též péče o domácnost a rodinu;
- g) chování každého z manželů, které by mělo být zohledněno;
- h) hodnotu výhody, kterou by manžel v případě zrušení či neplatnosti manželství nezískal.³⁷²

Obyčejně soud usiluje o vyrovnaní majetkových vztahů po rozvodu zcela a napořád („clean break“) proto, aby v budoucnu nemohl jeden vůči druhému vznášet žádné další nároky.³⁷³

2.8.2 Vypořádání bydlení

Po rozvodu může soud vydat ve prospěch jednoho z manželů krátkodobé rozhodnutí, kterým ho např. opravňuje setrvat v domě, vrátit se domů pro své věci, či druhému zakazuje vstoupit do domu.

Rozhodnutí dlouhodobého charakteru vydá soud v případě, kdy se manželé na bydlení po rozvodu nedohodnou a jeden z nich požádá o rozhodnutí soud. I v tomto případě soud obvykle požaduje nejdříve návštěvu mediátora.

Jestliže manželé měli společnou hypotéku, mají povinnost splácet ji nadále společně a nerozdílně. Manželé mohou být také společnými nájemci dle smlouvy o nájmu. V takovém případě jsou povinni hradit nájemné společně a nerozdílně.³⁷⁴

³⁷² Čl. 25(1), (2) MCA.

³⁷³ *Money and property when a relationship ends: How the court splits assets*. GOV.UK [online]. 1. července 2013 [cit. 1. července 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/money-property-when-relationship-ends/how-the-court-splits-assets>>.

³⁷⁴ *Ending a marriage – housing rights at the end of a marriage*. CITIZENS ADVICE. [online]. [cit. 28. června 2013]. Dostupné z: <

Manželé mohou vlastnit dům či byt společně dvěma způsoby. Rozlišuje se společné vlastnictví („beneficial joint tenancy“) a podílové spoluvlastnictví („tenancy in common“).

Společné vlastnictví je obdobou našeho bezpodílového spoluvlastnictví, kde věc vlastní oba manželé společně a bez rozdílu. Jako podíloví spoluvlastníci vlastní každý z manželů určitý podíl na domě, většinou podle míry příspěvku na jeho pořízení.

Byli-li manželé společnými vlastníky a jeden z nich zemře, stane se pozůstalý manžel automaticky vlastníkem celého domu, a to bez ohledu na vůli zůstavitele. V případě podílového spoluvlastnictví spadá smrtí uvolněný podíl do pozůstalosti a přechází na dědice.

Metodu podílového spoluvlastnictví volí většinou páry, které si dům pořizovaly před manželstvím. Společné vlastnictví bez stanovení podílů lze ujednat nejen mezi manžely, ale také mezi jinými osobami, což je našemu právu cizí.³⁷⁵

Typickým soudním rozhodnutím ohledně společného domu či bytu je v praxi:

- a) převod domu na druhého z manželů a kompenzace manželovi snížením či zánikem periodických plateb;
- b) převod domu na druhého z manželů a kompenzace manželovi okamžitou platbou v hotovosti;
- c) převod domu na druhého z manželů a kompenzace manželovi odloženou platbou v hotovosti;
- d) okamžitý prodej domu a rozdělení peněz;
- e) prodej domu a rozdělení peněz s odkladem do doby, dokud děti nenabudou schopnosti samy se žít („Mesher order“);
- f) zřízení užívacího práva k domu pro druhého manžela na dobu jeho života, do uzavření nového manželství, nebo dokud druhý manžel nepřestane dům užívat („Martin order“).³⁷⁶

2.8.3 Dědění

---

http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_relationship_problems_e/ending_a_marriage.htm#housing_rights_at_the_end_of_a_marriage.

³⁷⁵ *Public Guide 18 – Joint property ownership*. GOV.UK. Land Registry [online]. Duben 2013 [cit. 28. června 2013]. Dostupné z: <<http://www.landregistry.gov.uk/public/guides/public-guide-18>>.

³⁷⁶ CRETNEY, Stephen Michael, MASSON, Judith, BAILEY-HARRIS, Rebecca. *Principles of Family Law*. London: Sweet & Maxwell, 2003, s. 400 – 404.

Nezanechal-li zůstavitel závět', dědí se stejně jako u nás dle zákonné dědické posloupnosti.

Dědici ze zákona mohou uplatnit své nároky podle dědického zákona (zajištění rodiny a závislých osob) z roku 1975, „Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975“. Zákon nebyl po celou dobu své existence zásadně novelizován. V současné době se pracuje na návrhu zákona, který by při uplatňování nároků z dědictví lépe upravoval otázky, které mohou v moderní době nastat.³⁷⁷

Jestliže manželé měli před smrtí jednoho z nich společný majetek či peníze, pak pozůstalý manžel obdrží celý společný majetek či všechny společné peníze. Tato uvolněná část se tedy nedělí mezi ostatní dědice.

Zanechal-li zůstavitel manžela a potomky, a dále za předpokladu, že pozůstalost má větší hodnotu než 250.000 liber, připadne manželovi veškerý osobní majetek, pozůstalost v hodnotě 250.000 liber a doživotní právo užívat polovinu zbývající části majetku.

S hodnotou, kterou je manžel oprávněn užívat, však nemůže disponovat tak, že ji spotřebuje, neboť ji po jeho smrti obdrží potomci zůstavitele. Během života z ní však může mít prospěch např. investováním a požíváním užitků.

Potomkům připadne po smrti zůstavitele polovina hodnoty majetku přesahující 250.000 liber. Druhou polovinu, kterou měl manžel zůstavitele právo po dobu svého života užívat, dostanou až po jeho smrti.

V případě, že po smrti zůstavitele žijí pouze jeho rodiče a manžel, a za předpokladu, že pozůstalost dosahuje hodnoty přes 450.000 liber, zdědí manžel veškerý osobní majetek, pozůstalost v hodnotě 450.000 liber s úrokem ode dne úmrtí a dále polovinu zbývajícího majetku. Zbytek obdrží rodiče zůstavitele. Stejně pravidlo se uplatní i tehdy, kdy zůstavitel zanechal vedle manžela pouze bratry, sestry, synovce či neteře.

Děti mají poměrně méně výhodné postavení než v českém právu, neboť za předpokladu, že je zde pozůstalý manžel, dědí potomci jen tehdy, má-li pozůstalost hodnotu minimálně 250.000 liber. Rodiče vnoučat a pravnoučat však mají při dědění stejně jako u nás přednost, jsou-li v době smrti zůstavitele naživu. Shodně jako v českém právu dědí děti celou pozůstalost rovným dílem, není-li zde manžel.

Pokud nežije žádná z výše uvedených osob, mohou dědit prarodiče, strýcové, tety, bratřenci, sestřenice, a to i nevlastní.

---

³⁷⁷ *Intestacy and Family Provision Claims on Death*. LAW COMMISSION. justice.gov.uk [online]. [cit. 22. května 2013]. Dostupné z: <<http://lawcommission.justice.gov.uk/areas/intestacy-and-family-provision-claims-on-death.htm>>.

Ačkoliv nemůže dědit ze zákona druh a družka, příbuzní vzniklí pouze z manželského svazku jako jsou děti druhého manžela, blízcí přátelé ani pečovateli, mohou tyto osoby požádat soud o finanční zajištění z pozůstalosti. Spolužijící osoba musí žít se zůstavitelem ve společné domácnosti alespoň po dobu dvou let bezprostředně před jeho smrtí. Tedy o rok déle než v české úpravě.

Nejsou-li žádní dědici ze závěti ani ze zákona, připadne pozůstalost britské koruně jako odúmrt'.³⁷⁸

2.8.4 Přijetí dřívějšího příjmení

Přijetí předchozího příjmení či jeho změna se provádí podstatně méně formálním způsobem než v naší zemi, neboť nemá zákonem stanovenou proceduru. Osoba změní své jméno tak, že ho začne prostě používat. Podmínkou je, že účelem není podvod či oklamání jiné osoby. Údaje však nelze změnit na rodném listě, vyjma výjimečných případů.

Ke změně jména dítěte je třeba zajistit souhlas osoby mající k dítěti rodičovskou zodpovědnost. Písemný musí být v případě, že dítě bylo svěřeno do péče druhé osoby.³⁷⁹ Souhlas může být nahrazen rozhodnutím soudu. Dítě starší šestnácti let musí se změnou jména souhlasit. Naopak ani dítě mladší šestnácti let si nemůže změnit příjmení bez souhlasu rodičů.

Změna by měla být nějakým způsobem prokázána, zvláště pro účely vyhotovení pasu či řidičského průkazu. Důkazy o změně příjmení se liší podle toho, k jakému účelu jsou potřeba.

Nejformálnější důkazem o změně jména je listinné prohlášení („deed pool“), které je např. pro žádost o vydání pasu nezbytné.³⁸⁰ Obsahuje prohlášení osoby, že se vzdává svého předchozího jména, že bude používat nové jméno ve všech případech, že požaduje, aby ho

---

³⁷⁸ *Who can inherit if there is no will – the rules of intestacy.* CITIZENS ADVICE. [online]. [cit. 24. května 2013]. Dostupné z:

<http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_death_and_wills_e/who_can_inherit_if_there_is_no_will_the_rules_of_intestacy.htm>.

³⁷⁹ Srovnej Čl. 13 Children Act 1989.

³⁸⁰ *Change of name.* CITIZENS ADVICE. [online]. [cit. 16. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_birth_certificates_and_changing_your_name_e/change_of_name.htm>.

všechny osoby napříště oslovovaly výhradně novým jménem, a dále obsahuje podpis původním i novým jménem. Nakonec se podepíší dva svědci.³⁸¹

Listinu je možné registrovat u ústředního úřadu nejvyššího soudu („Central Office of the Supreme Court“). Registrace slouží k větší ochraně a oficiálnímu stvrzení změny jména.³⁸²

Návrat k předchozímu příjmení po rozvodu stačí např. pro bankovní účely doložit konečným rozsudkem o rozvodu.³⁸³

2.8.5 Poměry nezletilých dětí po rozvodu

Obdobně jako v naší právní úpravě musí být ještě před rozvodem určeno, s kým bude dítě bydlet, jak se bude stýkat s druhým rodičem, a který z rodičů bude platit výživné.

Poměry dětí se řídí zákonem o dětech z roku 1989 („Children Act 1989“). Před jeho vydáním se rozhodovalo podle zákona o manželských sporech z roku 1973, v němž bylo žadateli o rozvod uloženo podat návrh na úpravu poměrů dětí a nechat ho schválit soudem v neveřejném zasedání.

Projednání proběhlo většinou neformálně pouze za přítomnosti pečujícího rodiče. Pokud soud s návrhem úpravy poměrů souhlasil, udělil navrhovateli povolení, které umožnilo manželství rozvést. Povolení bylo většinou vydáno.

Tato praxe byla dosti kritizována, neboť absentovala snaha přimět rodiče k dohodě a docházelo k unáhleným rozhodnutím. Zákon o dětech přenesl rozhodování o úpravě poměrů více na rodiče. V současnosti soud potřebuje ke svému rozhodnutí mnohem více informací, jejichž součástí je především stanovisko druhého rodiče.³⁸⁴

Soud se tedy vždy nejdříve pokusí o dohodu rodičů. Před podáním návrhu se většinou očekává konzultace s mediátorem.³⁸⁵

---

³⁸¹ *Changing your name: the dos and don'ts*. THE GUARDIAN [online]. [cit. 16. dubna 2013]. Dostupné z: <<http://www.guardian.co.uk/money/2013/feb/06/changing-your-name-dos-and-donts>>.

³⁸² *Change of name: Evidence of change of name*. CITIZENS ADVICE. [online]. [cit. 16. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_birth_certificates_and_changing_your_name_e/change_of_name.htm>.

³⁸³ *Changing your name: the dos and don'ts*. THE GUARDIAN [online]. [cit. 16. dubna 2013]. Dostupné z: <<http://www.guardian.co.uk/money/2013/feb/06/changing-your-name-dos-and-donts>>.

³⁸⁴ CRETNEY, Stephen Michael, MASSON, Judith, BAILEY-HARRIS, Rebecca. *Principles of Family Law*. London: Sweet & Maxwell, 2003, s. 619.

³⁸⁵ *Looking after children if you divorce or separate: Overview*. GOV.UK [online]. 12. června 2013 [cit. 14. června 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/looking-after-children-divorce/overview>>.

Vždy je na prvním místě, aby úprava poměrů dětí byla v souladu s jejich nejlepšími zájmy.³⁸⁶ Soud vydá autoritativní rozhodnutí pouze tehdy, je-li to v zájmu dítěte.³⁸⁷

Jestliže se rodiče nedohodnou, lze podat návrh na vydání soudního rozhodnutí na stanoveném formuláři za poplatek 215 liber.

Soud projedná návrh za účasti rodičů a vládního poradního orgánu pro řešení záležitostí rodiny a dětí („Children and Family Court Advisory and Support Service“ – „Cafcass“), který dohlíží na nejlepší zájmy dítěte.

Funguje na stejném principu jako český orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pracovník poradního orgánu si může s dítětem promluvit. Orgán poté předloží soudu informace důležité pro rozhodnutí, jaké uspořádání by bylo v souladu s nejlepšími zájmy dítěte.³⁸⁸

Soud může vydat rozhodnutí o péči o dítě („residence order“), o styku s rodičem či jinou osobou („contact order“), o některé otázce výchovy dítěte („specific issue order“)³⁸⁹ a dále rozhodnutí, které druhému rodiči zakazuje rozhodovat o některých otázkách výchovy bez souhlasu soudu („prohibited steps order“).³⁹⁰ Kromě rodičů může s předchozím souhlasem soudu požádat o rozhodnutí i jiná osoba, např. prarodiče.³⁹¹

Dítě lze svěřit do výchovy výlučné, střídané či společné stejně jako v českém právním řádu. I v Anglii a Walesu může styk s dítětem zahrnovat osobní setkání, telefonování či psaní dopisů, a to i s jinou osobou nežli rodičem.³⁹²

Zákon o dětech stanoví demonstrativní výčet skutečností, ke kterým musí být vždy přihlédnuto bez ohledu na to, o jaký typ rozvodu se jedná:

- a) zjistitelná přání a pocity dítěte s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost;
- b) tělesné, citové a vzdělávací potřeby dítěte;
- c) pravděpodobný vliv jakékoliv změny na dítě;

---

³⁸⁶ Čl. 1(1) Children Act 1989.

³⁸⁷ Čl. 1(5) Children Act 1989.

³⁸⁸ *Looking after children if you divorce or separate: Apply for a court order*. GOV.UK [online]. 12. června 2013 [cit. 14. června 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/looking-after-children-divorce/apply-for-court-order>>.

³⁸⁹ Např. kterou školu bude dítě navštěvovat či zda bude mít náboženskou výchovu.

³⁹⁰ Čl. 8(1) Children Act 1989.

³⁹¹ *Looking after children if you divorce or separate: Types of court order*. GOV.UK [online]. 12. června 2013 [cit. 14. června 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/looking-after-children-divorce/types-of-court-order>>.

³⁹² *Enging a marriage: Children at the end of a marriage*. CITIZENS ADVICE. [online]. [cit. 15. června 2013]. Dostupné z: <http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_relationship_problems_e/ending_a_marriage.htm#children_at_the_end_of_a_marriage>.

- d) věk, pohlaví, osobnost dítěte a prostředí, ze kterého pochází;
- e) újma, kterou dítě utrpělo či by mohlo utrpět;
- f) schopnost každého z rodičů či jiné blízké osoby uspokojovat potřeby dítěte;
- g) rozhodnutí, které může soud dle zákona učinit.³⁹³

Výživné se platí na dítě mladší šestnácti let a na dítě mladší dvaceti let připravující se na budoucí povolání. Povinnost platit výživné se ukládá tomu z rodičů, kterému dítě nebylo svěřeno do výchovy („paying parent“). Hradí se k rukám pečujícího rodiče (receiving parent“) či jiné pečující osoby.

I zde má přednost dohoda rodičů („family-based arrangement“), až již písemná nebo ústní. Výživné lze případně upravit soudně či přes vládní úřad pro výživu dítěte, kterým je Child Support Agency“ („CSA“) nebo Child Maintenance Service („CMS“), obojí souhrnně označeno „statutory child maintenance services“.³⁹⁴ Tento institut nemá v našem státě obdoby.

Úřad vypočte na žádost pečující osoby výši výživného, kterou je rodič nežijící ve společné domácnosti povinen platit a tuto částku přepoše k rukám rodiče či jiné osoby pečující o dítě.

Činnost úřadu se neomezuje pouze na výpočet a preposílání výživného, nýbrž pomáhá také zjistit bydliště povinného rodiče, sjednává s ním výživné, přehodnocuje platby při změně okolností a činí kroky směřující k vymožení nezaplacené částky.³⁹⁵

Při výpočtu týdenního výživného se vychází z příjmu povinného rodiče. Přitom se přihlédne k tomu, jestli má dítě v péči nejméně jednou týdně přes noc, zda má další vyživovací povinnosti a zda pobírá příspěvek na další děti.³⁹⁶

³⁹³ Čl. 1(3) Children Act 1989.

³⁹⁴ K posouzení, kdy se rozhoduje podle CSA a kdy podle CMS viz: *Ending a marriage*. CITIZENS ADVICE [online]. Dostupné z: <http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_relationship_problems_e/ending_a_marriage.htm#children_at_the_end_of_a_marriage>.

³⁹⁵ *Arranging child maintenance through the Child Support Agency or Child Maintenance Service*. GOV.UK [online]. 30. května 2013 [cit. 15. června 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/child-maintenance>>.

³⁹⁶ *How child maintenance is worked out: How the Child Support Agency works out child maintenance*. GOV.UK [online]. 30. května 2013 [cit. 15. června 2013]. Dostupné z: <<https://www.gov.uk/how-child-maintenance-is-worked-out/how-the-child-support-agency-works-out-child-maintenance>>.

3 Poměr s mezinárodním prvkem

1.1 Určení rozhodného práva

Nemají-li oba manželé, kteří se chtějí rozvést, českou státní příslušnost nebo žijí-li v různém státě, je třeba zjistit, kterého právního řádu se pro rozvod použije.

Dle § 22 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „dosavadní ZMPS“), se pro rozvod užití pravidla toho státu, jehož jsou manželé občany v době zahájení řízení. Nejsou-li příslušníky stejného státu, užití se českého právního řádu. Přesněji se podle tohoto ustanovení použijí pravidla právního řádu československého.

Nový zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „nový ZMPS“), který v rámci velké rekonstrukce nabude účinnosti dne 1. ledna 2014, uvádí již pouze český právní řád. Nový ZMPS stanoví kritérium rozhodného práva odlišně. Podle jeho § 50 odst. 1 se pro rozvod použije právo toho státu, jímž se řídí osobní poměry manželů v době zahájení řízení.³⁹⁷

Nový ZMPS zachovává možnost použití českého práva za předpokladu, že právní řád jiného státu, který by se měl použít, by rozvod nedovolal buď vůbec anebo za mimořádně obtížných podmínek. Dosavadní ZMPS stanoví podmínku, že zde některý z manželů delší dobu žije. Nový ZMPS požaduje u jednoho z manželů obvyklý pobyt v České republice nebo české státní občanství.³⁹⁸

Dle § 38 odst. 1 dosavadního ZMPS se řízení ve věcech manželských vede u českého (resp. československého) soudu, jestliže je alespoň jeden z manželů českým občanem. Pokud toto není splněno, je pro uplatnění české soudní pravomoci relevantní pobyt kteréhokoliv z manželů v České republice.

Nový ZMPS ve svém § 47 odst. 1 staví obvyklý pobyt žalovaného naroveň podmínce českého občanství. Nově se tedy podmínka státního občanství neužije přednostně. Zároveň však nesmí jít o rozpor s mezinárodní smlouvou nebo přímo použitelným předpisem Evropské unie (dále jen „EU“).

---

³⁹⁷ Dle § 49 odst. 1 nového ZMPS se „osobní poměry manželů řídí právním řádem státu, jehož jsou oba občany. Jsou-li občany různých států, řídí se tyto poměry právním řádem státu, v němž mají oba manželé obvyklý pobyt, jinak českým právním řádem.“

³⁹⁸ § 50 odst. 2 nového ZMPS. § 22 odst. 2 dosavadního ZMPS.

Nově bude moci být pravomoc českých soudů dána i v případě, kdy mají manželé cizí státní příslušnost, žalovaný nemá obvyklý pobyt v žádném členském státě EU, není občanem EU ani nemá domicil ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku nebo v Irsku.

Bude tomu tak za předpokladu, že zde měli oba manželé obvyklý pobyt a žalobce ho dosud má nebo zde má obvyklý pobyt pouze žalobce a druhý manžel se k návrhu připojí anebo zde měl žalobce obvyklý pobyt alespoň jeden rok bezprostředně před podáním žaloby.³⁹⁹

Podotýkám, že zákon zde zaměňuje pojmy návrh a žaloba, a účastníky označuje jako žalobce a žalovaný, což by mělo být dle mého názoru brzy změněno a zevšeobecněno v návaznosti na nový ZZŘS.

Soudy v Anglii a Walesu použijí v řízení vždy své právo. Soudy Anglie a Walesu jsou dle zákona o domicilu a řízení ve věcech manželských z roku 1973 („Domicile and Matrimonial Proceedings Act 1973“) příslušné k rozvodovému řízení i v případě, že manželství bylo uzavřeno v cizině za předpokladu, že kterýkoliv z manželů má v okamžiku zahájení řízení domicil v Anglii či Walesu, nebo měl obvyklé bydliště v Anglii a Walesu po dobu jednoho roku před daným datem.⁴⁰⁰

1.2 Uznání cizích rozhodnutí

Pravomocná rozhodnutí o rozvodu, soudní odluce, prohlášení manželství za neplatné či určení, zda tu manželství je či není, vydaná v cizím státě, budou mít u nás i nadále bez dalšího stejné právní účinky jako české rozhodnutí, byli-li všichni účastníci řízení občany České republiky.⁴⁰¹

Byl-li občanem českého státu pouze některý z nich, je k uznání zapotřebí rozhodnutí Nejvyššího soudu, není-li to na překážku skutečností uvedeným v § 15 odst. 1 a) až e).⁴⁰² Dosavadní znění tak zůstanou v zákoně zachována obdobně.⁴⁰³

---

³⁹⁹ § 47 odst. 2 nového ZMPS.

⁴⁰⁰ *Rozvod - Anglie a Wales*. EVROPSKÁ KOMISE. [online]. 10. října 2006 [cit. 2. července 2013]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_eng_cs.htm>.

⁴⁰¹ § 52 nového ZMPS.

⁴⁰² § 51 nového ZMPS.

⁴⁰³ Srovnej § 67 a § 68 dosavadního ZMPS.

Rozhodnutí jiného státu přitom nelze dle nového ZMPS uznat, pokud věc náleží do výlučné pravomoci českých soudů; dále je-li zde překážka věci zahájené českým soudem; překážka věci rozsouzené či již uznané českým soudem; také bylo-li účastníku řízení, vůči němuž má být rozhodnutí uznáno, odňato právo účastnit se řízení nebo mu nebylo doručeno předvolání či návrh na zahájení řízení; a konečně, bylo-li by uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem.⁴⁰⁴ Formulace tak navazuje na dosavadní úpravu s tím, že nově bude přidána překážka výlučné pravomoci českých soudů.⁴⁰⁵

Nový ZMPS se uplatní v mezích vyhlášených mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, a dále v intencích přímo použitelných předpisů práva EU.⁴⁰⁶

Takovým přímo použitelným předpisem je např. nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 (dále jen „Nařízení“), které nahradilo předchozí nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000.⁴⁰⁷

Nařízení vstoupilo v platnost dne 1. srpna 2004 a účinné je od 1. března 2005.⁴⁰⁸ Jeho účelem je úprava příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských, tedy v souvislosti s rozvodem, soudní odluhou nebo prohlášením manželství za neplatné, a dále ve věcech zodpovědnosti rodičů k dětem v souvislosti s řízením ve věcech manželských.⁴⁰⁹

Nařízení je závazné a bez dalšího přímo použitelné v členských státech, s výjimkou Dánska, které se přijetí Nařízení neúčastní a proto jím není vázáno. Spojené království a Irsko se uplatňování tohoto Nařízení účastní.⁴¹⁰

Podle Nařízení se uznávají rozhodnutí členských států bez zvláštního řízení. O uznání či neuznání rozhodnutí může požádat kterákoliv z dotčených stran.⁴¹¹ Uznávané rozhodnutí však nelze přezkoumávat ve věci samé.⁴¹²

Nařízení rovněž stanoví obdobná omezení jako ZMPS, jimiž může být uznání rozhodnutí odmítnuto.⁴¹³

---

⁴⁰⁴ § 15 nového ZMPS.

⁴⁰⁵ Srovnej § 64 dosavadního ZMPS.

⁴⁰⁶ § 2 nového ZMPS.

⁴⁰⁷ „Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000“ (rovněž také „Nařízení Brusel IIa“ či „Nařízení II bis“). Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R2201:CS:HTML>>.

⁴⁰⁸ Čl. 72 Nařízení.

⁴⁰⁹ K oblasti působnosti srovnej čl. 1 Nařízení.

⁴¹⁰ Bod (30) a (31) preambule Nařízení.

⁴¹¹ Srovnej čl. 21 Nařízení.

⁴¹² Čl. 26 Nařízení.

⁴¹³ Srovnej Čl. 22 Nařízení.

Pro účely uznání rozhodnutí v záležitostech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti vydá soud členského státu původu na žádost kteréhokoliv z dotčených účastníků osvědčení na standardním formuláři stanoveném v přílohách I a II Nařízení.

4 Exkurz do rozvodového práva Skotska a Severního Irsku

Právo Spojeného království není zcela jednotné. Rozvodové právo Anglie a Walesu se liší od práva Skotska a Severního Irsku. Rozdíly tkví v procesu i terminologii.⁴¹⁴

4.1 Skotsko

Skotské rozvodové právo upravuje skotský rozvodový zákon z roku 1976 - „Divorce (Scotland) Act 1976“.

Navrhovatel se označuje odlišně „pursuer“⁴¹⁵ a odpůrcem je „defender“⁴¹⁶.

Zásadním rozdílem od anglického práva je chvíle, od které lze podat žádost o rozvod. Ve Skotsku se manžel může k podání žádosti rozhodnout kdykoliv po uzavření manželství bez ohledu na délku jeho trvání. Není stanovena žádná minimální roční doba tak, jako v Anglii a Walesu.⁴¹⁷

Skotské právo nezná institut prozatímního rozsudku o rozvodu. Účelem rozmezí šesti týdnů mezi anglickým prozatímním a konečným rozsudkem je poskytnutí doby pro rozmyšlení a případné usmíření manželů. Skotskou alternativou k této době je 21 denní lhůta k podání opravného prostředku proti vydanému rozsudku o rozvodu.⁴¹⁸

Důvody k rozvodu jsou v současnosti dva. Shodně s Anglií a Walesem je to nenapravitelný rozpad manželství. Druhý důvod je velmi specifický a anglické právo ho nezná. Jedná se o důvod na základě vydaného dočasného osvědčení o uznání pohlaví.⁴¹⁹

Vztahuje se na transsexuální osoby, které již jednou uzavřely manželství, nicméně později si změnilly pohlaví a chtějí se rozvést.⁴²⁰ Takové manželství nelze pouze přeměnit na

---

⁴¹⁴ WHITE: *Divorce and Separation...*, s. 109.

⁴¹⁵ Ekvivalent anglickému „petitioner“.

⁴¹⁶ Ekvivalent anglickému „respondent“.

⁴¹⁷ To ovšem neplatí pro rozvod na základě odloučení, u kterého je zapotřebí určitá doba odděleného života manželů, viz níže.

⁴¹⁸ WHITE: *Divorce and Separation...*, s. 109.

⁴¹⁹ Tento důvod byl do práva vtělen zákonem o uznání pohlaví z roku 2004 („The Gender Recognition Act 2004“).

registrované partnerství. Nejdříve je nutné manželství zrušit a teprve poté lze registrované partnerství uzavřít.⁴²¹

Důvod manželského rozpadu prokazují obdobné skutečnosti jako v Anglii a Walesu, jsou jimi cizoložství, nepřiměřené chování manžela, odloučení se souhlasem manžela po dobu jednoho roku a odloučení bez souhlasu manžela po dobu dvou let.⁴²²

4.2 Severní Irsko

Rozvod v Severním Irsku je upraven nařízením o manželských sporech Severního Irsku z roku 1978 - „Matrimonial Causes (Northern Ireland) Order 1978“.

Právo i proces se v zásadě shoduje s Anglií a Walesem. Jedním z podstatných rozdílů je však podmínka uplynutí minimální doby dvou let od uzavření manželství k podání žádosti o rozvod.⁴²³

Skutečnosti, prokazující rozpad manželství jako jediný důvod k rozvodu, jsou totožné s těmi anglickými.⁴²⁴

I zde se nejdříve vydává prozatímní rozsudek o rozvodu, kterým manželství nezaniká, neboť je ukončeno až rozsudkem konečným.⁴²⁵

---

⁴²⁰*Ending a marriage*. CITIZENS ADVICE. [online]. [cit. 18. února 2013]. Dostupné z: <http://www.adviceguide.org.uk/scotland/relationships_s/relationships_relationship_problems_s/ending_a_marriage_scotland.htm>.

⁴²¹Gender Recognition Act 2004. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001, 16. dubna 2013 [cit. 3. května 2013]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Gender_Recognition_Act_2004>.

⁴²²Čl. 1(2) Divorce (Scotland) Act 1976.

⁴²³Čl. 5(1) Matrimonial Causes (Northern Ireland) Order 1978.

⁴²⁴Čl. 3(1), (2) Matrimonial Causes (Northern Ireland) Order 1978.

⁴²⁵Čl. 3(6) Matrimonial Causes (Northern Ireland) Order 1978.

ZÁVĚR

Srovnáním právní úpravy zániku manželství v České republice na straně jedné a v Anglii a Walesu na straně druhé, jsme zjistili, že v některých ohledech je česká úprava komplikovanější, v jiných je naopak jednodušší. Právo Anglie a Walesu je z velké části formováno a dotvářeno judikaturou. V naší zemi plní judikatura rovněž významnou úlohu, nikoliv však na úrovni precedentu.

Počet rozvodů se oproti minulosti obecně značně zvýšil. Přesto stále většina manželství zaniká z důvodu úmrtí jednoho z manželů. Manželství může skončit také prohlášením manžela za mrtvého, nelze-li tělo zemřelého ohledat a vystavit úmrtní list.

V případě, že se manžel prohlášený za mrtvého znovu objeví, manželství se dle NOZ na rozdíl od stávající úpravy v žádném případě neobnoví. NOZ rovněž stanovil jasnou mez mezi důkaz smrti a domněnku smrti. Důkaz smrti provede soud, pokud se smrt člověka jeví jako jistá, a to i z moci úřední. Domněnku smrti soud vysloví tehdy, jestliže se smrt člověka jeví jako odůvodněná, a to pouze na návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem. Lze tak učinit po uplynutí určité doby od nějaké skutečnosti, kterou může být např. prohlášení člověka za nezvěstného.

Úprava v Anglii a Walesu je v zásadních prvcích obdobná. Množství lhůt, kdy lze v tom kterém případě prohlásit člověka za mrtvého, je však skromnější než v NOZ.

Z našeho právního řádu již dávno vymizela soudní odluka. Rozhodnutím o odluce nedocházelo ke zrušení manželského svazku, ale pouze k zániku některých povinností manželů, např. žít spolu. Soudní odluka je v Anglii a Walesu dosud zachována. Žádají o ni manželé, kteří se z nějakého důvodu nemohou či nechťejí rozvést. Význam má především v majetkové oblasti, kdy soudně odloučení manželé po sobě ze zákona nedědí. O odluce může rozhodnout též církevní soud.

Manželé se mohou odloučit i bez rozhodnutí soudu. Dle NOZ si pak každý z manželů hradí náklady své domácnosti sám. Opustí-li však manžel bezdůvodně a trvale rodinnou domácnost, ve které se nachází jeho manžel s dítětem, vůči němuž má vyživovací povinnost, je povinen přispívat i na rodinnou domácnost. Tím bude vylepšena pozice opuštěného manžela, nebude-li to odporovat dobrým mravům.

Důvod pro rozvod manželství má česká úprava jeden a je shodný s Anglií a Walesem. Je jím nenapravitelný rozpad manželství. V Anglii a Walesu se však tento důvod navíc prokazuje několika skutečnostmi.

Výčet skutečností obsahovala i naše historická úprava v podobě důvodů k rozvodu. Nicméně v dnešní době je považuji za přežitek. Je-li manželství trvale rozvráceno, není v naší zemi třeba rozvrat prokazovat taxativně jmenovanými skutečnostmi. Soud se má pouze snažit pátrat po příčinách rozvratu, nejedná-li se o nesporný rozvod. Nová právní úprava na dosavadním stavu nic zásadního, vyjma lehké reformulace, nemění.

Mezi skutečnosti prokazující rozpad manželství v Anglii a Walesu patří i cizoložství. Jestliže je manželství rozvráceno na základě cizoložství, zapojuje se do řízení i dotčený milenec. Jedná se o neobvyklý a české úpravě neznámý postup. Rozvod probíhá v našem právu pouze za účasti manželů. Přesto má cizoložství význam i u českého rozvodu. Může být např. překážkou přiznání výživného rozvedeného manžela.

Rozvod můžeme rozlišit jako sporný, nesporný a ztížený. Rozvod v Anglii a Walesu se může obsahově připodobňovat některému z těchto typů rozvodů.

Řízení o rozvod manželství bude u nás od nového roku probíhat v jiné rovině než doposud. Již se nebude jednat o sporné řízení, bude se jednat o řízení svého druhu. S touto změnou lze jednoznačně souhlasit, neboť manželé nebudou napříště nuceni stavět se do role soupeřů, což má nepochybně vliv i na psychickou stránku celého rozvodu.

Naopak zbytečně složitým se mi jeví rozvodový proces v Anglii a Walesu. Je příliš zahlcený administrativou a nepotřebně rozdělený na dvě fáze.

Jednoznačně odlišným prvkem jsou formuláře pro rozvod manželství, které u nás dosud nikdy nebyly zavedeny. Formuláře jsou manželé většinou schopni vyplnit bez pomoci právních zástupců. Nevýhoda může spočívat právě ve snadnosti jeho vyplnění a podání. To může dospět k neuváženým rozhodnutím. Na druhou stranu, pokud jsou manželé již jednou rozhodnutí, není zapotřebí proces dále stěžovat a činit ho komplikovaným. Dle mého názoru by mohlo být do budoucna uvažováno o zavedení formulářových žádostí i do českého práva.

Značné rozdíly nalezneme i v právních následcích rozvodu. Zatímco pro českou úpravu existují poměrně striktní pravidla pro vypořádání společného jmění manželů, u anglické úpravy tomu tak není. Právo Anglie a Walesu vychází spíše ze zásad spravedlivého uspořádání.

Společné jmění manželů dozná od účinnosti NOZ zásadních změn. Manželé si budou moci vybrat, zda společné jmění ponechají ve stávající zákonné podobě či ho dohodou nebo soudně modifikují. Společné jmění budou moci dokonce vyloučit. Tím se česká úprava připodobní té anglické, ve které zákon společné jmění manželů vůbec neupravuje. Považuji to za pozitivní přínos do manželského majetkového práva, neboť úprava majetku by měla být

spíše kontraktační a víc by se měla přizpůsobit potřebám manželů. NOZ zároveň výrazně posílí ochranu třetí osoby, jejíž právo by mohlo být v důsledku modifikace společného jmění oslabeno.

Bydlení po rozvodu manželství bude v českém právu nově upraveno mnohem podrobněji než doposud. Předně bude posílena pozice manžela, jež má s manželem společný nájem, a jež má opustit rodinnou domácnost. Rozvedený manžel nebude povinen opustit byt do zajištění náhradního bydlení, a to až po dobu jednoho roku od rozvodu, leda by mu nebylo náhradní bydlení přiznáno. Dále bude možné založit věcné břemeno bydlení až do doby, dokud společné dítě, o které se manžel, jež má byt opustit, stará, nenabude schopnosti samo se živit.

Manželé mohou v Anglii a Walesu vlastnit byt ve formě společného vlastnictví nebo podílového spoluvlastnictví. Formu vlastnictví si mohou svobodně zvolit. Společné vlastnictví je společné bez vyjádření podílu na věci. Výhody volby podílového spoluvlastnictví jsou zřejmé, zohledňuje totiž míru zásluhy na pořízení bytu u každého z manželů. Vlastnit byt mohou na rozdíl od naší úpravy jako společní vlastníci i jiné osoby než manželé.

Českého institutu dědictví se s příchodem NOZ dotknou významné změny. Dotknou se rovněž rodinného práva. Především vznikne nový dědický titul v podobě dědické smlouvy. Takovou smlouvu budou moci uzavřít i manželé a povolat za dědice jeden druhého. Úskalí smlouvy spočívá v tom, že se jedná o dvoustranný právní úkon, který nelze jen tak jednostranně zrušit. Pokud se manželé za trvání takové smlouvy rozvedou, bude dědická smlouva platit i nadále, neujednají-li si výslovně, že v takovém případě se smlouva ruší. Někdy by však nemuselo být spravedlivé ponechat smlouvu v platnosti. Pak by bylo možné obrátit se s žádostí o zrušení smlouvy na soud. Nově se nestane zákonným dědicem manžel, s nímž probíhalo rozvodové řízení z důvodu domácího násilí z jeho strany. Toto nové ustanovení lze jen uvítat, neboť na ochranu majetku po smrti manžela, na němž bylo páčáno domácí násilí, zákon dosud nepamatoval.

Dědické právo je v Anglii a Walesu velmi odlišné. V případě dědění ze zákona případně po smrti jednoho z manželů pozůstalému manželovi veškerý jeho osobní majetek a dále peníze či majetek do určité hodnoty. Pokud zbudou nějaké peníze či majetek, který danou hodnotu přesahuje, rozdělí si ji napůl zůstavitelovy děti a pozůstalý manžel, který však svou polovinu může pouze užívat a brát z ní užítky, nikoliv ji spotřebovat. Tato druhá

polovina totiž připadne dětem po jeho smrti. Postavení dětí je zde slabší než u nás, neboť pokud pozůstalost nedosahuje jisté minimální částky, nezdědí nic.

Po rozvodu manželství bude možné vzít své předchozí příjmení zpět v delší lhůtě než doposud. Než se soudu podařilo vyznačit na rozsudku o rozvodu právní moc, dosavadní lhůta již mnohdy uplynula. Prodloužení lhůty o pár měsíců je proto namístě.

V Anglii a Walesu nezřídka stačí dát návrat k předešlému příjmení najevo dotčeným adresátům pouhým předložením rozhodnutí o rozvodu. Tak je tomu např. v bance. Obecně změna jména je velice neformální. Nové jméno stačí pouze začít používat. Zakázáno je však činit tak s úmyslem někoho oklamat či dopustit se jiného podvodného jednání. Ovšem pro cestovní pas či řidičský průkaz je vyžadován formálnější postup, kterým je písemné prohlášení podepsané svědky.

Ustanovení o výživném rozvedeného manžela bylo doposud mnohdy zneužíváno z důvodu nedostatku omezujících prvků. Jedinou ochranou před neoprávněným přiznáním výživného byly rozpory s dobrými mravy. Nově bude soud k posouzení oprávněnosti a nezbytnosti placení výživného přihlížet k demonstrativnímu a rovněž taxativnímu výčtu skutečností.

Nezletilé či nezaopatřené děti mají u nás i v Anglii a Walesu zvláštní postavení. Ve všech stádiích řízení a při jakémkoliv rozhodování vůbec je na prvním místě ochrana jejich zájmů ať už se jedná o samotný rozvod nebo o výchovu, výživu či styk s nimi. Ochranu zájmů dětí se snažíme neustále zdokonalovat a rozšiřovat. V české úpravě bude nově zakotvena povinnost soudu vznést před rozvodem dotaz na opatrovníka, zda není rozvod v rozporu se zájmy dítěte. Styk s dítětem bude upraven podrobněji a bude umožněno upravit styk i s osobami dítěti blízkými, lhostejno zda pokrevními. NOZ včlení pravidla dosud dovozovaná judikaturou, jako např. povinnost rodiče dítě na styk řádně připravit. Dále budou moci být stanoveny podmínky styku.

Rozhodně zajímavým a jistě i přínosným prvkem v Anglii a Walesu je existence vládního úřadu pro výživu dítěte, který plní mj. úlohu prostředníka ve věci výživy dětí. S jeho pomocí lze snadno a bez přímé komunikace s druhým manželem přeposílat úhrady výživného a případně je i vymáhat.

V Anglii a Walesu se platí nemalý soudní poplatek za jakékoliv podání. V české úpravě je řízení týkající se výchovy, výživy a styku s dítětem, jakož i řízení o výživném, od placení soudního poplatku osvobozeno.

RESUMÉ

Mým primárním cílem bylo zaměřit se komplexně na právní úpravu zániku manželství, a porovnat ji s právní úpravou v Anglii a Walesu. Z důvodu aktuálnosti tématu bylo mým dalším cílem soustředit se na porovnání rozdílů dosavadní úpravy s úpravou v novém občanském zákoníku.

Považuji za důležité znát historii tématu, které zkoumám. V první kapitole jsem tedy začala průzkumem české historie zániku manželství. Následně jsem se zabývala historií v Anglii a Walesu a nakonec uvažovala o jejich rozdílech. Církev se v minulosti snažila ovládat mnohé faktory lidského života a rovněž do zániku manželství vtělila své kanonické principy.

Druhá kapitola byla věnována úpravě zániku manželství. Nejdříve jsem rozvedla neplatnost a neexistenci manželství, čímž jsem zdůraznila odlišnost od jeho zániku.

V dalším textu jsem se zaměřila především na úpravu rozvodu. Provedla jsem analýzu nenapravitelného rozvratu manželství a další podmínky nutné k rozvodu.

Součástí druhé kapitoly je pojednání o rozvodovém procesu. Spolu s novým zákonem o zvláštních řízeních soudních dojde ke značným změnám v procesním právu. Změny se podstatně dotknou i rozvodového řízení. Řízení o rozvod v Anglii a Walesu je z hlediska administrativy náročnější. K tomu jsem popsala jednotlivé fáze řízení a nejdůležitější formuláře připojila na závěr do přílohy této práce.

S rozvodem jsou spojeny další důležité otázky. Jedná se zejména o zájmy nezletilých dětí, na které je třeba vždy přednostně dohlížet. S rozvodem souvisí též problematika majetkového vyrovnání a uspořádání bydlení. V této části jsem vyzdvihla vysokou rozdílnost úpravy české od té v Anglii a Walesu. Dále jsem se soustředila na výživné rozvedeného manžela a rozebrala jsem dědictví po zemřelém manželovi. Dědictví v Anglii a Walesu spočívá na zcela jiných principech, které jsem taktéž rozepsala.

Opomenuta nemohla být ani specifika úpravy v případě, že rozvádějící se manželé nejsou českými státními příslušníky či žijí v různém státě. Ve třetí kapitole jsem proto zjišťovala kritéria relevantní pro posouzení, jakého právního řádu se v tom kterém případě použije a u kterého soudu se řízení povede. V rámci této kapitoly jsem též uvedla způsob uznání cizích soudních rozhodnutí ve věcech manželských.

Nakonec ve své práci poukazuji na zajímavé prvky z práva Skotska a Severního Irska, jež jsou sice společně s Anglií a Walesem součástí Spojeného království, ale přesto jsou v mnoha ohledech zcela jiné.

RESUMÉ

My primary object was to focus on complex legislation of dissolution of marriage and compare it with the legislation in England and Wales. Due to the relevance of the topic my next object was to focus on the comparison of the differences of the existing regulation with the new Civil Code.

I think it is important to know the history of the topic being examined. In the first chapter I research the history of Czech dissolution of marriage. Then I dealt with the history of England and Wales and eventually consider their differences. The Church in the past tried to control many factors of human life as well as dissolution of marriage embodied their canonical principles.

The second chapter was devoted to dissolution of marriage. First I analysed the relative and absolute nullity of marriage, so I emphasized their difference from extinction.

In the following I focused primarily on the legislation of divorce. I analysed the irretrievable breakdown of marriage and other conditions necessary for divorce.

Part of the second chapter is a discussion of the divorce process. Together with the new law on special judicial proceedings there are significant changes in procedural law. The changes will significantly affect our divorce proceedings. Divorce proceedings in England and Wales are more demanding in terms of administration. Connected with this I described various stages of the proceedings and the most important forms are joined at the end of the Annex hereto.

Additional important questions are related with divorce. In particular, the interests of minors, that should always be a priority. The divorce is also linked with the issue of property settlement and living arrangements. In this section I highlighted the high variance from the Czech legislation in England and Wales. I also focused on maintenance of a divorced spouse and analysed inheritance of the deceased spouse. Heritage in England and Wales is based on totally different principles, which I also expanded upon.

Specifics of the legislation in case that the divorcing spouses are not Czech nationals or live in different states, could not be omitted. In the third chapter I therefore examined the relevant criteria for assessing which legal order and which court proceedings in any particular case applies. In this chapter I also introduced a method of recognition of foreign judgements in matrimonial matters.

Finally, I pointed out the interesting elements of the law of Scotland and the Northern Ireland which, although together with England and Wales are a part of the United Kingdom, are quite different in many ways.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV

- Zánik manželství
- Rozvod
- Rozvrat manželství
- Smrt manžela
- Prohlášení za mrtvého
- Rozvedený manžel
- Výživné
- Nezletilé děti
- Řízení o rozvod
- Anglie
- Wales

KEYWORDS

- Dissolution of marriage
- Divorce
- Irretrievable breakdown of marriage
- Death of a spouse
- Declaration of death
- Divorced spouse
- Alimony
- Minor children
- Divorce proceedings
- England
- Wales

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

A. České právní předpisy

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 946/1811 Sb., z. s., obecný zákoník občanský
- Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zahraniční právní předpisy

- Matrimonial Causes Act 1973
- Birthday and Deaths Registration Act 1953
- Children Act 1989
- Divorce (Scotland) Act 1976
- Matrimonial Causes (Northern Ireland) Order 1978

B. Mezinárodní dokumenty

- Sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte

- Sdělení č. 47/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o právním postavení dětí narozených mimo manželství
- Sdělení č. 54/2001 Sb. m. s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí
- Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

C. Česká literatura

1. Knižní

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 830 s. ISBN 978-80-7380-413-8.
- DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 296 s. ISBN 978-80-7357-597-7.
- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana a kol. *Manželství a rozvody: Praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 2002. 104 s. ISBN 80-86131-34-4.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1998. 314 s. ISBN 80-210-1809-7 (Masarykova univerzita). ISBN 80-7239-003-1 (Doplněk).
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo: příklady k řešení*. 3. aktualizované vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 159 s. ISBN 80-210-2313-9.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 160 s. ISBN 80-210-0694-3.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: Rozvod – Děti – Výživné*. Edice právních rozhledů. Praha: C. H. Beck, 2000. 41 s. ISBN 80-7179-293-4.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 1993. 159 s. ISBN 80-210-0598-X (Masarykova univerzita). ISBN 80-85765-06-3 (Doplněk).
- CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada Publishing, 2002. 107 s. ISBN 80-247-0217-7.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 191 s. ISBN 978-80-210-5053-2.

- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. IV. Právo rodinné*. III. doplněné vydání. Praha: Všehrd, 1936. 151 s.
- MAYEROVÁ, Zuzana, ŠŤOVÍČEK, Jan. *Zákon o rodině s komentářem*. Praha: Codex Bohemia, 1998. 245 s. ISBN 80-85963-84-1.
- PÁVEK, František. *Kalendář pravidel pro manžele, snoubence a rodiče*. Praha: Mladá fronta, 1990. 272 s. ISBN 80-204-0191-1.
- PÁVEK, František. *Rozvody očima soudce*. Praha: Práce, 1973. 248 s. ISBN 24-015-73.
- PLECITÝ, Vladimír a kol. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 140 s. ISBN 978-80-7380-139-7.
- PRŮCHOVÁ, Bohumila. *Slušný rozvod*. Brno: ERA, 2002. 114 s. ISBN 80-86517-25-X.
- RADIMSKÝ, Jaroslav, RADVANOVÁ, Senta a kol. *Zákon o rodině: komentář*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989. 435 s. ISBN 80-7038-0454.
- RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999. 227 s. ISBN 80-7179-182-2.
- SVOBODA, Emil. *Rodinné právo československé*. 2. vyd. Praha: Československý kompas, 1946. 135 s.
- ŠTĚPINA, Jaroslav. *Rodinné právo*. Praha: Orbis, 1958. 173 s.

2. Časopisecká

- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Jak psát žalobu o rozvod. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 1, s. 1 – 6. ISSN 1212-866X.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Stručný průvodce opatrovnickým a rozvodovým řízením. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 3, s. 7 – 10. ISSN 1212-866X.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Styk rodičů s nezletilými dětmi. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 3, s. 1 – 5. ISSN 1212-866X.
- LUŽNÁ, Romana. Výživné rozvedeného manžela. *Právo a rodina*, 2006, roč. 8, č. 8, s. 9 – 12. ISSN 1212-866X.

Zahraniční literatura

- CRETNEY, Stephen Michael, MASSON, Judith, BAILEY-HARRIS, Rebecca. *Principles of Family Law*. London: Sweet & Maxwell, 2003. 901 s. ISBN 0-421-84310-1.
- Mc GREGOR, Oliver Ross. *Divorce in England: a Centenary Study*. London: Heinemann, 1957. 224 s.
- STONE, Lawrence. *Road to divorce: England, 1530-1987*. Oxford: Oxford University Press, 1995. 534 s. ISBN 0-19-285307-4.
- WHITE, Felicity. *Divorce and Separation: A Family Money-Go-Round Special*. London: Telegraph Publications, 1987. 144 s. ISBN 0-86367-097-0.

D. **České internetové zdroje**

- http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/divorce_eng_cs.htm
- <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/dedicke-pravo/koncepcni-zmeny.html>
- <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/dedicke-pravo/konkretni-zmeny/dedeni-ze-zakona.html>
- <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/rodinne-pravo/konkretni-zmeny/styk-ditete-s-osobou-blizkou.html>
- <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Zahraniční internetové zdroje

- http://en.wikipedia.org/wiki/Gender_Recognition_Act_2004
- <http://hmctscourtfinder.justice.gov.uk/courtfinder/forms/d008b-eng.pdf>
- <http://hmctiformfinder.justice.gov.uk/courtfinder/forms/d008-eng.pdf>
- <http://hmctiformfinder.justice.gov.uk/courtfinder/forms/d084-eng.pdf>
- <http://hmctiformfinder.justice.gov.uk/courtfinder/forms/d186-eng.pdf>
- <http://lawcommission.justice.gov.uk/areas/intestacy-and-family-provision-claims-on-death.htm>
- http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_birth_certificates_and_changing_your_name_e/change_of_name.htm

- http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_relationship_problems_e/ending_a_marriage.htm#children_at_the_end_of_a_marriage
- http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_death_and_wills_e/who_can_inherit_if_there_is_no_will_the_rules_of_intestacy.htm
- http://www.adviceguide.org.uk/england/relationships_e/relationships_relationship_problems_e/ending_a_marriage.htm#housing_rights_at_the_end_of_a_marriage
- http://www.adviceguide.org.uk/scotland/relationships_s/relationships_relationship_problems_s/ending_a_marriage_scotland.htm
- <http://www.cas.org.uk/system/files/publications/Getting-divorced-December-2011.pdf>
- http://www.divorceinscotland.com/Divorce_Procedure_Scotland.htm
- <http://www.guardian.co.uk/money/2013/feb/06/changing-your-name-dos-and-donts>
- <http://www.landregistry.gov.uk/media/management-structure>
- <http://www.landregistry.gov.uk/public/guides/public-guide-18>
- http://www.morton-fraser.com/publications/articles/1436_a_guide_to_matrimonial_law_in_scotland_for_family_lawyers_in_england_wales
- http://www.reading.ac.uk/web/FILES/law/MatrimonialRegimesEurope_Translation.pdf
- <http://www.wikivorce.com/divorce/Frequently-Asked-Questions/Getting-a-Divorce/Introduction-to-Scottish-Divorce-Law-and-Procedure-and-for-Dissolution-of-Civil-partnerships.htm>
- <https://www.gov.uk/court-fees-what-they-are>
- <https://www.gov.uk/divorce/apply-for-a-decree-absolute>
- <https://www.gov.uk/divorce/apply-for-decree-nisi>
- <https://www.gov.uk/divorce/file-for-divorce>
- <https://www.gov.uk/divorce/overview>
- <https://www.gov.uk/divorce/respond-to-a-divorce-petition>
- <https://www.gov.uk/how-child-maintenance-is-worked-out/how-the-child-support-agency-works-out-child-maintenance>
- <https://www.gov.uk/child-maintenance>
- <https://www.gov.uk/legal-separation>
- <https://www.gov.uk/looking-after-children-divorce/apply-for-court-order>
- <https://www.gov.uk/looking-after-children-divorce/overview>

- <https://www.gov.uk/looking-after-children-divorce/types-of-court-order>
- <https://www.gov.uk/money-property-when-relationship-ends/apply-for-consent-order>
- <https://www.gov.uk/money-property-when-relationship-ends/apply-for-a-financial-order>
- <https://www.gov.uk/money-property-when-relationship-ends/how-the-court-splits-assets>
- www.gov.uk/looking-after-children-divorce/overview

E. Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. července 2006, sp. zn. 30 Cdo 2193/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. října 2004, sp. zn. 26 Cdo 1547/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008
- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. ledna 2004, sp. zn. 10 Co 150/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. dubna 2006, sp. zn. 30 Cdo 2694/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. srpna 2011, sp. zn. 6 Tdo 960/2011
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. května 2005, sp. zn. II. ÚS 554/04
- Nález Ústavního soudu ze dne 23. února 2010, sp. zn. III. ÚS 1206/09
- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. října 2005, sp. zn. 10 Co 459/2005
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. srpna 2010, sp. zn. I. ÚS 266/10

Příloha 1

formulář D8 – návrh na rozvod

Divorce/dissolution/ (judicial) separation petition

To be completed by the Court	
Name of court	
Case No.	
Date received by the court	
Date issued	
Time issued	

Notes to Petitioners

- This form should be used if you are making an application to the court for divorce/dissolution to end your marriage or civil partnership or (judicial) separation from your spouse or civil partner.
- Before completing this form, please read the supporting notes for guidance on completing the form.
- Please answer all questions. If you are unsure of the answer to any question, or you do not think that it applies to you, please indicate this on the form.
- If there is not enough room on the form, you may continue on a separate sheet. Please put your name, the Respondent's (your spouse/civil partner) name, and the number of the Part the information relates to, at the top of your continuation sheet.
- If completing this form by hand, please use **black ink and BLOCK CAPITAL LETTERS** and tick the boxes that apply.

See the supporting notes for guidance

I, (please state your full name)

apply for a divorce
 dissolution
 (judicial) separation
in respect of my marriage
 civil partnership

and give the following details in support of my application.

---

continued over the page ➡

Part 1 About you (the Petitioner) and the Respondent (your spouse/civil partner)

See the supporting notes for guidance

Petitioner

My current name is
First name(s) (in full)

Last name

My address is (including postcode)

Postcode

My date of birth is

/ /

My occupation is

I am

male female

Respondent

The Respondent's current name is
First name(s) (in full)

Last name

The Respondent's address is (including postcode)

Postcode

The Respondent's date of birth is

/ /

The Respondent's occupation is

The Respondent is

male female

Part 2 Details of marriage or civil partnership

See the supporting notes for guidance

On the day of [19][20]

(insert your name exactly as it appears on your marriage/civil partnership certificate)

married formed a civil partnership with

(insert the name of the Respondent exactly as it appears on your marriage/civil partnership certificate)

at

(insert the place where the marriage/civil partnership was formed, exactly as it appears on your marriage/civil partnership certificate)

A certified copy of your marriage/civil partnership certificate must be sent to the court with this completed petition (see supporting notes for guidance).

Part 3 Jurisdiction

See the supporting notes for guidance

The Respondent and I last lived together as husband and wife civil partners
at

Address

The court has jurisdiction to hear this case under

- Article 3(1) of the Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003
or
 the Civil Partnership (Jurisdiction and Recognition of Judgments) Regulations 2005

on the following grounds

- The Petitioner and Respondent are both habitually resident in England and Wales and/or
 Other (please state any other connection(s) on which you wish to rely)

or

- The court has jurisdiction other than under the Council Regulation on the basis that no court of a Contracting State has jurisdiction under the Council Regulation and the Petitioner Respondent is domiciled in England and Wales on the date when this application is issued

or

- The court has jurisdiction other than under the Civil Partnership (Jurisdiction and Recognition of Judgments) Regulations on the basis that no court has, or is recognised as having jurisdiction as set out in the Regulations, and

either:

- the Petitioner and/or the Respondent is domiciled in England or Wales

or

- the Petitioner and Respondent registered as civil partners of each other in England or Wales and it would be in the interests of justice for the court to assume jurisdiction in this case.

continued over the page ➡

Part 4 Other proceedings or arrangements

See the supporting notes for guidance

- There are and/or have been
- proceedings in any court in England and Wales or elsewhere with reference to the
    - marriage
    - civil partnership
    - or to any child of the family
    - or between the Petitioner and Respondent with reference to any property of either or both of them
- (please enter details below)

or

- no other proceedings in any court in England and Wales or elsewhere.

- This is an application based on five years' separation and
- agreement has been made or is proposed to be made between the parties for the support of
    - the Petitioner
    - the Respondent
    - and any child of the family
- (please enter details below)

or

- no agreement has been made or is proposed to be made.

Part 5 The fact(s)

See the supporting notes for guidance

I apply for a

- divorce on the ground that the marriage has broken down irretrievably, or
- dissolution on the ground that the civil partnership has broken down irretrievably, or
- (judicial) separation

and

I rely on the following fact(s) in support of my application:

- The Respondent has committed adultery and the Petitioner finds it intolerable to live with the Respondent (this fact is not applicable in relation to a civil partnership)
- The Respondent has behaved in such a way that the Petitioner cannot reasonably be expected to live with the Respondent
- The Respondent has deserted the Petitioner for a continuous period of at least two years immediately preceding the presentation of this petition
- The parties to the marriage/civil partnership have lived apart for a continuous period of at least two years immediately preceding the presentation of the petition and the Respondent consents to a decree/order being granted
- The parties to the marriage/civil partnership have lived apart for a continuous period of at least five years immediately preceding the presentation of the petition.

Part 6 Statement of case

See the supporting notes for guidance

(in all cases, please state briefly any relevant details about the fact(s) on which you rely)

Part 7 Details of the children

See the supporting notes for guidance

Children of the family

Full names of the children of the family	Gender		Date of birth (or state if over 18)	Over 16 but under 18 and in education, training or working full time	(a) Child of both parties	(b) Other child of the family																				
	male	female																								
	☐	☐	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10" style="height: 20px;"></td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																	
	☐	☐	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10" style="height: 20px;"></td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																	
	☐	☐	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10" style="height: 20px;"></td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																	
	☐	☐	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10" style="height: 20px;"></td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																	
	☐	☐	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10" style="height: 20px;"></td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																	

Statement of arrangements for children

See the supporting notes for guidance

- I attach a completed statement of arrangements in respect of those children of the family who are either aged under 16, or aged under 18 and at school, college, or in training for a trade, profession or vocation
- or
- No statement of arrangements is attached, because there are no children of the family, or no children of the family are either aged under 16 or aged under 18 and at school, college, or in training for a trade, profession or vocation.

Children of either party who are not children of the family

Full names of the children of either party who are not children of the family	Gender		Date of birth (or state if over 18)	Born to or adopted by Petitioner	Born to or adopted by Respondent																				
	male	female																							
	☐	☐	<table border="1"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10"> </td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																
	☐	☐	<table border="1"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10"> </td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																
	☐	☐	<table border="1"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10"> </td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																
	☐	☐	<table border="1"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10"> </td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																
	☐	☐	<table border="1"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10"> </td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																
	☐	☐	<table border="1"> <tr> <td>D</td><td>D</td><td>/</td><td>M</td><td>M</td><td>/</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td><td>Y</td> </tr> <tr> <td colspan="10"> </td> </tr> </table>	D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y											☐	☐
D	D	/	M	M	/	Y	Y	Y	Y																

Part 8 Special assistance or facilities if you attend court

See the supporting notes for guidance

If you are required to attend court during these proceedings will you need any special assistance or facilities?

Yes (please supply details below)   No

continued over the page ➡

Part 9 Service details

See the supporting notes for guidance

- I am not represented by a solicitor in these proceedings
- I am not represented by a solicitor in these proceedings but am receiving advice from a solicitor
- I am represented by a solicitor in these proceedings, who has signed Part 10, and all documents for my attention should be sent to my solicitor whose details are as follows:

Box 1 Solicitor's details

Name of solicitor			
Name of firm			
Address to which all documents should be sent for service Postcode <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	Telephone no.		
	Fax no.		
	DX no.		
	Your ref.		
E-mail			

Box 2 Petitioner's address for service

Address (including postcode)   Postcode <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
--

Box 3 Respondent's address for service

Address (including postcode)   Postcode <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
--

Box 4 Co-Respondent's details, if any

- There is no Co-Respondent
- There is a Co-Respondent whose details are as follows:

First Name	
Last Name	
Address (including postcode) Postcode <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	

Part 10

See the supporting notes for guidance

Prayer

The Petitioner therefore prays

(1) The application

- That the marriage civil partnership be dissolved
or
 That the Petitioner be (judicially) separated from the Respondent.

(2) Costs (if you wish to claim costs from the Respondent or Co-Respondent)

- That the Respondent Co-Respondent shall be ordered to pay the costs of this application

(3) Financial Order (if you wish to make an application for a Financial Order)

- (a) That the Petitioner may be granted the following Financial Order(s):
- an order for maintenance pending suit/outcome
  - periodical payments order
  - secured provision order
  - lump sum order
  - property adjustment order
  - order under section 24B, 25B or 25C of the Act of 1973/paragraph 15, 25 or 26 of Schedule 5 to the Act of 2004 (Pension Sharing/Attachment Order)
- (b) **For the children**
- a periodical payments order
  - a secured provision order
  - a lump sum order
  - a property adjustment order

Signed

Petitioner [s Solicitor]

Dated   /   /

Příloha 2

formulář D8B – námitky k rozvodovému návrhu

Answer to a divorce/dissolution/ (judicial) separation or nullity petition

To be completed by the Respondent	
Name of court	
Case No.	
To be completed by the court	
Date received by the court	
Date issued	

Notes to Respondents

- This form should be completed if you wish to defend the divorce/dissolution/(judicial) separation or nullity petition issued by your spouse/civil partner. This could be because you do not agree that your marriage/civil partnership has irretrievably broken down, or you wish to defend allegations made against you by your spouse/civil partner.
- If you wish to apply for a divorce/dissolution/(judicial) separation or an annulment against your spouse or civil partner you should complete your own petition. This will be issued within the existing case, and the judge will determine the outcome.
- If there is not enough room on the form, you may continue on a separate sheet. Please put the Petitioner's name, your name and the number of the Part to which the information relates, at the head of any continuation sheet.
- References to supporting notes for guidance relate to the relevant sections in the **Supporting notes for guidance on completing a divorce/dissolution/(judicial) separation or nullity petition**. If you require any further assistance with this form please seek legal advice.
- If completing this form by hand, please use **black ink and BLOCK CAPITAL LETTERS** and tick the boxes that apply.

Notes to Co-Respondents

- If you have been named in a divorce/judicial separation application as a Co-Respondent and you wish to defend the application, you should complete Parts 3-8 of this form.
- You should amend any references to 'my spouse/civil partner' to 'the Petitioner' and references to 'Respondent' to 'Co-Respondent'.

I, (please state your full name)

wish to defend the application made by my spouse civil partner

(please state their full name)

for divorce dissolution (judicial) separation nullity which was issued at

(please state the name of the court)

under case number (please state the case number)

Please treat this as my answer to the petition.

Part 1

In the case of divorce/dissolution only –

Do you agree that the marriage/civil partnership has irretrievably broken down?

Yes No

If No, please explain why:

Part 2

In divorce/dissolution cases based on five years' separation only –

Do you oppose the granting of a decree/an order on the ground that the divorce/dissolution will result in grave financial or other hardship?

Yes No

If Yes, please provide details:

Part 3 Statement of case

See the supporting notes for guidance

(In all cases, please give details of your reasons for defending the application or the allegations made against you.)

continued over the page ➡

Part 4 Orders requested

- For the reasons above I ask the court to dismiss the Petitioner's application
- Other

If Other, please specify any other order requested, apart from a costs order (see Part 5).

Part 5 Costs

Please select the statement which applies:

- I wish the court to order that my spouse/civil partner pay the costs of these proceedings
or
- I do not wish to claim costs.

Part 6 Special assistance or facilities if you attend court

See the supporting notes for guidance

If you are required to attend court during these proceedings will you need any special assistance or facilities?

- Yes   No

If Yes, please provide details:

continued over the page ➡

Part 7 Service details

See the supporting notes for guidance

- I am not represented by a solicitor in these proceedings
- I am not represented by a solicitor in these proceedings but am receiving advice from a solicitor
- I am represented by a solicitor in these proceedings and all documents for my attention should be sent to my solicitor whose details are as follows:

My/Solicitor's details

Name (of solicitor if applicable)			
Name of firm (if applicable)			
Address to which all documents should be sent for service Postcode <input type="text"/> <input type="text"/>	Telephone no.		
	Fax no.		
	DX no.		
	Your ref.		
E-mail			

Part 8

		*delete as appropriate
Print full name	<input type="text"/>	
Name of Respondent's solicitor's firm	<input type="text"/>	
Signed	<input type="text"/>	Dated <input type="text"/> <input type="text"/> / <input type="text"/> <input type="text"/> / <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
	*(Respondent) (Respondent's solicitor)	
Position or office held (if signing on behalf of firm or company)	<input type="text"/>	

Příloha 3

formulář D84 – žádost o vydání prozatímního rozhodnutí

Application for a decree nisi/ conditional order or (judicial) separation decree/order

To be completed by the Petitioner	
Name of court	Case No.
Name of Petitioner	
Name of Respondent	
Name of Co-Respondent (if applicable)	

If completing this form by hand, please use black ink and BLOCK CAPITAL LETTERS.

Please complete section A or B

(please tick boxes as appropriate)

Section A – undefended case

The Petitioner (insert full name)

applies to the Judge for a decree nisi/conditional order of divorce dissolution nullity in this case.
 (judicial) separation decree/order in this case.

The Petitioner's statement in support of the divorce/dissolution/nullity/(judicial) separation is lodged with this application.

Section B – defended case

The Petitioner (insert full name)

applies for a Case Management hearing before the (district) judge.

Signed

Petitioner/Solicitors for Petitioner

(delete as appropriate)

Dated / /

Příloha 4

formulář D36 – žádost o vydání konečného rozhodnutí

Notice of application for decree nisi to be made absolute or conditional order to be made final

To be completed by the Petitioner or Respondent	
Name of court	Case No.
Name of Petitioner	
Name of Respondent	
Name of Co-Respondent (if applicable)	

(please tick appropriate boxes)

The Petitioner Respondent applies for the decree nisi/conditional order made in their favour
on / / to be made absolute/final.

Signed

Petitioner/Solicitors for Petitioner (delete as appropriate)
Respondent/Solicitors for Respondent

Dated

/ /